

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4-8. SINIFLAR)
ÖĞRETİM PROGRAMINDA HİKAYE ETKİNLİKLERİ

Ahmet GENÇTÜRK
2230231537

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Sevim ÖZDEMİR

ISPARTA - 2024

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programında Hikaye Etkinlikleri**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza

Ahmet GENÇTÜRK

Tarih

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Ahmet GENÇTÜRK
Öğrenci Numarası	2230231537
Enstitü Ana Bilim Dalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
Programı	YÜKSEK LİSANS
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Prof. Dr. Sevim ÖZDEMİR
Tez Başlığı	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4-8. SINIFLAR) ÖĞRETİM PROGRAMINDA HİKAYE ETKİNLİKLERİ
Turnitin Ödev Numarası	2414254168

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **116** sayfalık kısmına ilişkin olarak, **09/07/2024** tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesininin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç;

% 18'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

- (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.
- () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

09/07/2024

Prof. Dr. Sevim ÖZDEMİR

(Gençtürk, Ahmet, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4–8. Sınıflar) Öğretim Programında Hikâye Etkinlikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2024).

ÖZET

Eğitim programının güncellenmesi aşamasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi programı da geliştirilmiştir. Bu programla öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin kazanımları amaçlanan bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışlarda, öğrenciyi merkeze alan öğrenme yaklaşımının etkin olması hedeflenmiştir.

Etkinlikler öğrencilere bilgilerin düzenli bir şekilde verilmesinde, öğrendiklerinin tekrarlanmasında, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Ancak genelde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kitaplarındaki etkinliklerin ve özelde de hikâye etkinliklerinin yeterli olmadığını düşünmekteyiz. Bu nedenle kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayacak olan etkinliklerden hikâye etkinliğini araştırma konusu olarak belirledik.

Dünden bugüne, İslami ilkeleri yaşatmak, dini ilkeleri akılda tutmak ve hayata uyumunu kolaylaştırmak amacıyla din eğitiminde hikâye anlatma tekniklerinden yararlanılmaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de hikâye anlatımına sıkça yer verilmiştir. Çünkü hikâye anlatımı insanın öğüt almasını, hayal kurmasını ve düşünmesini sağlayan önemli bir öğretim metodudur. Bu düşünceden hareketle ilkokul 4. sınıf Din ve Temizlik ünitesinin içerik ve kazanımlarını incelemeye aldık. Öğretim programındaki ünite için belirlenen kazanımların hikâyelerle ne ölçüde gerçekleşebileceğini tespit etmeye çalıştık. 4. sınıf Din ve Temizlik ünitesinin bütün kazanımlarının gerçekleşmesi için uygun örnek hikâyeler ile 5. sınıftan 8. sınıfa kadar ibadet alanı ünitelerinin kazanımlarına uygun birer örnek hikâye bularak bir plan çerçevesinde ders esnasında uygulanmasını örneklendirmeye gayret gösterdik. Çalışmanın sonuçlarının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerine rehberlik yaparak katkı sağlayabileceği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, DKAB Dersi, Öğretim Programı, Hikâye, Kazanım.

ABSTRACT

During the renewal of the education programs, the Religious Culture and Ethics Course curriculum was also developed. With this program, it is aimed to ensure that the student-centered learning approach is effective in the knowledge, skills, attitudes, values and behaviors that students are aimed to acquire in the learning-teaching process.

Activities play an important role in providing students with information regularly, repeating what they have learned, and ensuring their mental, emotional and social development. However, we think that the activities in the Religious Culture and Ethics course books in general and the Story activities in particular are not sufficient. For this reason, we determined the Story activity, one of the activities that will contribute to the realization of the achievements, as the research topic.

From past to present, storytelling techniques have been used in religious education in order to keep Islamic principles alive, to keep religious principles in mind and to facilitate adaptation to life. As a matter of fact, storytelling is frequently included in the Holy Quran. Because storytelling is an important teaching method that enables people to get advice, dream and think. Based on this idea, we examined the content and achievements of the 4th grade primary school Religion and Cleanliness unit. We tried to determine to what extent the achievements determined for the unit in the curriculum could be achieved through stories. We tried to exemplify the implementation of all the achievements of the 4th grade Religion and Cleanliness unit during the lesson within the framework of a plan by finding suitable sample stories for the achievements of the worship area units from the 5th to the 8th grades. We believe that the results of the study can contribute to Religious Culture and Ethics course teachers by providing guidance.

Keywords: Religious Education, DKAB Course, Curriculum, Story, Learning Outcomes.

ÖNSÖZ

Türkiye’de yapılandırmacı öğrenme anlayışının eğitim sisteminde uygulanmaya başlamasından itibaren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programı da bu anlayış doğrultusunda yenilenerek DKAB programlarındaki konu merkezli anlayış yerine öğrenci merkezli anlayış benimsenmiştir. Revize edilen DKAB öğretim müfredatının en önemli özelliklerinden biri kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayacak olan etkinliklerdir. Bu etkinliklerde hikâye tekniğinin DKAB derslerinde kullanılması programın hem eğitim bilimsel hem de din bilimsel anlayışına uygun olarak değerlendirilmelidir. Hikâye tekniği, soyut olan konuların çocukların zihninde somutlaşmasına ve akılda kalıcı hale gelmesine katkı sağlar. Bu nedenle DKAB öğrenme alanında hikâye etkinlik örneklerine sık sık başvurulmalıdır. Daha genel bir ifade ile konuların özelliği DKAB derslerinde kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayacak olan öğrenen merkezli etkinlik örneklerinin kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4–8.Sınıflar) Öğretim Programında Hikâye Etkinlikleri isimli bu çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Girişte araştırmanın problemi, amacı, önemi, yöntemi belirlenmiştir. Birinci bölümde yenilenerek uygulamaya konulan DKAB Öğretim Programının kısa bir tanıtımı yapılmıştır. İkinci bölümde ise çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişim sürecinden bahsedilerek din ve ahlâk eğitiminde hikâyenin önemi ve rolü üzerinde durulmuştur. Ayrıca DKAB öğretim programının 4. sınıf Din ve Temizlik ünitesin bütün konuları ile 5. 6. 7. ve 8. Sınıf ibadet ünitesi konularına göre birer örnek hikâye etkinlikleri oluşturularak kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Sonuçta ise araştırmanın sonuçları verilerek sonuçlardan hareketle öneriler oluşturulmaya gayret gösterilmiştir.

Çalışma sürecinde katkılarından dolayı danışman hocam Prof. Dr. Sevim ÖZDEMİR’e deteklerinden dolayı Prof. Dr. Saadettin ÖZDEMİR’e, Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ’a ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa MEMİŞ’e teşekkür ederim.

Ahmet GENÇTÜRK

ISPARTA, 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI.....	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRETME ÖĞRENME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	6
1.1. DKAB Dersi Öğretim Programına Genel Bir Bakış	6
1.2. Programın Temel Yaklaşımı	8
1.2.1. Eğitimsel Yaklaşım	9
1.2.2. Din Bilimsel Yaklaşım	13
2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞİMİNDE TEMEL ALINAN İLKELER.....	15
2.1. Programın Yapısı.....	15
2.1.1. Genel Amaçlar.....	15
2.2. Kazanımlar	15
3. ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ, ÖZELLİKLERİ VE ÇEŞİTLERİ	17
3.1. Etkinlikler ve Etkinliklerin Amaçları	17
3.2. Etkinliklerin Özellikleri ve Çeşitleri	18
3.3. Etkinliklerin Uygulanmasında Dikkat Etmesi Gereken İlkeler.....	21
3.4. Etkinlik Planları.....	23

2. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4–8. SINIFLAR) HİKÂYE ETKİNLİKLERİ

1. ÜNİTE VE KONU İÇERİKLERİ	25
1.1. Çocukta Din Duygusunun Varlığı ve Dini Düşüncenin Gelişimi	25

1.2. Çocuklarda Allah Tasavvuru.....	27
2. DİN EĞİTİMİNDE HİKÂYENİN ÖNEMİ VE ROLÜ	29
3. DKAB DERSLERİNDE HİKÂYE ETKİNLİĞİ KULLANILIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN İLKELER	33
3.1. Hikâye Etkinlikleri Bir Plan Dâhilinde Olmalıdır.....	33
3.2. Hikâye Etkinliklerinde Amaçlar Göz Önünde Bulundurulmalıdır.....	34
3.3. Hikâye Etkinliğinin Gerçekleştirileceği Dersin Aşaması Dikkate Alınmalıdır	34
3.4. Etkinlikte Kullanılan Hikâye Orijinal Haliyle Uygulanmalıdır	36
3.5. Hikâye Etkinlikleri Öğrencilerin Seviyelerine ve Dillerine Uygun Olmalıdır	37
3.6. Hikâye Etkinliği Kullanılırken Ortam Hazırlanmalıdır	38
3.7. Hikâye Etkinliğinde Değerlendirme ve Dönüt Düzeltme Yapılmalıdır	39
4. İBADET ÜNİTE (4. 5. 6. 7. VE 8. SINIFLAR) AÇILIMLARI VE HİKÂYE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ.....	40
4.1. Din ve Temizlik Ünitesi	41
4.1.1. Din ve Temizlik Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	41
4.1.1.1. Din ve Temizlik Ünitesi Örnek Hikâye Etkinlikleri	43
4.1.1.1.1. Abdestle Temizlenmek.....	43
4.1.1.1.2. Günde Beş Kez Akan Irmaklar	46
4.1.1.1.3. Dış Fırçası ve Dış Macunu	50
4.1.1.1.4. Su... Seni Severim Doğrusu	54
4.1.1.1.5. Kocaman Hazine mi Daha Değerli, Yoksa Su Mu?	56
4.1.1.1.6. Allah Temiz Olanı Sever	59
4.1.1.1.7. Peygamberimizin Arkadaşı, Abdullah b. Amr'ın Merakı	63
4.1.2. Din ve Temizlik Ünitesi Örnek Hikâye Etkinliklerinin Değerlendirilmesi.....	66
4.2. Ramazan ve Oruç Ünitesi.....	67
4.2.1. Ramazan ve Oruç Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar	68
4.2.1.1. Ramazan ve Oruç Ünitesi Hikâye Etkinlikleri.....	70
4.2.1.1.1. Oruç Ayı Geldi	70
4.3. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	73
4.3.1. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar	74

4.3.1.1. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	76
4.3.1.1.1. Seccadenin Hikâyesi.....	76
4.4. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	80
4.4.1. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar	81
4.4.1.1. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	83
4.4.1.1.1. Yeryüzündeki En Güzel Ev	83
4.5. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	85
4.5.1. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar	86
4.5.1.1. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinlikleri	88
4.5.1.1.1. Tertemiz Bir Dünya İçin	88
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA	95
ÖZGEÇMİŞ.....	106

KISALTMALAR

ANK	: Ankara
AÜEFD	: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
AÜDTCFY	: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları
BAÜSBED	: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
bkz	: Bakınız
c	: Cilt
DEM	: Değerler Eğitim Merkezi
DEÜİFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
DİBY	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
DKAB	: Din Kültürü Ahlak Bilgisi
EKEV	: Erzurum Kalkınma Ekonomi Vakfı
FÜİFD	: Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
HÜEFD	: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
İÜİFD	: İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEBY	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
MÜİFD	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
MÜİFVY	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı yayınları
OMÜİFD	: On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
s	: Sayfa
SÜİFD	: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
SDÜİFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
SÜİFD	: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDVY	: Türk Diyanet Vakfı Yayınları
UÜİFD	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
yay	: Yayınları

GİRİŞ

A. Araştırmanın Problemi

Hızla değişen dünyada; bilim, teknoloji ve toplum alanlarında ortaya çıkan değişim rüzgârları eğitim alanında da etkili olmuştur. Bu anlayışla eğitim, insan yaşamının doğumdan ölüme kadar her aşamasında etkili bir faktör olarak görülmektedir. Zira bilgiyi etkin bir şekilde üretme ve kullanma yeteneği, modern bireylerin ve toplumların geleceği için hayâti önem taşımaktadır. Bu durum, ancak modern eğitim kavramlarının pedagojik anlayış ve uygulamalarıyla mümkündür.¹

Eğitim, beşikten mezara kadar uzanan bir yolculuktur. Eğitim, çocuğun fiziksel, sosyo-kültürel, entelektüel yapısını uyandıran ve geliştiren faaliyetler toplamıdır. Aynı zamanda eğitim, çocuklara toplumun değerlerini aşılamaaya çalışılan bir inşa sürecidir.² Genel anlamda eğitim ve öğretim, bireyden ve aileden başlayarak tüm insanlara ve dünyaya yayılan ve gelişen sevgi ve bilgiyi beraberinde getirir. Eğitimin amacı; bilgisini hayata uygulayabilen, başarılı, üretken ve tatmin edici bir hayat sürebilen, sevgi dolu, saygılı, kendine güvenen, bilgili insanlar yetiştirmektir. Modern eğitim, bireylerin entelektüel ve sosyal açıdan gelişmelerini, kendilerine ve topluma fayda sağlayacak bilgi ve beceriler kazanmalarını amaçlamaktadır.³ Yeni öğrenme ve öğretme yaklaşımlarıyla birlikte, öğrencilere tanıma, gruplama, kategorize etme, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme, tahmin etme, analiz etme, sentezleme ve değerlendirme, psikanaliz, yorumlama, ifade etme, iletişim, işbirliği ve tartışma gibi ileri bilişsel becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinde olduğu gibi diğer derslerde de bu becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.⁴

Okullar, eğitim ve öğretimin planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirildiği kurumlardır. Okullar, öncelikle çocukların bilgi ve beceri kazanmasını, onları yetişkinliğe hazırlamasını, toplumla bütünleşmesini ve yapıcı, yaratıcı yeteneği

¹ Ahmet Gençtürk, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Hikâye Etkinlikleri”, *18th İnternational Scientific Research Congress Social and Educational Sciences (UBAK)*, (Aralık 2023), 278–294.

² Halis Ayhan, *Eğitim Bilimine Giriş*, (İstanbul: Şule Yayınları, 1995), 17; Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2001), 15.

³ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999), 153–154.

⁴ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010), 2; Cemal Tosun, vd., “Üstün Zekâlı Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”, *Amasya İlahiyat Dergisi*, 15, (2020), 43–76.

yüksek bir insan olarak yetişmesini sağlayan bir ortamdır.⁵ Okulların bu görevlerini yerine getirebilmelerinin en önemli unsuru da öğretim programlarıdır.

Günümüzde uygulanan farklı öğretim programları arasında yapılandırmacı öğretim programı anlayışı, çağın yaklaşımlarını temel almakta olup öğretmen ve öğrenci rollerini değiştirmekte ve öğrenme süreçlerinin buna uygun oluşturulmasını istemektedir. Uygulanan müfredat ihtiyaçları ve beklentileri karşılamadığından, 2005 yılından itibaren Türkiye'deki eğitim kademelerinde uygulanan müfredat yapılandırmacı yaklaşıma göre revize edilmiştir. Bu çerçevede DKAB ders müfredatı da geliştirilmeye başlanmıştır.⁶ 2010 yılından itibaren uygulanan DKAB (4–8. Sınıflar) Öğretim Programında, öğrencilerin doğru din ve ahlâk bilgisine sahip olmaları, temel yetenekleri geliştirmeleri, bilgi, beceri, tutum, gerekli değer ve kavramları kazanmaları amaçlanmaktadır.⁷ Bu eğitim anlayışında öğrenci, kendi öğrenmelerinden sorumludur.

Öte yandan, öğrencilerin okudukları konuları bizzat keşfederek, gözlemleyerek, yorumlayarak ve uygulayarak beceri kazanabilecekleri bir öğrenme ve öğretme ortamının oluşturulması oldukça önemlidir. Öğrenci merkezli eğitim, insanlara sadece ne öğrenmek istediklerine karar verme hakkı ve sorumluluğunu vermekle kalmaz, aynı zamanda kendilerine en uygun yöntemleri kullanarak öğrenme etkinliklerine aktif olarak katılma fırsatını da sağlar.⁸ DKAB öğretiminde öğrenciler bilgileri sorgulamadan uygulayıcı olmamalıdır. Hangi bilgiyi, hangi amaçla ve kimin için kullanacaklarını kendilerine sormaları gerekir.⁹ Din eğitiminin temel amacı, öğrencilerin inanç ve hayat konusunda özgürce karar vermelerini sağlamak ve bilinçli dindarlık oluşturmaktır. Bu hedefler doğrultusunda oluşturulan

⁵ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 154–155.

⁶ Mualla Selçuk, "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?" *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (2000), 207–224; *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 2; *DKAB Dersi Öğretim Programları*, Milli (Ankara: Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2018), 1–2; Ümit Kalkan, vd., "Din Dersine Yönelik Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi; KKTC Örneği", *Turkish Studies* 16/1 (2021), 17–31; Hatice Fakioğlu Bağcı, "Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4–8. sınıflar) öğretim programının yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımı açısından değerlendirilmesi", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 15 (2023), 105–126.

⁷ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 2.

⁸ Ayla Oktay, 21. *Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, (İstanbul: Pegem Akademi Yayınları, 2010), 13–14; Yıldız Kızılabdullah, "Okul Öncesi Din, Değer ve Ahlak Eğitiminde Montessori Metodu - Indiana Örneği", *Dini Araştırmalar Dergisi* 24/60 (2021), 9–33.

⁹ Mualla Selçuk, "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri: Zihin Gelişimi Açısından Bir Deneme", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 4 (1997), 145–159.

din eğitimi, aynı zamanda öğrencilerin akıl yürütme yeteneklerini kullanarak varlıktaki yerlerini belirlemelerine de katkı sağlar.

Öğrenme ve öğretme sürecinde en yaygın kullanılan eğitim araç ve gereci ders kitaplarıdır. Ders kitapları, konunun soyut hedeflerini somut olarak yansıtmının yanı sıra sınıftaki öğretim faaliyetleri üzerinde önemli etki ve kontrol sağlayan araçlardır. Ders kitapları, eğitim-öğretim materyalleri içerisinde önemli bir yer tutmakla birlikte yeterli kalitede olması beklenir.¹⁰ Bir kitabın ders kitabı olarak adlandırılması, onun belirli bir ders programına karşılık geldiği anlamına gelir.¹¹ Ders kitapları, müfredatın uygulanmasında en sık kullanılan araçlardır ve müfredatın amacını, içeriğini, öğretim bağlamını ve değerlendirme unsurlarını açıklarlar.¹²

Ders kitapları, öğrencilerin bilgiye kavuşmasında hazırcı bir anlayıştan çok bilgiye ulaştıracak yolları veya ipuçlarını buldurucu nitelikte olmalıdır. Bu, hem yeni programın felsefesine uygun olacak, hem de çocuğun o bilgiyi yeniden yapılandırmasına yardımcı olacaktır. Bu da ders kitaplarının yeni anlayışa uygun etkinliklerle oluşturulmasını zorunlu hale getirmektedir. Ancak ders kitaplarının hazırlanmasında hacim ve içerik bakımından etkinliklere yeterince yer verilmemiştir. DKAB ders kitaplarında da kazanımları karşılayacak kapsamda ve yeteri kadar etkinliklere yer verilmediğini düşünmekteyiz.

Öte yandan, din eğitiminde hikâye ile eğitim anlayışı, eğitim için geçerli olan en etkili yöntemlerden biridir. Çocukların ilgiyle okuyup dinlediği eserlerin başında hikâyeler gelir. Zor ve soyut konular, hikâye anlatma teknikleri kullanılarak kolaylıkla anlatılabilir ve hatırlanabilir. Hikâyelerin çoğu gerçek hayattan alınmış olup, uzun zamandır eğitimin etkili bir şekilde uygulanması için kullanılmış ve öğretimde vazgeçilmez bir öğretim malzemesi haline gelmiştir. DKAB dersi için de çeşitli etkinliklerin, özellikle de çalışmamızın problemini oluşturan hikâye etkinliklerinin bulunduğu bir çalışma kitabının hazırlanarak öğrencilere verilmesi uygun olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, hikâye etkinliğinin oluşturulması ve o

¹⁰ Zeki Çakan-Tuncay Karateke, “Ortaokulda Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (Haziran 2021), 393–415.

¹¹ Abdurrahman Kılıç-Serdal Seven, *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, (Ankara: Pegem A Yay., 2002), 27–29.

¹² Recai Doğan vd., *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, ed. Leyla Küçükahmet, (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001), 29.

etkinliğin nasıl gerçekleştirileceğinin anlatılması önemlidir. Bu nedenle araştırmanın problemi şu şekilde formüle edilebilir: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (4–8. sınıflar) öğretim programında hikâye etkinlikleri müfredat içerisinde derslerde nasıl uygulanabilir? Bu problem, öğretim hedefleri ve öğrenme alanları çerçevesinde belirlenmeye ve 4. sınıf Din ve Temizlik ünitesinin tamamı kapsamında ve 5. sınıf Ramazan ve Oruç ünitesi, 6. sınıf Namaz ünitesi, 7. sınıf Hac ve Kurban ünitesi ve 8. sınıf Zekât ve Sadaka ünitesi seviyesine uygun hikâye etkinlikleri oluşturma ile sınırlandırılmıştır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, DKAB (4–8. Sınıflar) öğretim programı kazanımlarının gerçekleşmesine katkıda bulunacak hikâye etkinlik örnekleri seçmek veya oluşturmaktır. Bu ana hedefe ulaşmak için: 4. sınıf Din ve Temizlik ünitesinin tamamının, 5. sınıf Ramazan ve Oruç ünitesinin, 6. sınıf Namaz ünitesinin, 7. sınıf Hac ve Kurban ünitesinin ve 8. sınıf Zekât ve Sadaka ünitesinin kazanımlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak hikâye etkinlik örnekleri oluşturmak veya seçmektir. Ayrıca, araştırmamızın amaçlarından biri de etkinlikleri planlama ve uygulamada hangi ilkelerin dikkate alınması gerektiğini belirlemektir.

Hikâyeler bizi birleştirir, yol gösterir ve yoldaşımız olur. Hikâyeler, bize eşlik ederek bu evreni anlamamızı ve yeni aşamalar kurmamızı sağlar.¹³ Hikâyeler, kendimizi anlamamıza yardımcı oldukları için, hikâye etkinliklerinin oluşturulması veya seçilmesinde; yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının felsefesine göre, öğrencilerin dini ve ahlâkî kavramları geliştirmeleri, problem çözme, iletişim, akıl yürütme gibi önemli becerileri kazanmaları önemlidir. Uygulamaya konulan program çerçevesinde, öğretmen derse hazırlıklı gelerek öğrencileri yönlendirmede ve rehberlik etmede çok aktif olmalıdır. Bu açıdan öğretmenin ders esnasında kullanacağı etkinlikler, kazanımı gerçekleştirebilecek yeterlilikte ve kapsamda olmalıdır. Çalışmamız, öğretmene etkinlik hazırlamada ve seçmede kolaylık sağlayacağı için önemlidir. Ayrıca, hikâye etkinliklerinin uygulamasında dikkat edilmesi gereken ilkeler hakkında bilgiler vermesi açısından da hikâye etkinliklerinin etkin kullanılmasına katkı sağlayacağı için önemlidir.

¹³ Ashley Ramsden-Su Hollingsworth, *Hikâye Anlatma Sanatı*, çev. Ali Bucak, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 12.

Hikâyelerin veya kıssaların eğitim alanında kullanılmasının önemi, çeşitli yönlerden farklı araştırmalarla bilim insanları tarafından incelenmiştir. Ancak hazırladığımız bu çalışmanın odaklandığı "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4–8. Sınıflar) Öğretim Programında Hikâye Etkinlikleri" konusu, eğitim literatüründe özgün bir araştırma alanıdır. Yapılan kapsamlı literatür taramasında, bu spesifik konu başlığı altında daha önce yayımlanmış bir tez, makale veya diğer akademik çalışmaların bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu eksiklik, mevcut araştırmanın alana önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir.

Dolayısıyla, bu çalışma hem teorik bilgi birikimini zenginleştirme hem de uygulamaya yönelik yeni stratejiler geliştirme açısından önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Ayrıca çalışma verilerinin politika yapıcılara yön vereceği de düşünülmektedir.

C. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, DKAB dersi kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağlayacak hikâye etkinlik örnekleri oluşturmak veya seçmek ve uygulamada ilkeler belirlemek amaçlandığı için yöntem olarak betimsel tarama modeli seçilmiştir. Betimsel tarama modelleri, geçmişteki veya mevcut durumun gerçeğe yakın bir tanımını sağlamayı amaçlayan araştırmalar için uygundur.¹⁴

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, DKAB dersi öğretim programı ve bu programa dayalı hazırlanan ders kitapları taranmış ve bu kitaplarda kullanılan etkinlik örnekleri gözden geçirilmiştir. Ayrıca, DKAB öğretmenlerinin sosyal medya platformları ve internet siteleri, ilkokul çağındaki öğrenciler için hazırlanan hikâye kitapları, Türk edebiyatında öne çıkan hikâye örnekleri, yabancı ülkelerin edebiyatlarındaki hikâyeler ve dini kültürümüzde bulunan hikâyeler değerlendirilmiş; hikâye etkinlikleri oluşturulmaya veya ünite içeriklerine uygun olarak sınıf içi ders etkinliklerine hikâyeler seçilmeye çalışılmıştır. Hikâyelerin seçimi ve oluşturulmasında verilerin işlenmesinde içerik analizi, anlama ve değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır.

Özetle, araştırmada kullanılan metodoloji literatür taraması, içerik analizi, anlama ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini içermektedir.

¹⁴ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (Ankara: Nobel Yayınevi, 1999), 10.

1. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRETME ÖĞRENME SÜREÇLERİ VE ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

1.1. DKAB Dersi Öğretim Programına Genel Bir Bakış

Eğitim programı; eğitim kurumları tarafından çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere sunulan, ulusal eğitimin hedeflerine ulaşmayı amaçlayan tüm etkinlikler, çeşitli şekillerde değerli öğrenme deneyimlerinin sıralanması ve öğrencilerde beklenen öğrenme çıktılarına ulaşmak için planlanan tüm etkinlikler olarak tanımlanır.¹⁵ Eğitim programının dört ana bileşeni olmalıdır: Amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci, ölçme ve değerlendirmedir. Öğeler arasındaki güçlü bağlantılar nedeniyle, sistem yaklaşımında olduğu gibi öğelerden birindeki değişiklik programın tamamını etkileyebilir. İnsan yaşamındaki sosyal, kültürel ve toplumsal gelişmeler, bilim ve teknolojik alanlardaki yenilikler, demokrasi ve insan hakları, günlük iletişim ve iletişim olanaklarının günden güne artması, eğitim ortamının değişmesi ve farklılaşması, öğretmenlerin mesleki yeterlilik ve becerilerinin artması,¹⁶ ömür boyu öğrenme yaklaşımların benimsenmesi, eğitimde program geliştirme yaklaşımlarının sürekli sorgulamasını, model ve formatların daha da geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.¹⁷

Nesnel bir bilim anlayışının sonucu olduğuna inanılan davranışçılık, artan eleştirilerle karşı karşıya kalmış ve 20. yüzyılın ortalarından itibaren bilimsel teorilerin yeni öznel yorumlarına uygun öğrenme yöntemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yaklaşımlardan en bilineni, 2005 yılından bu yana Türkiye’de hemen hemen her alanda program geliştirme araştırmalarını etkileyen Yapılandırmacılık

¹⁵ Hıfzı Doğan, “Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı”, *Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (1974), 361–385.

¹⁶ Zeki Salih Zengin-Asım Yapıcı, “İlköğretim Okullarındaki DKAB Dersleri İçin Öğretmen Yetiştirilmesi ve Eğitim Fakülteleri: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 4/11 (2006), 137–153.

¹⁷ Özcan Demirel, *Eğitimde Program Geliştirme*, (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2003), 5–6.

anlayışıdır. Bilimin öznel bir süreç olarak felsefi yorumlanmasını destekleme eğiliminde olan bu anlayışın temelini post-modernizm oluşturmaktadır. DKAB müfredatı da bu yaklaşımı içermektedir. DKAB dersinin içeriği belirlenirken İslamın temel değerleri çerçevesinde mezhepler üstü bir anlayış esas alınmıştır.¹⁸ Programla birlikte öğrencilerin olumlu bir din anlayışı kazanmalarını sağlamak, temel yeteneklerini geliştirmek ve Milli Eğitimin genel hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunmaktır.¹⁹ Din eğitimi alanında yapılan program geliştirme araştırmalarında devletin idari uygulamaları, arzu edilen devlet imajı, dini bilgilerin ele alınışı, eğitim anlayışı gibi çeşitli faktörler dikkate alınmıştır.²⁰

DKAB derslerinde geleneksel ilmi hale dayalı bir eğitim anlayışının benimsenmesi sonucunda,²¹ bu anlayışın günümüz din eğitimi ihtiyaçlarının karşılanmasında ki yetersizliği, birçok araştırmacı tarafından yaygın olarak kabul edilmektedir. İçerik ve yaklaşım açısından nasıl bir din eğitimine ihtiyaç duyulduğu her zaman araştırılmıştır.²²

Yeni programda DKAB dersi sadece birkaç konuyu kapsamakla kalmaz, aynı zamanda bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve mantıksal becerileri geliştirme sürecine dönüşür. Bu durum büyük bir önem taşımaktadır. DKAB öğretim programı bir yandan bilgi vermeyi, bir yandan da toplumda hâkim olan fikirleri yansıtarak öğrencileri bilinçlendirmeyi, kör uygulayıcı olmaktan uzak durmalarına yardımcı olmayı, bilgiyi nasıl kullanabileceklerini sorgulamayı, öğrencinin aktif olarak yer aldığı, öğrendiklerini yaşamına aktarabilen, girişimci bir kişiliğe sahip, yaşam boyu

¹⁸ Cemal Tosun, “Din Eğitimi-Öğretimi ve Mezhep”, *Journal of Islamic Research* 29/2 (2018), 257–267.

¹⁹ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 3; Halit Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2010), 139–167; Recep Kaymakcan, “Avrupa İnsan Hakları Mahkeme’sinin Din Dersi Kararı Nasıl Anlaşılmalı?” *Değerler Eğitim Merkezi Dergisi* (2007), 60–61.

²⁰ Recai Doğan-Cemal Tosun, *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar İçin DKAB Öğretimi (Özel Öğretim yöntemleri)*, (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003), 48; Tuğrul Yörük, “Farklı Din Anlayışlarına Ayrılan Yer Açısından Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Programları”, *International Journal of Cultural and Social Studies* (2016), 305–320; Asım Yapıcı-Tuğrul Yörük, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının İncelenmesi” *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 58.

²¹ Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 142.

²² Recep Kaymakcan, *Din Kültürü Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, Yeni Eğilimler: Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2009), 179; Salih Aybey, “6–14 Yaş Arası Çocuğun Dinî Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 11/5 (2016), 69–84.

öğrenmeyi amaçlayan, soran, araştıran, sorgulayan ve demokratik yaşamı benimsemiş birey olmalarını hedeflemektedir.²³

1.2. Programın Temel Yaklaşımı

DKAB ders müfredatında temel yaklaşım; DKAB derslerinin sadece bilgi aktarmakla kalmayıp bununla birlikte bilgi elde etme şeklini ve düşünmeyi uygulama yeteneğini de geliştiren bir öğrenme süreci şeklinde algılanması arzu edilir. Bu nedenle öğrencilere din konusunda doğru bilgi edinirken, kendilerine sunulan seçenekleri değerlendirme fırsatı vererek bakış açısı kazandırmak DKAB dersinin önemli bir amacıdır. Programa göre öğrenciler kör uygulayıcılar değil, aksine sunulan bilgilerin ne için, kimler için, nasıl bir dünyada kullanılabileceğini, ortamın nasıl olması gerektiğini sorgulayan ve özellikle iman ve hayat konusunda özgürce karar vermelerine yardımcı olacak ortam oluşturulmalıdır.²⁴ Diğer taraftan bireyin gerek ailede gerekse eğitim kurumlarında aldığı eğitimin, bireyin öz düzenleme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunması beklenir. Bireyde öz düzenleme becerilerinin gelişmesi, bireyin kendisi olmasına ve kendi kararlarını verebilmesine aracılık edecektir. Özerk ve tabi bir kişiliğe sahip bireyin, kendi dinî hayatına yön vermede öz düzenlemeli din eğitiminin katkısı, bireyin dinî bilinç kazanması, hayatına sahih dinî bilgiler ve değerler doğrultusunda yön vermesi açısından son derece önemlidir.²⁵ Bunu başarmak için hem müfredatın geliştirmesinde, hem de ders kitabı yazımında sınıf içinde öğrencilerle iletişimde insana, fikirlere, özgürlüğe, ahlâkî ve kültürel değerlere saygıyı temele alan yaklaşımın benimsenmesi önerilmektedir.²⁶ En az bir o kadar önemli olan, farklı dinî görüş ve grupların programa dâhil edilmesi yaklaşımıdır. Bu çeşitlilik içerisinde belli bir din yorumu tekrar tekrar ön plana çıkarılıyorsa ve dolaylı olarak öğrencilere o yorumu

²³ Mualla Selçuk, *Din Öğretiminin Kurumsal Temelleri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, (İstanbul: MEB Basımevi, 2000), 13; Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 145; Cemal Tosun-H. Sinem Uğurlu Bakar, “Metinle Aktif Öğrenme”, *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 227; Yusuf Aydın, “Mikdat Yalçın’ın Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”, *Din ve Bilim – Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 6.1 (2023), 93–109; Murat Tarhan vd., “Din Eğitiminde Girişimcilik Becerisinin Etkinliklerle Kazandırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 12/5 (2023), 2928–2950.

²⁴ Gülşah Köprülü, “Uluslararası Hukuk Bağlamında Din ve Vicdan Hürriyetinin Korunması”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 1/1 (2019), 80–91.

²⁵ Ömer Demir-Fatma Göçmen, “Öz Düzenlemeli Din Eğitimi”, *Turkish Studies-Religion* 18/2 (2023), 119–140.

²⁶ Mualla Selçuk, “Din Öğretiminin Kurumsal Temelleri”, *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (2000), 13; *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 9.

benimsemeleri gerektiği öğretiliyorsa bu kültürlerarası din eğitimi yaklaşımına aykırı bir durumdur. Aynı durum, insanlara belirli bir inancın veya yorumun üstünlüğünün farkına vardırarak ve ona uymalarını sağlamak amacıyla, farklı inanç ve yorumların söz konusu olduğu durumlar için de geçerlidir.²⁷

DKAB ders müfredatı oluşturulurken, eğitimin öznesi ve nesnesi olarak insan bütünsel bir şekilde biyolojik, sosyal, kültürel ve ahlâkî yönleriyle birlikte ele alınır. Bu programda iki temel husus dikkate alınmıştır: Öğrencilerin öğrenme ve bilgi üretim sürecine aktif katılımını sağlayan program geliştirme yaklaşımı ve dini-kültürel alanda bilimsel standartlardır.²⁸ Çok çeşitli eğitim yaklaşımları arasında yapılandırmacılık, çoklu zekâ, duygusal zekâ²⁹ ve öğrenci merkezli yaklaşımlar tartışılmıştır. Dini-bilimsel yaklaşımı, İslam ve başka dinlerle ilgili konular ele alınırken bilimsel bilgi ve araştırmalara odaklanılır, dinin asıl kaynaklarını dikkate almayan bilgilerden kaçınılır. Bu açıdan bakıldığında İslam hakkındaki bilgiler Kur'an ve Sünnet'e dayandırılmakta, herhangi bir mezhebe ait özel görüşlerin yansıtılmamasına özen gösterilmektedir.³⁰

1.2.1. Eğitimsel Yaklaşım

Programın hazırlanmasında temel alınan anlayış yapılandırmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşımın başlıca teorisyenleri John Dewey, Jean Piaget, Bruner ve Vygotsky'dir. Michael Grimmitt, yapılandırmacılığın din eğitiminde uygulanması konusunda son yıllarda ortaya çıkan din eğitimcilerinden biridir. Grimmitt, din eğitimi için önerilen ilke ve stratejilerle yapılandırmacı bir din eğitimi modeli geliştirmiştir.³¹ Yapılandırmacı yaklaşımda en önemli kavramlar öğrenme sürecinde ön bilgilerin kullanılması, gelişim düzeyinin dikkate alınması, etkili iletişim, anlama, uygulama ve değerlendirmedir. Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci merkezli eğitime dayanır ve öğrenme esnasında öğrenci etkinliğine ve öğretmen rehberliğine

²⁷ Nazım Bayrakdar-Halil İbrahim Aksu, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Kültürlerarası Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", *ODÜSOBİAD* 11/2 (2021), 563–580.

²⁸ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 9.

²⁹ Remziye Ege, "Duygusal Zekâ ve Din Öğretimi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ve Duygusal Zekâ Gelişimi İlişkisi", *Dini Araştırmalar* 40/15 (2012), 47–64.

³⁰ MEB, *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 9–10.

³¹ Yusuf Ceylan, "Yapılandırmacı Din Öğretimi Modeli: Grimmitt Örneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (Şubat 2013), 175–190.

odaklanır.³² DKAB ders müfredatında yapılandırmacı yaklaşımların yanı sıra çoklu zekâ ve öğrenciyi merkeze alan yaklaşımlar da dikkate alınmaktadır.³³

DKAB öğretim programında kullanılan modern eğitim anlayışını yansıtan ifadelerle bakıldığında, teorik ve yaratıcı bir vizyona sahip dinî ve ahlâkî kavramların geliştirilmesiyle birlikte, öğrencilere kazandırılmak istenilen problem çözme, iletişim kurma, muhakeme, özgüven duyma gibi temel beceriler ön plana çıkaran yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı programa yansıtılmıştır. Bu nedenle öğrencileri pasif hale getiren, sadece din hakkında bilgi veren, dine mensup olan tek taraflı bilgi sağlamaya dayalı eğitim faaliyetlerini ifade eden DKAB dersinin, bankacı eğitim³⁴ yaklaşımından çıkarmaya çalışılmalıdır. Önemli olan öğrencilerin günümüz insanının nitelikleriyle donatılmaları ve bu anlamda DKAB derslerinden faydalanabilmeleri için yapacakları etkinliklerde onlara rehberlik etmektir. Dolayısıyla öğrencilerin bu derste bağımsız olarak öğrendikleri, eriştikleri ve oluşturdukları bilgilerin bu temel becerilerin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.³⁵ Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almayan bir din eğitiminin gerçek hayatta karşılığı olamaz.³⁶ Her öğrenci öğrendikçe kişisel ve sosyal bilgilerini geliştirir. Öğrenme bir yapılandırma sürecidir. Yapılandırmacı yaklaşımların savunucuları tarafından kullanılan pedagojik kavramlar öğrenmeyi nasıl gördüklerini açıklar. Genellikle kullanılan terimler ve kavramlar arasında anlamlı öğrenme, keşfederek öğrenme, düşünerek öğrenme, işbirlikli öğrenme³⁷ ve problem çözme bulunmaktadır.

Öğretmenler, eğitimin kalitesinin artırılmasında, temel amaçlarına ulaşılmasında ve eğitimde rol oynayan diğer unsurların performansının istenilen

³² Recep Kaymakcan, *Din Kültürü Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, Yeni Eğilimler: Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık*, 182–183; Yüksel Özden, *Öğrenme ve Öğretme*, (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003), 55–77; Nurettin Şimşek, “Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretime Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi* (2004), 115–139; Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 142.

³³ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 10.

³⁴ Mustafa Çetin-Bayramali Nazıroğlu, “Bankacı Eğitim Kavramı Bağlamında Türkiye’de Din Eğitiminin Eleştirel Analizi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (Aralık 2021), 201–226.

³⁵ Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 147; Remziye Ege vd., “Din Öğretiminde İçerik Hazırlama Süreci İçin Bir Bakış Açısı Önerisi: Şükür Konusu Örneği”, *Dini Araştırmalar* 26/64 (2023), 99–124.

³⁶ Aslıhan Atik, “Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Bilimsel Temelli Bir Yaklaşım Denemesi”, *Dini Araştırmalar*, 22(56) (2019), 353–369.

³⁷ Saadettin Özdemir, “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Kullanılması”, *Marife Bilimsel Birikim* 11/3 (2011), 145–162; Saadettin Özdemir-Mehmet Yıldırım, “Özel Eğitim Sınıfında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretiminde Öğretmen Öğrenci ve Veli Tutumlarından Hareketle İşbirlikli Öğrenme Yöntemi”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 10/2 (2023), 14–40.

düzeye çıkarılmasında önemli bir unsurdur. Eğitim durumunun tüm girdileri ve çıktıları öğretmen faktörlerinden etkilenir. Öğretmen, eğitim sisteminin diğer tüm paydaşlarıyla sürekli olarak doğrudan veya dolaylı ilişki içinde olan önemli bir aktördür.³⁸ Yapılandırmacı yaklaşımla programların uygulandığı sınıflarda öğretmenin rolü, içeriği ve bilgiyi çeşitli stratejiler kullanarak düzenlemek olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda öğretmenler öğrenme ortamında yeni anlayışlar kazanmak için soru sorma, sorumluluk geliştirme, keşfetme gibi stratejiler kullanırlar.³⁹ Öğretmenlerden öğrencilerin kendi sorularını cevaplamaları, kendi deneylerini yapmaları, sonuçlarını bireysel veya grup halinde analiz etmeleri ve beklenen hedeflere ulaşmaları konusunda destek olmaları ve rehberlik yapmaları beklenmektedir.⁴⁰ Bilgi öğrenen tarafından oluşturulan bir çerçeve olarak kabul edildiğinden bu çerçeve kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Dolayısıyla birey kendi oluşturduğu yapıyı bir başkasına devredemez. Öğretmenler kendi kafalarındaki bilgi, kavram ve düşünceleri öğrencilerinin kafasına aktaramamaktadırlar. Böyle olsa bile öğretmenin söyledikleri öğrenciler tarafından tam olarak kabul edilmeyecektir. Anlatılanlar öğrenciler için ne anlam içeriyorsa o şekilde anlaşılır.⁴¹ Yani öğrenci bu bilgiyi yeniden yapılandırmadığı veya kendi içinde inşa etmediği için benimseyemez. Bu açıdan bakıldığında öğretmenin rolü, öğrencilerin bilgiyi yapılandırırken hata yapmalarını önlemek ve bilginin yaratılmasında öğrencilere rehberlik etmektir.⁴² Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmenler öğrencilerden bir konuyu öğrenmesini ve farklı bakış açılarını anlamasını ister. Öğretmenin asıl amacı öğrencilere belirli

³⁸ Çetin Doğru-İsmail Sağlam, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Din Eğitimi Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Araştırma (İğdır İli Örneği)”, *Dicle İlahiyat Dergisi* 26/2 (2023), 268–291.

³⁹ Mücahit Arpacı, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Yapılandırmacı Öğrenme Ortamları”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 12/3 (2012), 151–174.

⁴⁰ Habibe Çandar-Ali E. Şahin, “Yapılandırmacı Yaklaşımın Sınıf Yönetimine Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi* (2013), 109–119.

⁴¹ Kamile Ün Açıkgöz, *Aktif Öğrenme*, (İzmir: Biliş Yayınları, 2007), 64.

⁴² Bünyamin Yurdakul, “Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Sosyal-Bilişsel Bağlamda Bilgiyi Oluşturmaya Katkısı”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2008), 39–67; Yıldız Kızılabdullah, “Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2008), 197–215.

şeyleri açıklamak değil, onlara belirli şeylerin mantıksal yorumunu nasıl oluşturacaklarını göstermektir.⁴³

DKAB öğretmenlerinin din eğitimi programlarında ders amaçlarını, içeriğini, öğretme durumlarını ve değerlendirme yöntemlerini daha dikkatli tasarlayarak öğretme konusunda yüksek özgüvene sahip olmaları ve öğrencilere daha etkili öğretmeleri beklenmektedir.⁴⁴

Bir yorumun mantıklı ve akılcı olabilmesi için farklı bakış açılarının ve alternatif açıklamaların geliştirilmesi gerekir. Günümüzde farklı inanç çevrelerinden gelen öğrencilerin aynı okullarda öğrenim gördüğü dikkate alındığında, öğrencilere farklı din ve inançların temellerinin öğretilmesi ve konuya ilişkin özgün bakış açılarının oluşturulması açısından önemlidir.⁴⁵ Yapılandırımacılık, çoğulcu bir anlayışı benimseyerek modern bilimsel düşüncenin tekçi ve tek kültürcü anlayışına karşı çıkar. Yapılandırımacı yaklaşımda tek iyi ve tek doğru vurgusu terk edilerek çoğulcu bir karşıtlıklar dünyası tasavvur edilir. Bu durumda, tüm bilgi, gerçek, anlayış, değer ve doğrular bireylerin ve kültürlerin yapısına göre belirlenir.

Bu konu Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, öğrencilerin dindarlık düzeyinin yüksek olduğu bir toplumda, İslamın galip gelen hakikati temsil etme bakımından diğer bütün dinlerden üstün olduğu inancı, din eğitiminin göreceliğini öngören yapılandırımacı bir yaklaşıma dayanan İslami eğitimin etkinliği ve kabul edilebilirliği konusunda da soru işaretlerini de gündeme getirmiştir.⁴⁶

Yapılandırımacı yaklaşıma göre hazırlandığı belirtilen DKAB öğretim programı değerlendirildiğinde; DKAB müfredatı açısından yapılandırımacı anlayışa tam anlamıyla uygun hazırlanmadığı söylenebilir. DKAB programında öğrencilerden önceden belirlenmiş amaç ve kazanımlara ulaşması beklenmektedir. Programda

⁴³ Muhiddin Okumuşlar, “5E Yapılandırımacı Öğretim Modeli ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İşleniş Örneği”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2007), 171–184; Muhittin Okumuşlar, *Yapılandırımacı Yaklaşım ve Din Eğitimi*, (Konya: Yediveren Kitap, 2008), 26; Mehmet Kamil Coşkun, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yapılandırımacı Yöntem Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* (Kasım 2012), 267–268.

⁴⁴ Ali Baltacı-Mehmet Kamil Coşkun, “Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Tutumları İle Eğitime Olan İnançları Arasındaki İlişki”, *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/14 (Güz 2019), 469–487.

⁴⁵ Mahmut Zengin, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2013), 1–28; Melek Demirel-Gürcü Erdamar Koç, “Davranışlıktan Yapılandırımacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (2004), 174–180.

⁴⁶ Kaymakcan, *Din Kültürü Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, Yeni Eğilimler: Çoğulculuk ve Yapılandırımacılık*, 184.

kazanımlar; öğrencilerin kazanmayı amaçladığı bilgi, değer, beceri ve tutumları ifade eder. Bilginin öğrenci tarafından yapılandırılması ilkesi vurgulanırken, bu durum programın felsefesine uygun değildir.⁴⁷ DKAB öğretiminin sonuçları oluşturulurken öğrencilerin gelişimsel özelliklerine özel önem verdiği, kazanımların mantıksal entegrasyonuna odaklandığı ve bunları öğrencilerin yapması gereken etkinliklerle elde ettiği söylenebilir.⁴⁸ Hatta öğretmenlerin DKAB programına ilişkin algılarına dayalı nitel bir araştırmada, sonuçların çoğunun öğrencilerin gelişimsel özelliklerine göre uyarlandığı, sonuçların birbiriyle ve içerikle tutarlı olduğu ortaya çıkmıştır.⁴⁹

DKAB programının temelini oluşturan yaklaşım, program uygulanmadan önce çalışılmamıştır. Bu tür araştırmalar ancak programın uygulanmasından sonra ortaya çıkmıştır. Ancak program geliştiricilerin yapılandırmacı din eğitimi konusunda tatmin edici ve yeterli bir açıklama getirdikleri de söylenemez. Bu program, yalnızca öğrenci merkezli yaklaşımlar bağlamında yapılandırmacı yaklaşımların yönlerini kapsamakta, ancak yaklaşımın felsefi yönlerini ve müfredat tasarımındaki varsayımlarını vurgulamamaktadır.

1.2.2. Din Bilimsel Yaklaşım

DKAB ders müfredatını geliştirirken dinin orijinal kaynaklarını içermeyen bilgilerden kaçınarak, İslam ve diğer dinler hakkındaki akademik ve araştırma bilgilerine odaklanılmıştır. İslamiyet hakkında bilgiler; belli bir mezhebi esas almayan Kur'an ve sünnet odaklı, üniter bir yaklaşım benimseyerek İslam'la ilişkilendirilen dini oluşumları çevreleyen temel değerler öne çıkarılmıştır. Bu inançların, ibadetlerin ve ahlakın Kur'an ve Sünnete dayalı ortak payda haline gelmesini sağlamaya çalışılmıştır. Burada amaç insanlara dini, kültürel ve ahlâkî değerlerle ilgili doğru bilgi vermektir. Öğretim müfredatında tüm dini ve ahlâkî

⁴⁷ Yusuf Ceylan, "Din Öğretiminde Radikal Yapılandırmacılığa Yöneltilen Eleştiriler: Eleştirel Realist Bir Yaklaşım", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38/2 (2013), 161–174.

⁴⁸ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 18.

⁴⁹ Mahmut Zengin, *Yapılandırmacılık ve Din Eğitimi: İlköğretim DKAB Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi ve Öğretmen Görüşleri Açısından Etkililiği*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010), 121–160.

değerlere yer verilmiş olmakla birlikte programın mezhepsel nitelikte olmamasına dikkat edilmiştir.⁵⁰

Tarih boyunca bireylerin ve toplumların dini inanç ve ilkelere ilişkin farklı yorumlarının olduğu ve bundan yola çıkarak dinler içerisinde mezheplerin veya dini yorumların ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca, belirli bir dinin mensuplarının, o dinin içinde, kendi yorumları ve deneyimleri ne olursa olsun, tüm insanlar için kabul edilebilir temel dini ilkelerin bulunmadığı tezini kabul etmesi zordur. Bu amaçla yapılandırmacı öğrenme teorisinin din eğitime uygulanması, din eğitimindeki farklı yaklaşımlara daha uygun olarak değerlendirilmelidir. Hâlbuki İslam dini de dâhil olmak üzere ister semavi olsun ister beşeri olsun, dinlerin Taabbudi dediğimiz öğretileri vardır. Bu değerler kişilere göre değişmez ve olduğu gibi uygulanır. Ancak bu anlayışta ise din eğitimi, bireylerin kendi içinde yapılandırıdıkları bilgilerin değerli olduğunu ifade etmektedir. Dindeki bu durum ile programın hazırlanmasında temel alınan anlayış çelişmektedir.⁵¹

Konu değerlendirildiğinde programın felsefesiyle uyuşmayan bazı noktalar bulunmaktadır. Acaba öğrencilerin hazır bulunurluğu ve yaşadığı çevreden getirdiği ön bilgileri varken nasıl mezhepler üstü bir anlayış benimsenecektir? Başka bir ifadeyle Kur'an ve sünneti esas alan bir anlayışta bu iki temel kaynağa bağlı olarak ortaya çıkan farklı anlayışlar, mezhepler ve dini gruplar görmezden mi gelinecektir? İfade edildiği gibi aynı dinin içinde farklı anlayış çevrelerinden gelen öğrencilerle hangi İslami anlayışa göre ders işlenecektir? Dolayısıyla öğretimin, DKAB müfredatının temel felsefesini oluşturan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla bu çelişkinin nasıl giderileceğini tam olarak açıklamadığını belirtmekte fayda var. Ayrıca programda zaman zaman İslam inanç ve ibadetlerinin esaslarını klasik anlayışla sunmaya çalışıldığı da görülmüştür.⁵²

⁵⁰ İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 10; Ev, "İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme", 147.

⁵¹ Recep Kaymakcan, "Türkiye'de Din Eğitiminde Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık: Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı Bağlamında Bir Değerlendirme", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, (2007), 183; Recep Kaymakcan-Hasan Meydan, "Demokratik Vatandaşlık ve Din Eğitimi: Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye'de DKAB Dersleri Bağlamında Bir Değerlendirme", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2010), 38-39.

⁵² Ev, "İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme", 147.

2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞİMİNDE TEMEL ALINAN İLKELER

2.1. Programın Yapısı

2010 yılından itibaren uygulanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı, genel amaç, kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalardan oluşmaktadır.

2.1.1. Genel Amaçlar

2010 yılından önce uygulanan müfredatta olduğu gibi, yeni müfredatta da genel hedefler beş ana eksenle ele alınmıştır: kişisel, sosyal, etik, kültürel ve evrensel. Bu hedefler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinde elde edilecek genel faydaları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu belirtiler çoğunlukla bilişsel ve duyuşsal öğrenmeyi temsil ederken, DKAB derslerinin okul müfredatına neden dâhil edilmesi gerektiğini anlamak açısından da önemlidir. Bu hedeflerin birlikte değerlendirilmesi, DKAB derslerinin bir dini kabul etmeye yönelik değil, dini kültür olarak öğretmeye, dini öğrenmeye ve öğrencilerde bazı temel becerileri geliştirmeye dayandığını gösterir. Ayrıca, din eğitimi yaklaşımlarının yanı sıra, zaman zaman din eğitimine yönelik fenomenolojik yaklaşımları da yansıttığını belirtmek gerekir.⁵³

Programdaki genel amaçlar değerlendirildiğinde içerik olarak eski programla çok farklı olmadığı hatta bazı amaçların aynı olduğu görülmektedir. Ancak yeni programın temel felsefesi olan yapılandırmacı anlayışa göre ifadelerin yeniden düzenlendiği görülebilir. Genel amaçlar kısmında bazı çelişkilerin olduğu da görülmektedir.

2.2. Kazanımlar

DKAB öğretim programının öğrenme esnasında öğrencilerin planlı bir şekilde kazanmaları beklenen bazı davranışlar kazanımlar şeklinde ifade edilmiştir.

⁵³ Recai Doğan-Cemal Tosun, “İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar İçin DKAB Öğretimi (Özel Öğretim yöntemleri)”, 4–5; *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 12–13; Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 149; Tuğrul Yürük-Kubatalı Topchubae, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi”, *ÇÜİFD* 22/1 (2022), 415–436; Mahmut Zengin, *Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dinler, İnançlar ve İslam Düşüncesinde Yorumlar*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2017), 18.

Kazanımlar, öğrencilerin sınıf seviyelerinin özellikleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kazanımlar belirlenirken derste öğretilmesi ve öğrenilmesi beklenen kavram ve değerler ile kazandırılacak beceriler dikkate alınır ve bunların çalışma alanıyla bağlantısı kurulmaya çalışılır. Ayrıca bu sonuçlara ancak öğrencilerin yapacağı etkinliklerle ulaşılacağı vurgulanır. Yeni programın felsefesini oluşturan yapılandırmacı anlayışta kazanımlar, öğrenme-öğretme etkinliklerinin en kritik ögesini oluşturmaktadır.⁵⁴

DKAB programının önceki uygulamalarında "kazanım" yerine "hedef davranış" terimi kullanılıyordu. Hedef, bilgi, yetenek, beceri, ilgi, tutum, alışkanlık ve gerekli diğer özelliklerin eğitim yoluyla kazandırılmasıdır. Kapsam açısından, hedefler uzun vadeli hedeflere (sosyal hedefler), genel hedeflere (ulusal eğitim ve okul hedefleri) ve özel hedeflere (müfredat hedefleri) şeklinde bölünmüştür. Bu planda hedefler, öğrencilerin ulaşması gereken davranışların ifadesi olarak kabul edilir. Hedef cümleleri, öğrenci davranışına ve ürün gösterimine rehberlik eder. Öğrenmenin iki yönü süreç ve üründür; süreç etkileşimi içerir ve doğrudan gözlemlenemez; ürün ise gözlemlenebilen ve ölçülebilen davranış değişiklikleridir. Ancak yeni yaklaşım, öğrenmenin bir sonuç değil, bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla hedef davranış terimi, öğrencilerin öğrenme sürecinde elde etmesi gereken sonuçlar açısından ifade edilmektedir.⁵⁵ Öğrenenlerin bilgileri farklı olduğundan, yapılandırmacı yaklaşımda iki kişi aynı kavrama tek bir doğru yerine farklı anlamlar yükleyebilir. Bu nedenle hedef doğru olarak belirlenemez. Öğrencilerin yalnızca genel hedeflere ulaşmaları beklenir. Hedefler öğretmen ve öğrenci arasındaki ortak kararlarla belirlenir. Bu, öğrencinin karar alma sürecine katılımını artırır ve öğrencileri hedeflerine ulaşma konusunda motive eder.⁵⁶

Kazanımlardaki temel sorun, davranışçı yaklaşımlara daha uygun olan önceki programlardan alınan formüllere dayalı olarak oluşturulmuş olmasıdır; bu nedenle sıklıkla süreçlerden ziyade çok spesifik davranışları çağrıştıran ifadeler olmuştur. Örneğin "Kuran'da adı geçen peygamberleri bilmek" gibi kazanımların sınırları net değildir. Çünkü bu peygamberlerin isimlerini bilmek sadece isimlerini ezberlemek

⁵⁴ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 18.

⁵⁵ Ev, "İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme", 152.

⁵⁶ Doğan-Tosun, *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar İçin DKAB Öğretimi (Özel Öğretim yöntemleri)*, 5-6.

midir, yoksa onlar hakkında Kuran'da yer alan bilgileri bilmek midir, yoksa araştırma yoluyla bulmak mıdır? Kur'an'da peygamberler ile ilgili söylenenler hakkında bilgi sahibi olmak mıdır? Bu durumda belirli isimlerin tekrarının öğrenme olarak anlaşıldığı söylenebilir ki bu da davranışçılıkla daha tutarlı olup daha fazla bilginin aktarım ve yorum yoluyla öğrenilebileceği anlayışını sürdürdüğü söylenebilir.⁵⁷

3. ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ, ÖZELLİKLERİ VE ÇEŞİTLERİ

3.1. Etkinlikler ve Etkinliklerin Amaçları

DKAB programında üniteler öğrenme alanlarına göre hazırlanırken, öğrencilerin üniteler sonucunda elde edecekleri kazanımlar da belirlenmiştir. Bu kazanımlara ulaşma esnasında öğrencilerin yapılandırmacı anlayışın benimsendiği eğitime göre, bilgiyi kendilerinin ulaşabileceği, kendi kendine yapabilecekleri bir ortamın oluşması amacıyla öğrencilerin bu kazanımlara etkin bir şekilde katılmalarını sağlayan faaliyetlerin tümüne genel anlamıyla etkinlik denir.⁵⁸

Etkinlik örnekleri 2010 yılından itibaren uygulanan DKAB dersi (4, 5, 6, 7 ve 8 sınıflar) müfredatında bulunmaktadır. Hem sınıf içi hem de okul dışı etkinlikler, öğrenme çıktılarını geliştirmek ve daha etkili bir şekilde öğretmek, sonuçta istenen davranışlara yol açmak için tasarlanmıştır. Öğrenciler bilgi oluşturmak için her konu, alan veya öğrenciye göre hazırlanmış çeşitli etkinliklere katılırlar. Etkinlikler öğrenci merkezlidir ve öğrenciyi öğrenme sürecine aktif olarak dâhil etmek için tasarlanmıştır. Örneğin, öğrencilerin sadece okuyarak veya dinleyerek bilgi edinmek ve becerilerini geliştirmek yerine, sınıfta arkadaşlarıyla sohbet ederek, fikirlerini açıklayarak ve sorular sorarak öğrenme sürecine aktif olarak katılmaları hedeflenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda önemli olan eğitimde içeriğin varlığı veya yokluğu değil, öğrencinin içerikle etkileşime girmesi ve süreci anlamasıdır. Paylaşılan içerikler öğrencilerin ortak ilgi alanlarına göre belirlenir. Öğrenme deneyimleri önceden belirlenmiş konu veya disiplin kalıplarına göre değil, bireysel

⁵⁷ Ev, “İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme”, 151–152.

⁵⁸ MEB, *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 10.

koşullara göre düzenlenir. Entelektüel aktivitenin, sorgulamanın, araştırmanın ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi öğrenmenin anahtarıdır.⁵⁹

Bilgiyi artırarak, içeriği anlayarak, değer yaratarak ve becerileri geliştirerek öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak etkinliklerin amacıdır. Öğrenciler düşünmeye, soru sormaya ve fikirlerini paylaşmaya teşvik edilir. Etkinliklerden beklenen amaç, öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyim kazanmalarını ve çevreyle temas kurmalarını özendirme. Etkinlikler temelde eski programla yeni program arasındaki en önemli fark olan öğrenci merkezli yapılandırmacı yaklaşımın en önemli ayağı olan öğrenciyi derste aktive etmenin tezahürüdür. Ayrıca bu etkinlikler öğrencilerin özgüvenini geliştirmesi, onları araştırma yapmaya teşvik etmesi ve yeni müfredatın hayati unsuru olarak kabul edilebilmesi açısından önemlidir.⁶⁰

3.2. Etkinliklerin Özellikleri ve Çeşitleri

Herhangi bir dersin öğretim sürecinde uygulanacak olan etkinlikler hazırlanırken öncelikle öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına ve öğretim programının kazanımlarına dikkat edilmelidir. Etkinlikler öğrenci merkezli olmalı ve onların öğrenme sürecinde aktif rol oynamalarına olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Etkinlikler, öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarıyla iletişim kurmasına ve etkileşime girmesine, anlamlı açık uçlu sorular sormasına, araştırma yapmasına ve birçok üst düzey beceriyi öğrenmesine yardımcı olmalıdır. DKAB dersinde uygulanacak etkinlikler müfredatın dayandığı yolu takip etmeli, öğrenciye odaklanmalı, müfredatın kavram, değer ve becerilerini geliştirmeli ve öğrencilerin öğrenmeye güçlü katılımını sağlamalıdır.

Etkinlikler hazırlanırken öğretimde kullanılacak ipucu, pekiştiren, dönüt-düzeltilmelerin hangi strateji, yöntem ve tekniklerle birlikte işe koşulacağının kararlaştırılması gerekir. Bu çerçevede kullanılacak öğretim materyallerinin ve araçlarının da hazırlanması gerekir.⁶¹

Etkinliklerin çoklu zekâ kuramına göre hazırlanması öğretimde ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına hizmet etmesi açısından yararlı olacaktır. Çünkü

⁵⁹ Nurullah Altaş, *Öğretmen El Kitabı (Orta Öğretim DKAB)*, (İstanbul: DEM Yayınları, 2007), 63–64.

⁶⁰ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 10.

⁶¹ Süleyman Akyürek, *Din Öğretimi*, (İstanbul: Nobel Yayınları, 2009), 71.

çoklu zekâ yaklaşımı DKAB dersinin her aşamasında kullanılabilir; dikkat çekme, güdüleme, gelişme ve sonuç bölümlerinde her zekâ alanındaki etkinliklerden yararlanılabilir.⁶² Burada önemli olan nokta ise seçilen etkinliklerin kazanımlara hizmet etmesi ve birbirini desteklemesidir. Bu nedenle öğretmen hangi etkinliklerin hangi kazanımları gerçekleştirmede kullanabileceğini tespit etmelidir.⁶³ Yeni programa göre işlenen bir derste birçok etkinlik uygulanacağından bu etkinlikler arasında geçişler öğretmen tarafından çok iyi ayarlanmalıdır. Etkinlikler arasında kopukluk, karşıtlık ve anlaşılma gibi durumların olmaması gerekmektedir.⁶⁴ Bir etkinlik birden çok zekâ alanına hitap edebilmelidir.

Etkinlik uygulamaları öğrenciyi zihnen ve ruhen olduğu yerden alıp, duygu, düşünce, inanç ve ahlak dünyasını olumlu yönde geliştiren bir öğrenme eylemine katkıda bulunmalıdır. Bu süreçte öğrencinin seçimine azami saygı göstererek kendi kendini oluşturmaya ve geliştirmesine fırsat tanıyarak ona bu anlamda rehberlik yapmalıdır. Önemli olan onu bir kalıba ve hizaya sokmak yerine, kendi kendini olgunlaştırmasının, erdemliştirmesinin ve insanileştirmesinin önünü açıp onun Hz. İbrahim kıssasında hedeflendiği gibi özgün, özgür, akıl eden, sorumluluk alabilen birey olabilmesine eşlik etmelidir. Etkinliğin uygulanması esnasında öğretmen, derisi eğlenceli ve etkili işlemek için hangi metot ve malzemeyi kullanırsa kullansın, derisi ders yapan belli bir mekanik plan ve metot uygulamaktan çok, her an yeni bir şey üreten, gerekirse dersin akışını hızlı bir şekilde değiştirerek öğrencisini incelemeli ve onu derse aktif şekilde katmalıdır.⁶⁵

2010 yılı DKAB Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) müfredatı uygulanırken bir kısım etkinliklerin temelini oluşturmak amacıyla kullanılabilecek gerekli beceri, bilgi ve kavramlar için birçok aktiviteye ve bazı uygulamalara yer verilmiştir.⁶⁶

DKAB programında kazanımların gerçekleşmesine katkıda bulunacak etkinlikler için kullanılacak belli başlı yöntem ve teknikler şunlardır:

⁶² Ziya Selçuk vd., *Çoklu Zekâ Uygulamaları*, (Ankara: Nobel Yayınları, Şubat 2003), 3-13.

⁶³ Akyürek, *Din Öğretimi*, 76.

⁶⁴ Akyürek, *Din Öğretimi*, 84.

⁶⁵ Mizrap Polat, "Din-Ahlak Öğretiminin Alanı ve Hedefleri", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 35.

⁶⁶ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 27-28.

“Örnek Olay Analizi (Çözümlemesi): Öğrencilerin konuyla ilgili örnek olayları işlenen konu ilkeleri açısından analiz etmeleridir; **Sonuç Çıkarma:** Öğrencilerin tartışılan konuyla ilgili olarak elde ettikleri sonuçları belirlemeleridir; **Hikâye Anlatımı ve Geri Plandaki Düşünceleri Bulma:** Öğrencilerin bir konunun veya ilgili olayların analizi yoluyla açıkça ifade edilmeyen fikirleri keşfetmeye çalıştıklarında meydana gelir. Örneğin; Amaç, insanların neden belirli bir şekilde davrandıklarını ve kendilerine bir benzetme, dini bir hikâye ya da tarihi bir olay anlatıldığında ne düşündüklerini bulmaktır; **Slogan Bulma:** Öğrencilerden konunun ana fikrini yansıtan bir slogan oluşturmaları istenir; **Reklam Hazırlama/Poster Afiş Hazırlama:** Öğrenciler konuyla ilgili televizyon veya gazeteler için reklam, poster veya afiş tasarlarlar; **Şiir-Hikâye Yazma:** Öğrencilerin konu hakkında şiir ya da hikâye yazmalarındır; **Görsel İmge Oluşturma:** Herhangi bir görsel imgeyi (grafik, resim, karikatür, tablo, şema, şekil vb.) kullanarak öğrencilerin işlenen konuyu göstermesi gerekir; **Önem Sırasına Koyma:** Öğrencilerin konuyla ilgili temel kavramları, ilkeleri veya anahtar kelimeleri önem sırasına göre sıralamaları gerekir; **Sınıflandırma:** Öğrencilerin belirli bir konu hakkında bilgi toplama ve sınıflandırma yoluyla sunmalarındır; **Örnek Verme:** Öğrencilerin işlenen konuları daha iyi anlamlandırmaları için örnekler sağlamasıdır; **Yordama Yapma:** Sınıfta işlenen konunun işlenmemiş bölümüyle ilgili varsayımlar yapma ve bu varsayımların nedenlerini açıklamadır; **Bulmaca:** öğretmen tarafından hazırlanmış ya da öğrenciler tarafından hazırlanmış bulmacalardır; **Dramatizasyon:** Öğrencilerin öğrendiklerini canlandırarak göstermeleridir; **Tavsiyede Bulunma:** Öğrencilerin konuyla ilgili başkalarına tavsiyelerde bulunmasıdır. Her düzeydeki öğrenciler, öğrendikleri konular hakkında kendilerinden sonraki öğrencilere tavsiyelerde bulunabilir. Bu, öğrencilere konu ve öğrenme sürecini düşünme fırsatı verecektir; **Karşılaştırma:** Öğrencilerin, öğrendikleri şeyler arasındaki benzerlikleri ya da farklılıkları belirlemesidir; **Problem Çözme:** Öğrencilerin, öğrendikleri bilgileri kullanarak başka kaynaklarda olmayan sorunları çözmeleridir; **Görüşme Yapma:** Öğrencilerin öğrendikleri ile ilgili birbirlerine ya da gerçek yaşamdaki insanlara sorular sorması ve bu soruları cevaplaması; **Alan Gezileri:** Öğrencilerin öğrendikleri konularla ilgili yerlere yaptıkları gezilerdir. Doğal ortamlara, müzelere, kent içindeki kurumlara ve diğer yerlere geziler yapılabilir. Bununla birlikte,

gezilerin amaca ulaşmasına yardımcı olması için, önceden planlanması, gezi boyunca kaydedilmesi ve toplanan bilgilerin sınıflandırılması gibi etkinliklere yer verilmelidir; **Kavram Haritası Oluşturma:** Konuyla ilgili ana kavramların birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu gösteren bir haritanın oluşturulması; **Beyin Fırtınası:** Bir konu, olay veya problem durumu hakkında düşünceleri ve mantıklı olup olmadığını bakmadan olabildiğince çok sayıda fikir üretmeleri gerekir; **Akrostiş Tekniği:** Öğrencilerin sözcüklerin ilk harflerini bir şifre, kavram, söz öbeği veya cümle oluşturmak için alt alta sıralamasıdır. Akrostiş yöntemi, bir ünite veya konunun ana temasını veya kendisini öğrencilere ders boyunca veya ders bittiğinde sürpriz kavramlarla veya oyunla açıklar. Bu, öğrencilerin üniteye geçen kavramlara dikkat çekerek ve öğrencilerin bilinmeyenleri bulup öğrenmelerini sağlar.”⁶⁷

Bu faaliyetlere ilaveten: “Duygudaşlık kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalama, pandomima, oyun yoluyla öğrenme, Mateverse,⁶⁸ öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma” gibi uygulamalar ile etkinlikler hazırlanabilir.⁶⁹

3.3. Etkinliklerin Uygulanmasında Dikkat Etmesi Gereken İlkeler

DKAB dersleri öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri uygularken dikkat etmesi gereken hususlar DKAB ders müfredatında bahsedilmiştir. Bu hususlar şunlardır: “

- *Din, ahlak ve kültür derslerini öğrenmek için kolaylaştırıcı ve destekleyici bir ortam yaratın ve öğrencinin bağımsızlığını ve inisiyatifini destekleyin.*
- *Öğrenci görüşlerini değerlendirin.*

⁶⁷ Beyza Bilgin-Mualla Selçuk, *Din Öğretimi*, (Ankara: Gün Yayıncılık, 2000), 120–156; Nurullah Altaş, *İlköğretim DKAB Öğretimi*, Nobel Yayınları, 94–107; Mustafa Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001), 202–226; Akyürek, *Din Öğretimi*, 124–203; Mehmet Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2009), 119–403.

⁶⁸ Saadettin Özdemir-Ahmet Yusuf Gıynaşlı, “Mateverse ve Din Eğitimi”, *Turkish Academic Research Review* 7/4 (2022), 1078–1111.

⁶⁹ *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, 27–28; Halise Kader Ayata, “Oyun Yoluyla Öğrenme”, *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed.Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 315.

- Öğrenciler arasındaki motivasyonlar, ilgi alanları, yetenekler ve öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkların farkında olun.
- Öğrencilerin konuyla ilgili ön bilgilerini öğrenin ve öğrencilerin düşüncelerini anladığından emin olun.
- Öğrencileri sunulan alternatif fikirleri beyin fırtınası yapmaya, tartışmaya ve değerlendirmeye teşvik edin.
- Öğrencilerin bilgi ve anlayış geliştirmelerine olanak tanıyan tartışmalara ve etkinliklere liderlik edin.
- Öğrencilere yeni kavramlarını farklı durumlarda uygulama fırsatları verin.
- Öğrencileri olaylara alternatif açıklamalar bulmaya becerilerini teşvik edin.
- Eğitimde verileri, birincil bilgi kaynaklarını ve çeşitli medya ve materyalleri kullanın.
- Öğrenme görevleri oluştururken bunların gerçek hayatta karşılaşılabileceğiniz karmaşıklık düzeyinde olduğundan emin olun.
- Öğrenme görevlerini oluştururken tanımlama, karşılaştırma, sınıflandırma, analiz etme ve yaratma gibi daha üst seviye bilişsel faaliyetlere odaklanın.
- Öğrenme sürecini hazırlarken parçalara ayırmak yerine bütünsel bir tasarım yapmayı tercih edin.
- Öğrencilere etkileyici, düşündürücü ve anlamlı sorular yönelterek onları aydınlatın. Konuyu araştırmalarına yardımcı olun. Ayrıca öğrencileri arkadaşlarına soru sormaya davet edin.
- Öğrencilerin ilgisini çeken sorular sorun.
- Öğrencileri sizinle ve diğer öğrencilerle etkileşime girmeye teşvik edin.
- Öğrencilerin hatalarını anlamaları için geri bildirimde bulununuz.
- Soru sorarken öğrencilere olası yanıtları düşünmeleri için bolca zaman verin.
- Öğrencilere sunulan bilgileri birleştirmeleri ve farklı bakış açılarını karşılaştırmaları için zaman verin.
- Öğrencileri kendilerini değerlendirmeye teşvik edin.

- Öğretmen-öğrenci ilişkisinin demokratik olduğundan emin olun.
- Sosyal ihtiyaçları ve değişen çevreyi göz önünde bulundurun.
- Becerileri, bilgileri ve tutumları geliştirmek için eşit fırsatlar verin.
- Sınıfınızda meydana gelebilecek kazaları ve olayları düşünün.”⁷⁰

3.4. Etkinlik Planları

Kişisel ve toplumsal yaşamda çok önemli bir yeri olan eğitimin başarıyla tamamlanmasının temel yöntemlerinden biri de etkinliklerin plan ve programla ilişkilendirilmesidir. Eğitimin amacı istenilen davranışı sağlamak olduğundan planlı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bireylerin ve toplumun en uygun eğitim hedeflerine ulaşma yeteneği, rastgele, geliş güzel öğrenme etkinlikleriyle değil, amaca yönelik etkinliklere katılmaya bağlıdır.⁷¹ Plan, öğretmene neyi, neden, ne zaman, nasıl ve ne kadar yapacağını söyleyen bir tasarıdır.⁷² Dolayısıyla etkinliklerin uygulanması esnasında bir plana ihtiyaç vardır. Planlama, önceden belirlenen eğitim hedeflerine ulaşmak için öğretim materyallerinde hangi etkinliklerin seçileceğini, öğrencilerin bunları neden ve nasıl yapacağını, yöntem ve araçların nasıl kullanılacağını ve değerlendirmenin nasıl yapılacağını belirleme sürecidir.⁷³ Plan dâhilinde etkinlikler uygulanmaz ise verimli bir sonuç elde edilemeyeceğinden, belirlenen hedeflere de ulaşamayacaktır. Bir etkinlik planında:

- Dersin adı yazılmalı,
- Etkinlik hangi sınıf seviyesinde uygulanacaksa o sınıf belirtilmeli,
- Etkinliğin uygulanacağı süre belirtilmelidir. Etkinlik bir ders saatini geçmemelidir,

⁷⁰ İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 26–27.

⁷¹ Mustafa Tavukçuoğlu, “DKAB Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler”, OYDEÖP (1998), 158.

⁷² Recai Doğan-Cemal Tosun, İlköğretim 4 ve 5. sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, (Ankara: Pegem A Yayınları, 2002), 153; Hıfzı Doğan, Analiz ve Program Hazırlama, (Ankara: AÜEFY, 1979), 158; Abdurrahman Dodurgalı, Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler, (İstanbul: MÜİFVY, 1999), 255; Leyla Küçükahmet, Öğretim İlke ve Yöntemleri, (Ankara: Ank. Üniv. Basımevi, 1986), 26; Leyla Küçükahmet, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, (Ankara: Nobel Yayınları, 2001), 47; Ergin Erginer, Öğretimi Planlama, Uygulama ve Değerlendirme, (Ankara: Anı Yayınları, 2000), 4; Mürüvvet Bilen, Plandan Uygulamaya Öğretim, (Ankara: Sistem Ofset, 1990), 139; Cavit Binbaşıoğlu, Genel Öğretim Bilgisi, (Ankara: Binbaşıoğlu Yayınları, 1981), 130.

⁷³ Güneş, Sınıf Yönetimi, 60; Cemal Tosun, Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 9; Yıldız Kızılabdullah-Şahin Kızılabdullah, “Din Öğretiminde Planlama ve Ölçme-Değerlendirme”, Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 82.

- Etkinlikler dersin her aşamasında uygulanabilmeli,
- Ünite adı etkinlik planında belirtilmeli,
- Etkinliklerin amacı hedeflenen kazanımlara ulaşma çabası olarak baktığımız için kazanım planda belirtilmeli,
- Etkinlikte kullanılacak metot, teknik ve yöntem belirtilmeli,
- Etkinlikte kullanılacak araç ve gereç belirlenmeli,
- Etkinlikte öğrencilerin kullanacakları temel beceriler planda belirtilmeli,
- Etkinlik planının uygulaması aşama aşama safhaları plana yazılmalı,
- Etkinlik planında değerlendirme, dönüt-düzeltilme bulunmalıdır.⁷⁴

⁷⁴ Akyürek, *Din Öğretimi*, 70-85; Ahmet Koç, “Din Öğretiminde Teknoloji Destekli Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri.” *Talim 7/1* (2023), 7–36.

2. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4–8. SINIFLAR) HİKÂYE ETKİNLİKLERİ

1. ÜNİTE VE KONU İÇERİKLERİ

2010 yılında yenilenerek uygulanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4–8. Sınıflar) müfredatı; 4. sınıftan 8. sınıfa kadar ünitelere ayrılmıştır. Bu üniteler oluştururken; eğitim hedefleri, dersin amaçları, öğrenci gelişim düzeyi, hazırbulunuşluğu, aşamaları ve karşılıklı ilişkileri dikkate alınmıştır.⁷⁵

1.1. Çocukta Din Duygusunun Varlığı ve Dini Düşüncenin Gelişimi

İnanma ihtiyacı insanın temel ihtiyaçlarından birisidir. Bu nedenle insan, kendisinden üstün bir varlığa, diğer bir ifadeyle aşkın bir varlığa inanma ihtiyacı ile dünyaya gelmiştir.⁷⁶

Din; ahlâk, inanç, gelenek, bağ, kölelik vb. anlamlarında kullanılır. Ancak dinin tek bir tanımı yoktur. Dinin tanımı ve anlamı kültürlere, çağlara, kurumlara ve din ile toplum arasındaki ilişkiye göre değişiklik gösterebilir. İslam düşünürlerine göre din çoğu zaman üstün bir güç tarafından konulan, her şeyin kaynağı ve yaratıcısı kabul edilen, bu dünyada ve ahirette yaratıklarına mutluluk ve huzur getirmeyi amaçlayan bir kurallar bütünü olarak tanımlanır. Din, Tanrı ile olan ilişki veya Tanrının yerini alan bir varlıktır.⁷⁷

Din duygusunun nasıl ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler vardır; din duygusu doğuştan yani fitri diyenlerin yanında, sonradan oluştuğunu söyleyenler de mevcuttur.⁷⁸ Hangi görüş esas alınırsa alınsın insanda din duygusunun varlığı

⁷⁵ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 11.

⁷⁶ Hüseyin Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, (Samsun: Eser Matbaası, 1991), 15.

⁷⁷ Nazlı Kozan-Şükrü Keyifli, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin DKAB Dersi İle İlgili Görüşlerinin Tespit Edilmesi (Ege Bölgesi Örneği)”, *Türk Akademik Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 6/1 (2023), 76–90.

⁷⁸ Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, 108.

konusunda bir şüphe yoktur.⁷⁹ Kuran-ı Kerim’de; “Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah’ın insanları üzerinde yarattığı fıtrata sınıksız tutun, Allah’ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru bir dindir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”⁸⁰ İnsanın doğasında, aşkın bir varlığa inanma, güvenme, sığınma, bağlanma gibi duyguların bulunduğu ifade edilmektedir.⁸¹

Hiz. Peygamber Efendimiz de; “Her doğan fıtrat üzere doğar. Fakat çocuğun annesi ve babası onu kendi dinlerine döndürürler. Yahudi iseler, Yahudi, Hristiyan iseler, Hristiyan veya Mecusi iseler, Mecusi yaparlar.”⁸² buyurmaktadır. Hadiste geçen “fıtrat” kelimesi terim anlamıyla hakkı, gerçeği, kabul etme ve anlam yeteneği⁸³ anlamına gelmektedir. Yani her çocuk sağlam bir yaratılış üzere, her şeyi alma konusunda güçlü bir yetenekle doğar. Yönlendirilecekleri şeyleri yapmaya hazırdır,⁸⁴ anlamı çıkmaktadır. Ayrıca Kuran-ı Kerim de insanların, insan fıtratına uygun bir din olan İslam’a yönelmelerini emretmektedir.⁸⁵ Ayetin mealinden insanların yaratılış itibarıyla bu onların hak dine hazırlıklı doğdukları anlamına gelir.⁸⁶

Ayet ve hadislerle baktığımızda insanoğlunun herhangi bir uyarana olmasa da yaratılış itibarıyla Allah Teâlâ’yı ve hakikatlerini kendi aklıyla bulabileceği ve buna uygun yaratıldığı anlamı çıkarılmaktadır. Nitekim Hiz. İbrahim’in hakikati bulma çabası ve arayışı⁸⁷ bu duruma güzel bir örnek teşkil etmektedir. Fıtrat hadisinde dikkat çeken diğer bir unsur ise, çocuğun annesinin ve babasının yani onun doğduğu çevrenin ve onların dini duygu ve düşüncesinde çevrenin etkili olduğudur.

⁷⁹ Mustafa Köylü, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2010), 29; Nurten Kunter-Cemal Tosun, "İlgili Seven Anne Baba Tutumları ile Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine", *Dini Araştırmalar* 18/46 (Ocak-Haziran 2015), 9–44; Mustafa Önder, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Temelleri Üzerine", *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Bahar 2013), 24–40; H.Yusuf Acuner-Âdem Güneş, "Din ve Dinler Öğrenme Alanı", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 110–111.

⁸⁰ Kur'an-ı Kerim Meâli, çev. Halil Altıntaş – Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009), Rum: 30/30.

⁸¹ Beyza Bilgin, *İslam ve Çocuk*, (Ankara: DİBY, 2004), 17; Köylü, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, 29.

⁸² Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi 'u 'ş-şâhih*, nşr. Muhammed Zühayr b. Nasr (b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Cengiz", 80-90; Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, (Ankara: TDVY, 2001), 43.

⁸³ Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, 43.

⁸⁴ Ahmed Çelebi, *İslam'da Eğitim-Öğretim Tarihi*, çev. Ali Yardım, (İstanbul: Damla Yayınevi, 1998), 235.

⁸⁵ Rum, 30/30–43.

⁸⁶ Beyza Bilgin, "Eğitimin İmkânı ve Sınırları Üzerine", *Din Öğretimi Dergisi* 4 (1985), 211–217; Beyza Bilgin, *İslam ve Çocuk*, 18–19.

⁸⁷ En'am, 6/74–79.

Çocuk dört yaşına geldiğinde soru sorma ve merak duygusu uyanmaya ve bu yaşlardan itibaren çevrenin dini duygu ve inanışları etkili olmaya başlayacaktır. Çünkü çocuk doğduğunda belli inanışları ve düşünceleri olan bir toplum içerisinde dünyaya gözlerini açmaktadır. Yani doğduğu kültür ortamında o toplumun dini inanışlarını kucağında hazır bulmaktadır. Bu da çocuktaki dini düşünce ve inanışları doğrudan etkilemektedir. Hatta bazı eğitimcilere göre çocuklar yalnız, toplumdan izole ve dini bilgilerden mahrum büyüseler bile dini farkındalık geliştirebilir ve Allah'ı arayabilirler.⁸⁸ Kısacası insandaki din duygusunun varlığı doğuştan gelmekte ve doğduğu çevreden etkilenmektedir.

1.2. Çocuklarda Allah Tasavvuru

Çocuklar dört yaş civarında Allah hakkında düşünmeye başlarlar. Bu çağıdaki çocukların din dünyasını şekillendiren temel unsur Allah düşüncesidir. Bu yaş çağındaki çocuklar, soyut düşünme özellikleri gelişmediği için Allah kavramında da somut düşünmekte ve O'nu somut olarak hayal etmektedirler. Hatta araştırmalar bu yaştaki çocukların Tanrı'yı bazen büyük bir figür olarak, bazen de gökyüzünde oturan beyaz sakallı bir dede olarak hayal ettiklerini göstermektedir.⁸⁹ Tanrı'nın insan olarak algılanması (antropomorfizm), çocukların Tanrı inancının en temel özelliklerinden birisidir.⁹⁰

Erken dönem çocuklarında dini-manevi gelişimlerine hazırlık yaparken, çocuklara aslında gelişmek için ihtiyaç duymadıkları bilgileri vermektense veya gelişimlerinin ötesinde kazanımlar hazırlamaktan kaçınılmalıdır. Çocuğun okul öncesi dönemde temel ihtiyaç ve sorumluluklarının oyun oynamak ve günlük yaşam için gerekli temel becerileri öğrenmek olduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda çocukların anlaması zor olan ağır eğitim içerikleri yerine oyun ve eğitici oyunlara dayalı temel eğitime öncelik verilmelidir.⁹¹

Çocuklar altı yaş civarında okul çağına geldikçe duyuları gelişir ve din ile ilgili kavramları anlamaya başlarlar. Aynı şey dini inanç ve düşünceler için de

⁸⁸ Bilgin, *İslam ve Çocuk*, 24; Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, 47; Şükrü Keyifli, "Eğitim ve Din Eğitimi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2013), 103–126.

⁸⁹ Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, 50.

⁹⁰ Peker, *Din Psikolojisi*, 92.

⁹¹ Aybiçe Tosun-Kübra Yıldız, "Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", *Amasya İlahiyat Dergisi* 12 (2019), 121–151.

geçerlidir. İlkokul çağındaki çocuklarda duygusal ve dini duyguların gelişimi, yaşlarına, cinsiyetlerine ve içinde büyüdükleri sosyal ve dini bağlama uygundur. Bu dönemde çocuklar Allah'a yönelir ve O'nda kendilerini besleyen, geliştiren, ihtiyaçlarını karşılayan ve kabul eden, sorun ve sorunlardan şifa veren bir destek ve sığınak olarak görürler. Bu yaştaki çocuklar Allah'a dua edip ibadet ederlerse dileklerinin büyük olasılıkla gerçekleşeceğine inanırlar. Bu durum çocukların Allah inancının varlığı, ihtiyaçlarının karşılanması, kusurlarının giderilmesi ve acıdan kaçıp zevk veren şeylere yönelme isteğinin varlığıyla açıklanmaktadır.⁹²

Çocuklar güvindikleri ve sevdikleri insanların yanında olmak isterler. Sevdikleri ve inandıkları Allah'a yakınlaşmak için Kuran'ı öğrenmek ve ibadet etmek isterler. Böyle yaparlarsa Allah, onları daha çok sevecek ve ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Çocukların maddi ihtiyaçlarını karşılamak için bile uyguladıkları bazı dini ve geleneksel uygulamalar, zamanla dini duygu ve ilgilerin uyanması ve gelişmesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir.⁹³

6 ila 14 yaş arasındaki döneme, çocuğun "öğrenme çağı" adı verilir. Bu dönem, tıpkı diğer gelişim alanları gibi dini gelişim açısından da oldukça önemli bir konuma sahiptir. Zira çocuklara bu dönemde bazı dini kavramların ve ibadetlerin öğretilmesi gereklidir.⁹⁴ Din eğitiminin ilkokuldan itibaren verilmesi çocuklara kendilerini daha iyi tanıma fırsatı vereceği ve çocukların ahlâkî davranışlarının gelişmesinde etkin rol oynayacağı için faydalıdır.⁹⁵ Öte yandan örgün eğitim sistemindeki öğrenciler DKAB müfredatıyla ilk kez dördüncü sınıfta karşılaşılır. Din ve ahlâk eğitimi öncelikle ailenin ve toplumun sorumluluğundadır. Ancak bu durum her zaman ilk karşılaşma olmayabilir. Bu açıdan bakıldığında öğrenilen dini bilgilerin düzeltilmesi, eksikliklerin giderilmesi, yeni bilgilerin öğrenilmesi sürecinde ders içeriği, öğretmenin durumu gibi konular toplum ve din arasındaki ilişki de düşünüldüğünde sürekli çalışılması gereken konular haline gelmektedir. Dolayısıyla bu alandaki akademik ve idari araştırmaların sürdürülebilir ve sürekli bir yapıya sahip olması, ilk etkileşimin sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi ve daha sonraki

⁹² Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, 69.

⁹³ Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, 69.

⁹⁴ Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2002), 42.

⁹⁵ Halim Ulaş-Erdal Zengin, "Sınıf Eğitimi 4. Sınıf Öğretmen Adaylarının Din Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi", *Ekev Akademi Dergisi* 74 (2018), 81–96.

öğretim düzeylerinde yeterli bir temel sağlanması açısından önem taşımaktadır.⁹⁶ Diğer taraftan din eğitimi sadece bir bilgi aktarımı ve davranış eğitimi olmakla yetinmeyip aynı zamanda bir bilinç, ruhaniyat ve duygu eğitimi olmalıdır.⁹⁷

2. DİN EĞİTİMİNDE HİKÂYENİN ÖNEMİ VE ROLÜ

Arapçadan dilimize gelen hikâye kelimesi, olayların sözlü veya yazılı olarak anlatılmasıdır. Edebi anlamda, gerçek ya da hayali olayları anlatan bir yazı türü olan bu kelimenin İngilizce karşılığı "story"; Türkçe "öykü" anlamına gelir.⁹⁸

Hikâyeler nesilden nesile aktarılan, tek başına okumakla kalmayan yazı eserleridir. Hikâyeyi okumak bilgeliğe, cesarete, adalete, insanlığa, sabra ve nezakete odaklanmayı destekler.⁹⁹ Hikâye/Öykü anlatımı ile eğitim verme veya bilgi aktarma usulü insanlık tarihi kadar eski bir olgudur.¹⁰⁰ Din eğitiminde hikâye¹⁰¹ ile eğitim anlayışı, eğitim için geçerli olan en etkili yöntemlerinden birisidir. Hikâye, eğitimde öğrencilerin temalar ve kahramanlarla özdeşleşmelerini¹⁰² sağlayan yararlı bir yöntem ve önemli bir ifade biçimidir.¹⁰³ Çocukların ilgiyle, zevkle okudukları ve dinledikleri eserlerin başında hikâyeler gelmektedir.¹⁰⁴ Hikâye tekniği sayesinde, anlaşılması zor ve soyut olan konular kolayca anlatılır ve akılda kalıcı bir etkiye kavuşur.¹⁰⁵

Öykü/hikâye yöntemi, birçok ülkede eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Örneğin Birleşik Krallık'ta birçoğu soyut olan ve gerçek hayattan alınan bazı ahlâkî kurallar, kavramlar, sınırlar, sorumluluklar, yargılar ve konular, öğrencilerin psikolojik gelişim düzeylerine göre yazılı öykülerde belirginleşir. Öğrenciler hikâye

⁹⁶ Remziye Ege, "Sınıf Öğretmeni Adaylarının 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine ve Kendilerine Yönelik Algı ve Beklentileri Üzerine Bazı Düşünceler," *Journal of Islamic Research* 33/1 (2022), 334–346.

⁹⁷ Polat, "Din-Ahlak Öğretiminin Alanı ve Hedefleri", 29.

⁹⁸ *Güncel Türkçe Sözlük*, "Öykü" (Erişim 25 Ocak 2024).

⁹⁹ Yusuf Sami Samancı-Merve Özer, "Ahlâkî Kimliğin İnşasında Kısa Hikâyelerin Kullanımı ve Necip Mahfuz'un "El-Cebbar/Zorba" Adlı Kısa Hikâyesindeki Ahlâkî Önermeler", *4. Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi* 10 (2020), 377–390.

¹⁰⁰ Mizrap Polat-Aybıçe Tosun, "Kıssa, Öykü ve Şiir İle Öğrenme", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 399.

¹⁰¹ *Türkçe Sözlük*, (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983), "Hikâye", 2–929.

¹⁰² Muhiddin Okumuşlar, "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2006), 237–252.

¹⁰³ Beyza Bilgin, "Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler", *Din Araştırmaları Dergisi*, (1994), 51–74.

¹⁰⁴ A. Ferhan Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, (Ankara: Emel Matbaacılık, 1983), 92.

¹⁰⁵ Bilgin, *Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler*, 51–74; Vahdettin Şimşek-Cemal Tosun, "Zor Konuların Öğretiminde DKAB Öğretmeni: Ölüm Konusu Örneği", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29 (Aralık 2022), 274–310.

biçiminde sunulan gerçek hayattaki sorunları, kavramları ve olayları araştırmak, analiz etmek ve açıklamak için kendi düşüncelerini kullanırlar.¹⁰⁶

Hikâyeler, heyecanlandırır, zenginleştirir, eğlendirir, açıklar ve eğitir. Bu nedenle tarih öncesinden günümüze hikâyeler farkındalık yaratma, anlama ve hatırlama amacıyla kullanılmıştır. Bu açıdan hikâye anlatımı yaşamın temel bir gerekliliğidir. Dolayısıyla değerlerin hikâyelere dâhil edilmesi ve hikâye anlatımının gücü, değerlerin öğretiminde edebi bir yaklaşım oluşturmaktadır.¹⁰⁷ Bu hikâyeler çok eğitici, her seviyeye hitap eder ve mutlu bir hayata ulaşmak için yılların deneyimi ve kayıtlı bilgilerin nasıl kullanılacağını öğretir.¹⁰⁸ Hikâyeler çoğu gerçek yaşamı yansıtan örnekler olup öğretimin sürdürülebilir ve etkin bir şekilde uygulanması için eskiden beri kullanılmış¹⁰⁹ ve eğitimin vazgeçilmez bir şekilde öğretim malzemesi olarak karşımıza çıkmıştır. Hikâyeler soyut kavramları anlama becerileri gelişmemiş olan özellikle ilkokul çağındaki çocukların konuları zihninde somut hale getirmelerini, kavramların daha anlaşılır olmasını ve onlar için sıkıcı hale gelen derse karşı olumlu tutum sergilemelerini sağlar.

Din eğitimi genellikle metafizik konuları içerdiğinden soyut kavramlardan oluşmakta ve bu kavramları çocukların anlamaları zorlaşmaktadır. Bu durumda dini konuların hikâyelerle zenginleştirilerek anlatılması, çocukların konuları anlamasında kolaylık sağlar. Çocuklara yönelik hikâyeler, onların çevreyi ve insanları anlamalarına yardımcı olmalı, hikâyenin üslubuyla onları büyülemeli ve hikâyeyi onların ilgisini çekecek, meraklarını uyandıracak ve hayallerini gerçekleştirecek şekilde kullanılmalıdır.

Din eğitiminde başvurduğumuz başlıca kaynağımız olan Kur'an-ı Kerim'in ve Peygamber Efendimizin insanları eğitirken çokça hikâye tekniğine başvurduğunu görmekteyiz. Kur'an-ı Kerim, hikâye tekniğini birçok ayetinde yaratıcı bir biçimde

¹⁰⁶ Yücel Kabapınar, "İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Açısından Türkiye ve İngiltere Örnekleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* (2002), 249–270.

¹⁰⁷ Süleyman Eren Yürük-Bünyamin Atıcı, "Dijital Öykü Temelli Değerler Eğitimi Materyallerinin Öğrencilerin Değer Kazanımına Etkisi", *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 7/1 (2017), 56–74.

¹⁰⁸ Özlem Güneş-Esra Türk, "Mantıku't-tayr (Kuş Masalları) Projesinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 14/1 (2024), 1–24.

¹⁰⁹ Margaret W.Eggleston, *The Use Of The Story In Religious Education*, (New York, USA: George H. Doran Company, 1920), 15; Mehmet Korkmaz-Hacer Çayan Yobaş "04–06 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma", *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Tokat İlmîyat Dergisi* 10/2 (2022), 657–682.

kullanmıştır. Hikâyelerle din eğitiminde İslami ilkeleri canlandırmak, insanların dini ilkeleri kavramasını ve hayata uyarlanmasını kolaylaştırmak mümkündür. Hikâyelerle eğitim yöntemi, Kur'an-ı Kerim'in sıklıkla yer verdiği bir terbiye yöntemidir.¹¹⁰ Öğrencileri öğüt almaya teşvik eder, akıllarını harekete geçirir ve hayal dünyalarını¹¹¹ ve düşünme yeteneklerini geliştirir.

DKAB derslerinde çocukların derse olan ilgileri çabuk dağılmaktadır. Elbette bunun birçok nedeni vardır. Önemli olan rehber konumundaki öğretmenlerin, öğrencilerin ilgilerini derste canlı tutmalarıdır. Hikâye tekniği de çocukların dikkatini toplayabilecek önemli öğretim tekniklerinden biridir. Bu nedenle ders öğretmenin bu esnada hikâye tekniğine başvurması, çocukların dağılan ilgilerini toplamaya yardımcı olacak ve belki de sınıf ortamının o sıkıcı havasından, hikâye sayesinde çocuk sıyrılacak ve hikâyenin geçtiği o büyülü sahneye gidecektir. Hikâyeler sayesinde çocukların hayal dünyası genişleyecek ve çocuklara hayata daha geniş bir açıdan bakma olanağı sağlayacaktır. Hatta çocuklar hikâyelerdeki kişilerle empati¹¹² kurarak kendilerini o hikâyenin kahramanının yerine koyacak ve hikâyedeki kahramanın duruşunun doğru olduğu önyargısı ile durumu olduğu gibi kabullenebileceklerdir. Bu durum hikâyenin eğitime büyük bir katkısını göstermektedir. Farkında olmadığımız pek çok olayı ya da duyguyu anlama fırsatını da öyküler aracılığıyla buluruz. Ayrıca çocuklara yönelik resimli öyküler de mesajın ayrı bir biçimi olarak değerlendirilebilir.¹¹³

Din eğitiminde, ilkokul çağındaki çocuklara yapılan ahlâkî tavsiyeler (doğruluk, sabır gibi,¹¹⁴ dini kavramlar) çocukların üzerinde doğrudan etkili olmayabilir. Bu nedenle ahlâkî öğütlerin bu yaş grubu çocuklarında etkili olabilmesi için özellikle hikâye etkinliğinin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuğun hikâyede geçen ahlâkî öğüdü bir başkasında görmesi veya hikâyedeki kahramanının

¹¹⁰ Beşir Göğüş, *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, (Ankara: Gül Yayınevi, 1978), 309; Fatih Kaya, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Kıssa ve Menkıbe Kullanımının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11 (Yaz 2020), 31–69.

¹¹¹ Şakir Kocabaş, *İfadelerin Gramatik Yapısı*, (İstanbul: Küre Yayınları, 2002), 35.

¹¹² Köylü, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, 29; Üstün Dökmen, *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, (İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000), 134; Yücel Kabapınar, “Uygulama ve Değerlendirme Ölçütleriyle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Empati”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 2005, 119–142.

¹¹³ Zehra Gelici, “4–6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (2022), 85–115.

¹¹⁴ Bkz. Toshihiko Izutsu, *Kuran'da Dini ve Ahlâkî Kavramlar*, çev. Selahattin Ayaz, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2010), 170–177; *Dini Kavramlar Sözlüğü*, (İstanbul: DİBY-Tavaslı Matbaacılık, 2009), 113–495.

bu ahlâkî öğüdü uyguladığını görmesi, çocuğun kahraman ile kendini özdeşleştirmesine, kahramanın davranışını örnek almasına, soyut bir öğretiyi somut hale getirmesine katkı sağlayacaktır. Hikâyenin alıcıları; duygusal olarak bağ kurabilecekleri ve umutları, korkuları, sevinçleri ve üzüntüleriyle özdeşleşebilecekleri hikâyenin kahramanlarını bulmak isterler. Bu durum duygusal ve kişisel gelişim için çok önemlidir. Hikâyenin kahramanları az, orijinal ve inandırıcı olmalıdır.¹¹⁵ Mesleki hayatımızda edindiğimiz deneyimler, öğrencilerin televizyonda izledikleri bir film veya dizi kahramanından etkilenecek onun gibi davranmaya çalıştıklarını ve hatta o kahramana benzemek için onun kostümlerini kullandıklarını göstermiştir. Nitekim ticari firmalar bu kahramanların sembollerinin ve resimlerinin olduğu eşyaları hazırlayarak satmaktadırlar. Çocukların eğitiminde hikâyeye kullanıldığında, bu hikâyede geçen kişilerden iyi olanlarını¹¹⁶ örnek alacakları, çocuklarda başlayan iradesiz ve adeta şartlı olan taklit eğilimi¹¹⁷, çocuğun etrafındakilerin hareketlerini taklit etmek suretiyle öğrenmelerinin ilk aşamasını oluşturacaklarını göstermektedir, denilebilir. DKAB derslerinde hikâyeye kullanımı ile çocuklar bu hikâyelerdeki olayları ve davranışları dış görünüşlerine göre değerlendireceklerinden hikâyelerdeki ahlâkî öğütleri kolayca kavrayabilecek ve kendilerine düşen payı alacaklardır.¹¹⁸

Öğretim aktif bir süreç olduğundan, öğretmenler öğrencilerin inisiyatif almasına da izin vermelidir. Öğrencilerin aktif olmadığı derslerde öğrenciler sıkılır, daha az öğrenir ve ezber artar. Din eğitiminde de aynı sorunların yaşanmaması için öğrencilere yönelik eğitim yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir. Dinin yaşamın bir parçası olduğu ilkesi, teorik bilgiyi din eğitiminin pratik örnekleriyle desteklemesini ve dini hayattaki konumunu ortaya koymasını gerektirir. Aksi takdirde din eğitimi rutin, teorik, sıkıcı, anlaşılmaz ve faydasız olacaktır. Öte yandan teori ve pratik arasındaki bağın kurulmasına dikkat edilmezse gençler dini içerikleri anlamsız ve faydasız bulabilirler. Bu nedenle DKAB derslerinde hikâyeye tekniğinin kullanılması teorik ve pratik arasındaki ilişkinin sağlanmasına katkı sağlayacağı için dersin öğretimi açısından özel bir öneme sahiptir.

¹¹⁵ Davud Işıkoğlu, “Din Eğitiminde Hikâyeye ve Said Nursi’de Temsil Metodunun Kullanımı” *Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2022), 6–22.

¹¹⁶ Okumuşlar, *Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye*, 237–252.

¹¹⁷ İbrahim Alaettin Gövsa, *Çocuk Psikolojisi*, (İstanbul: Hayat Yayınevi, 1998), 85.

¹¹⁸ Bilgin, *Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler*, 51–74.

Yine programda yer verilen öğrencilerin etkinlikler yoluyla kazanılması gereken on temel beceri: “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme¹¹⁹, iletişim ve duygudaşlık, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama, sosyal katılım, araştırma, bilgi teknolojilerini ve Kur’an-ı Kerim mealini kullanma becerisi”, hikâye tekniğinin kullanımına doğrudan katkı sağlayabilir. Aslında, DKAB müfredatında din dili öğreniminin hikâyeleri ve kahramanları sorgulamakla başlaması gerektiği yönündeki öğretim tavsiyesi, bunun öğrencilerin derse motivasyonunu teşvik edebileceğini ve kavramsal anlama ve uygulamayı kolaylaştırabileceğini vurgulaması, bu fikri destekler tarzdadır.

3. DKAB DERSLERİNDE HİKÂYE ETKİNLİĞİ KULLANILIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN İLKELER

Her etkinlikte olduğu gibi DKAB derslerinde de hikâye etkinliği kullanılırken belli özelliklerin gözetilmesi gerekmektedir.¹²⁰ Örneğin etkinliğin uygulanacağı yaş seviyesi, öğrencilerin ilgi ve istekleri, yaşadığı çevrenin ahlâkî ve kültürel özellikleri ile içeriğe yönelik programda belirlenen kazanımlar gibi birçok unsura dikkat etmek gerekir. Hikâye etkinlikleri bu konulara dikkat edilerek uygulandığında etkinliğin öğrenciler üzerindeki etkisini artıracak, etkinlikte kazanılması beklenen amacın gerçekleşmesi mümkün olacaktır.¹²¹ Hikâye etkinliğinin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken belli başlı özellikler şu şekildedir:

3.1. Hikâye Etkinlikleri Bir Plan Dâhilinde Olmalıdır

Hangi alanda olursa olsun yapılacak olan bir faaliyet, plan dâhilinde olmalıdır. Planlanmaksızın yapılacak olan faaliyet ne kadar iyi ve uygulanabilir olsa da beklenen amaç gerçekleşmeyebilir. Neyi, ne zaman ve nasıl uygulanacağı planlanmalı ve ona göre bir çalışma yapılmalıdır. Eğitim alanında tespit edilen kazanımların bir plan dâhilinde gerçekleşmesi, belirlenen hedefe ulaşmada başarıyı artıracaktır. Belirlemiş amaca ulaşabilmek için eğitimin önceden planlanmış ve

¹¹⁹ Teceli Karasu, “Din Eğitiminde Eleştirel Düşünme ve Öz Eleştiri”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (İDEKTA) 9 (2021), 169–178.

¹²⁰ Selçuk Beşir Demir-Hamza Akengin, *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2014), 24.

¹²¹ Işıkdöğün, “Din Eğitiminde Hikâye ve Said Nursi de Temsil Metodunun Kullanımı”, 6–22.

belirlenmiş bir program çerçevesinde yürütülmesi ile başarı elde edilebilir.¹²² DKAB derslerinde hikâye etkinliğinin etkili olabilmesi için de bir plan dâhilinde¹²³ gerçekleşmesi gerekir. Aksi durumda hikâyenin etkisinin azalmasına ve zamanın ekonomik kullanılmamasına neden olacaktır. DKAB öğretmenlerinin ders esnasında hikâyelerin nerede ve nasıl kullanılacağına karar vermesi ve hikâyelerin kullanılmasından hikâyelerin değerlendirilmesine kadar olan süreci iyi planlaması gerekmektedir.¹²⁴ Hikâye etkinliklerinin genelde din eğitiminde özelde de DKAB derslerinde planlı bir şekilde kullanılması bugüne kadar hep ihmal edilmiştir.¹²⁵

3.2. Hikâye Etkinliklerinde Amaçlar Göz Önünde Bulundurulmalıdır

Hikâye etkinliklerin DKAB derslerinde niçin kullanıldığı öğrencilere anlatılmalıdır. Etkinliği yaparken neler düşünmeleri gerektiği¹²⁶ ve etkinlik esnasında hedeflerin ne olduğu belirtilmelidir. Ayrıca hedeflerle ilgili zaman zaman açıklamalarda bulunulmalıdır. Aksi takdirde öğrencilerin dikkatleri hikâyedeki yan unsurlara dağılacak ve amaçtan uzaklaşıldığı için beklenen hedef yakalanamayacaktır. Hikâyede zihinleri meşgul edecek ve dikkati dağıtacak ayrıntılara çok fazla yer verilmemelidir. Öğrencilerin metinde anlatmak istenen ana fikir etrafında düşünmeleri sağlanmalıdır.

3.3. Hikâye Etkinliğinin Gerçekleştirileceği Dersin Aşaması Dikkate Alınmalıdır

Hikâye etkinlikleri kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayacak unsurlar olduğu için dersin bütününe kapsamamalı ve çok uzun olmamalıdır.¹²⁷ Dersin bütününe kapsayan bir hikâye etkinliği ilkökul çağındaki öğrencilerin kolay dağılan ilgilerini toplamaya yardımcı olmadığı gibi etkinliğin anlamını da yitirmesine sebep olacaktır. Öğretmen dersin farklı bölümlerinde hikâye etkinliğine başvurabilir.

¹²² Tavukçuoğlu, “DKAB Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler”, 158.

¹²³ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74.

¹²⁴ Aslıhan Atık, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Ders Planları ile İlgili Görüşleri ve Ders Planlarında Kullandıkları Öğretim Stratejileri”, *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 10/2 (2021), 226–240.

¹²⁵ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74; Mevlüt Kaya, “Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlak Eğitiminde Kullanılması”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (1996), 135–155.

¹²⁶ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74.

¹²⁷ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74.

Hikâye etkinlikleri, kazanımların gerçekleşmesine yardımcı oldukları için bir veya birden fazla kazanımın gerçekleşmesi için de kullanılabilirler. Beyza Bilgin'in anlattığı şu olayda zaman planlamasının önemi vurgulanır: Bir öğretmen, öğrencilerine Hz. Musa'nın hikâyesini anlatmaya çalışır. Fakat Hz. Musa'nın hikâyesi o kadar uzundur ki, ders sona erer. Hikâyeyi analiz etmek için zaman kalmaz ve bir öğrencinin "Bir Brezilya dizisi dinledik!" dediği duyulur.¹²⁸ Bu hikâyenin yer aldığı etkinlik açıkça amacına ulaşamamış ve ders öğretmene hayal kırıklığı yaratan bir şekilde sona ermiştir. Bu olumsuz etkiyi önlemek için DKAB öğretmenlerinin derslerde hikâyeleri hangi aşamada ve nasıl kullanacaklarına karar vermeleri ve derslerde hikâye kullanımından değerlendirmeye kadar olan süreci iyi zamanlaması gerekmektedir.

Hikâye etkinliği dersin giriş, gelişme ve sonuç aşamalarında kullanılabilir. Bölümlerin kendine has özelliklerine göre hikâyeler hazırlanmalıdır. Dersin giriş aşamasında uygulanacak olan bir hikâye etkinliği, çocukların derse ilgilerini çekmek için motive edecektir. Dikkat çekmek, hedeflerinize ulaşmanın ilk adımıdır. Olayların, anıların, atasözlerinin, şiirlerin, hadislerin veya fıkraların kısa anlatımları öğrencilerin dikkatini konuya çekebilir ve onları yeni bilgilere hazırlayabilir. Dersin gelişme aşamasında önemli bölümleri daha iyi anlamak için konular yinelenir ve konuya uygun hikâye etkinlikleri kullanılır. Bu tür etkinlikler öğrencilerin konuyu anlamalarına ve öğrendikleri bilgilere dayanarak problemlere doğru çözümler bulmalarına olanak tanır. Öğrenilen bilgiler gerçek hayatla ilişkilendirilir ve uygulama aşamasında anlatılır. Öğrencilerden konuya uygun bir anıyı öğrendikleri bilgilerle ilişkilendirerek anlatmalarını istemek veya örnek olay¹²⁹ olarak kullanılan bir hikâyeyi araştırmak bu amaca nasıl ulaşılabileceğinin güzel bir örneğidir. Ayrıca derste edinilen bilgilerden yola çıkarak seçilen uygun hikâyelerin doğaçlama şeklinde canlandırılması veya sanatsal etkinliklere dönüştürülmesi de bu amaca ulaşmaya yardımcı olacaktır.

Değerlendirme bölümü konunun son aşamasını oluşturur ve öğrencilerin konuyu ne kadar öğrendiğini ve konunun hedeflerine ne kadar ulaşıldığının

¹²⁸ Bilgin, "Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler", 51–74.

¹²⁹ Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 119, 146, 190, 240, 267; Gülşah Gerez Cantimer-Sare Şengül, "Eğitimde Örnek Olay Yöntemi Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi", *Pearson Journal* 7/17 (Şubat 2022), 148–171.

ölçüldüğü son aşamadır. Bu aşamada öğrenciler konuyla ilgili hikâyelerden yola çıkarak yeni çözümler önererek ve bu çözümlere ilişkin geri bildirim sağlayarak değerlendirmeye katkıda bulunacaklardır. Aynı şekilde hikâyenin yarım bırakılarak öğrenciler tarafından tamamlanmasının istenmesi alternatif bir değerlendirme seçeneği olacaktır. Bu şekilde dersin her aşamasında hikâye etkinliği kullanılabilir.

3.4. Etkinlikte Kullanılan Hikâye Orijinal Haliyle Uygulanmalıdır

Seçilen hikâye etkinliği, şayet dini kaynaklı bir hikâye olacak ise hikâyenin orijinal haline sadık kalınmalıdır. Hikâyeye sonradan eklenmiş olan hurafeler çıkartılarak uygulanmalıdır. Dini hikâyeler davranışları yönlendirmede önemli olduğundan öğrencilerin hikâyeleri doğru öğrenmeleri için dini hikâyelerin doğru şekilde aktarılması gerekmektedir. Aksi halde öğrencilerin yanlış değer yargılarına kapılması sonucu, yanlış davranışlar kazanabilirler.¹³⁰ Hikâyedeki tarihsel eklemeler bazen İslam'ın özüne uymayan, hatta öğretileriyle çelişen inançların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum din eğitimi açısından istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Naklen anlatılan bir hikâyeyi, sözel ifadelere bağlı kalmadan, asıl kaynaklara dayalı anlatımlarla ele almak ve öğretimde kullanmak hikâye etkinliğinden beklenen faydayı sağlamasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Hikâye etkinliğinde bir bütünlük olması esastır. Çünkü birbiriyle çelişen ve karmaşık davranışları içeren öğelerin bulunduğu hikâyeler, çocukların zihninde şüphelere neden olabilir.

Olağandışı olaylar ve yaşantılar daha çok masallarda geçmesine rağmen dini hikâyelerde de zaman zaman yer bulmaktadır. Tasavvufi öğretilerde çeşitli menkıbeler bunlara örnek gösterilebilir. Bu tür hikâyelerde olağanüstü özelliklere sahip kahramanların eylemleri dini bir bağlamda anlatılmaktadır. Bu da özellikle çocukların hayalperest olmasına ve içinde yaşadığımız dünyanın reel gerçeklerine aykırı düşerek yaşadığı zorluklar karşısında sürekli olağanüstü bir durumun olacağı inancına sahip olması, kendisi çaba sarf etmeden, bir şeylerin hep kendisini kurtaracağına, pasif olma inancına sahip olmalarına neden olacaktır. DKAB derslerinde kullanılacak olan hikâye etkinlikleri öncelikle dini kaynaklarda geçen

¹³⁰ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74.

hikâyeler arasından seçilmelidir. DKAB öğretmeni her zaman kazanıma uygun bir hikâye etkinliği bulamayabilir. Bu durumda, kişilerin başından geçmiş veya yaşadığımız hayat içerisinden örnek olabilecek hikâyelerin seçilmesi de kazanımın gerçekleşmesinde etkili olacaktır. Ayrıca seçilen hikâye etkinlikleri ahlâkî prensiplerle de ters düşmemelidir. Örneğin Hz. Mevlana'nın Mesnevisinde geçen bazı müstehcen ifadeli hikâyeler,¹³¹ Mesnevide geçiyor diyerek öğrencilere anlatılmamalıdır. Kazanımın gerçekleşmesi beklenirken diğer taraftan başka olumsuzlukların yaşanmasına ve hiç beklenmedik bir durumun karşımıza çıkmasına neden olabilir.

3.5. Hikâye Etkinlikleri Öğrencilerin Seviyelerine ve Dillerine Uygun Olmalıdır

Seçilen hikâye etkinlikleri çocukların seviyelerine uygun olmalıdır. Hikâye ile çocukların ilgi ve ihtiyaçları arasında bağlantı olması gerekir. DKAB dersleri 4. sınıftan 8. sınıfa kadar seviye ve yaşa göre farklılık gösterdiği için, bu yaş grubu çocuklarının ilgi ve istidatları gözetilerek hikâye etkinlikleri seçilmelidir.¹³² Hatta ilkokul çağındaki çocuklara göre her sınıf seviyesine uygun hazırlanmalıdır. Beyza Bilgi'nin yapmış olduğu bir araştırmaya göre,¹³³ çocukların hikâyeleri yaşlarına uygun düzeyde algıladıklarını ortaya çıkarmıştır. Akılcı öğrenme çağından önce çocuklara anlatılan hikâyelere özellikle dikkat edilmelidir. Bu çağıdaki çocukların seviyelerine göre Kur'an kıssaları da dâhil olmak üzere seviyelerine göre soyut konulara ilişkin hikâyeler anlatması gerekir.¹³⁴

Kişisel ilgi, ihtiyaç ve standartlara uymayan dini hikâyeler, gelecekte yanlış değer yargılarına, tutum ve davranışlara yol açacak ve dini yaşamı sekteye uğratabilecektir. Şiddet, öfke, korku gibi konuların aşırı kullanımı ve göz ardı edilmesi bireylerde duygusal çöküntülere ve yüksek kaygıya neden olabileceği gibi şiddette, depresyon ve kaygıya da yol açabilmektedir. Elbette olumsuz sosyal durumlar da kişinin yaşamının bir parçası olarak görülebilir. Ancak kişinin zihin ve

¹³¹ Okumuşlar, "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye", 237–252.

¹³² Halit Ev, "İlköğretim İkinci Kademesinde Okutulan DKAB Müfredatı İle İlgili Bazı Tespitler ve Teklifler", *DEÜİF Dergisi* (1998), 93–117.

¹³³ Bilgin, *Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler*, 51–74.

¹³⁴ Okumuşlar, "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye", 237–252.

ruhunun gelişmesini sağlamak amacıyla bunun iyi düşünülmesi gerekir. Sosyal durumlara eleştirel bir gözle nasıl bakılacağı, tepki verme derecesi ve bireysellik ile aidiyet arasındaki denge gibi konular insan gelişimi için önemlidir. Hikâyenin sonunda sorun çözülür, olumlu bir mesaj gönderilir ve bu, hayatta güven ve umut oluşmasına yardımcı olur.¹³⁵

Hikâye etkinliğinin seviyesi önemli olduğu gibi dili de önemlidir. Hikâye etkinliğinde çocuğun gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmalıdır. Hikâyeler dil öğretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bir öyküdeki dil zenginliği, ister okuyamayan bir çocuğa, ister okuma bilen bir çocuğa okunsun, çocuğun dilini geliştirir.¹³⁶ Diğer taraftan ise çocuk yaşadığı dönemde kullanılan dili ve kavramları anlayabilir. Hikâyenin orijinaline sadık kalınacak diye çok eski zamanlarda kullanılan dil ve kavramlar çocuğun hikâyeyi anlamamasına neden olacaktır. Bu durumda çocuğun ilgisi dağılacak ve kazanım gerçekleşmeyecektir. Hikâye etkinliğinde anlatım metoduyla hikâye işlenecek ise öğretmenin ses tonu, hareketleri ve mimikleri hikâye ile örtüşmeli ve hikâyedeki o ruhu yansıtmalıdır.

3.6. Hikâye Etkinliği Kullanılırken Ortam Hazırlanmalıdır

Hikâye etkinliği uygulanırken sınıf ortamı, eldeki imkânlar ile hikâyedeki özelliklere göre hazırlanmalıdır. Çok basit araçlar ile hikâye etkin bir şekilde kullanılabilir. Sınıf ortamında hikâyenin etkinliğini artırmak için, şayet anlatım metodu kullanılarak hikâye anlatılacak ise projeksiyon / yansıtım ve bilgisayar cihazıyla hikâyeye uygun sunu ve resimler yansıtabilir. Öğretmenin sesini bastırmayan, öğrencileri rahatsız etmeyen hikâyeye uygun müzik yayını yapılabilir. Düz anlatım ile yapılan etkinlik öğrenciler için sıkıcı olabilir, bunu engellemek için derslerde projeksiyon / yansıtım ve bilgisayar yardımıyla hikâye etkinliği film, sunu vb. gösterimlerle daha etkili bir hale getirilebilir.

Hikâye etkinlikleri, eğitim teknolojileriyle kullanılacak ise öğretmen derse başlamadan hazırlığını yapmalıdır. Hatta ders zili çalmadan sınıfa gidip eğitim

¹³⁵ Işıkdöğen, “Din Eğitiminde Hikâye ve Said Nursi de Temsil Metodunun Kullanımı”, 6–22.

¹³⁶ Okumuşlar, “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye”, 237–252; Yaşar Fersahoğlu, “Din Eğitim ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye”, *Erzurum Kalkınma Ekonomisi Vakfı Akademik Dergisi* (2003), 121–130.

teknolojisini hazır hale getirmelidir. Aksi durumda zaman kaybına neden olacak ve öğrencilerin derse karşı dikkatleri zayıflayacaktır.

3.7. Hikâye Etkinliğinde Değerlendirme ve Dönüt Düzeltme Yapılmalıdır

Bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinde olduğu gibi değerlendirme ve dönüt-düzeltme olmadan eğitimin amacına ulaşip ulaşmadığını ölçmek mümkün değildir.¹³⁷ Bu amaçla hikâye etkinlikleri, hazırlanırken sonuç, öğrenci tarafından açıkça anlaşılır olmalıdır. Çıkarılacak ahlâkî sonuçların açık ve kesin bir şekilde ortaya konulması, anlaşılır ve somut bir şekilde ortaya konulması ve çocuklar tarafından çıkarılması gerekmektedir.¹³⁸

Hikâye etkinliği uygulanırken çocuklara zaman zaman etkinlikle ilgili sorular sormak suretiyle çocukların ilgisini canlı tutmak gerekir. Uygulama esnasında öğretmen tarafından zaman zaman öğrencilerin bilgileri kontrol edilmelidir. Etkinlik esnasındaki dönüt-düzeltme sayesinde çocukların yanlış anlamaları engellenmiş olur. Öğretmenler, öğrencileri eleştirel düşünmeye alıştırmalıdır. Öğrenciler doğru bilgileri yanlış bilgilerden ayırarak bu bilgilerini kontrol etmek için teşvik edilmelidir.¹³⁹ Hikâye etkinliği bittikten sonra öğretmenler hikâye ve konu arasındaki ilişkiyi vurgulamalı ve öğrencilerin hikâyeyi ne kadar anladığını ve konuyu ne kadar öğrendiğini gözden geçirmelidir. Bu, hikâyelerin kullanımının dersin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olup olmadığını anlamamıza yardımcı olacaktır. Öğretmen hikâye etkinliğinin sonunda değerlendirme yaparken öğrencilerden hikâyeyi özetlemesini isteyebilir, düşünmeyi gerektiren sorular sorarak doğru davranışın çocuklar tarafından bulunmasına yardımcı olabilir, hikâyeyi resmetmelerini isteyebilir. Öğretmen öğrencilerin çevrelerinde yaşadıkları veya başından geçen olaylarla ilgili olarak hikâyeyi ilişkilendirmelerini isteyebilir. Kısacası eğitim-öğretim faaliyetlerinde değerlendirme ve dönüt-düzeltme olmadan faaliyet sonuçlanmış olmaz.

¹³⁷ Halil Tekin, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, (Ankara: Yargı Yayınları, 2023), 15; Fuat Turgut-Yaşar Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2021), 3.

¹³⁸ Okumuşlar, “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye”, 237–252.

¹³⁹ Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, 51–74.

4. İBADET ÜNİTE (4. 5. 6. 7. ve 8. SINIFLAR) AÇILIMLARI VE HİKÂYE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

İbadet; hizmet etmek, itaat etmek, boyun eğmek, tevazu göstermek, kulluk etmek anlamında kullanılan bir faaliyet olarak tanımlanabilir.¹⁴⁰ Hizmet etmek, bilinçli bir şekilde bir amaç için yapıldığında değerlidir.¹⁴¹ İbadet aynı zamanda kulun Allah'a sevgi, saygı ve şükran göstermesi olarak da tanımlanır. İnanan insanın verdiği nimetlere karşı Allah'a şükür borcunu ödemesi ibadet etmektir. İbadet denildiğinde dar anlamıyla, İslam'ın beş esası akla gelmektedir; ancak geniş anlamıyla ibadet, faaliyetlerin hepsini içine almaktadır.¹⁴² Faaliyetler iyi niyetle ve Allah sevgisiyle yapılırsa ibadet değerine yükselir.¹⁴³ İbadetler insanın Allah ile arasındaki ilişkiyi canlı tutmasına¹⁴⁴ ve günün her anında onu hatırlatarak bu bilincin sürekli uyanık tutulmasına katkı sağlayan bir mekanizmadır.¹⁴⁵

İsteğe bağlı olsun veya olmasın bireyin davranış kazanması başıboşluğa terk edilemez. İnsan davranışı kontrol edilmeli ve düzenlenmelidir. İbadetin işlevi insanın hareketlerini düzenlemek, olumlu davranış geliştirmek, ruh ve beden dengesini tam olarak sağlamaktır. DKAB programının temelini oluşturan ilkelere kaynaklanan en önemli gelişme, çocukların ibadetler yoluyla olumlu davranışlar geliştirebilmeleridir.¹⁴⁶

İbadetler yoluyla insan, iman duygusunu kuvvetlendirir ve İslam dini ile irtibatını kesmemiş olur. İbadetlerin akarsu ve dereeler olduğu iman da bir göl olduğu düşünülürse ibadetler sayesinde göl kurumayacak ve her zaman canlı kalacaktır.

İlkokul çağı çocuklarının gelişim dönemi özellikleri arsında taklit etme öncelikli bir yere sahiptir. Abdest, namaz, oruca başlama, iftar etme, sadaka, Kelim-i Şahadet gibi İslam'ın şartlarının taklitle ve tekrarlarla öğrenilecek yanları bu dönemde

¹⁴⁰ *Dini Kavramlar Sözlüğü*, 250–251.

¹⁴¹ Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 94.

¹⁴² Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 94.

¹⁴³ Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 95.

¹⁴⁴ Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 96.

¹⁴⁵ Akif Hayta, *İbadetler ve Ruh Sağlığı*, (Anakara: Ankara Okulu Yayınları, 2002), 120.

¹⁴⁶ Altaş, *İlköğretim DKAB Öğretimi*, 51.

kolaylıkla işlenebilir. Eğer mümkünse filmlerden, slâyt gibi görsel ve işitsel öğretim araçlarından yararlanmak, bu çağ çocuklarında kalıcı izler bırakacaktır.¹⁴⁷

4.1. Din ve Temizlik Ünitesi

4. sınıf seviyesinde Din ve Temizlik ünitesi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken iki kazanım belirlenmiştir. Kazanımlar şu şekildedir:

- İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir; Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.)
- Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)

Genel olarak kazanımlara bakıldığında öğrencilerin ibadetten önce hem bedeni hem de psikolojik olarak ibadete hazırlanması için bir ön hazırlık olarak Din ve Temizlik ünitesi bu sınıf seviyesine konulmuştur. Öğrenciler ibadet sırasında temizliğin önemini, temizliğin giyim ve çevre sağlığı ile ilişkisini, iç temizliğin nasıl yapılması gerektiğini, Allah'ın neden temiz insanları sevdiğini anlarlar.

4.1.1. Din ve Temizlik Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

İslam dini her şeyin başında temizliğin geldiğini her fırsatta vurgulamıştır. İslam'ın önerdiği bir durum aynı zamanda insanın ve toplumun sağlığını önemseydiği için İslam onu bir öneri olarak getirilmiştir. Temizlik konusunda da İslam, temiz insan ve temiz toplumu hedeflemektedir. Temiz insan, görünüşüyle başkalarının sevgi ve saygısını kazanır. Peygamber efendimiz; “Temizlik İmandandır”, demiştir. Yani iman ile temizlik bir arada bulunması mecburidir.¹⁴⁸ Çocuklara temizliğin ibadete başlamadan önce ilk şart olduğu kısacası ibadetlere başlamanın ön şartı olan temizlik yani abdest alma olduğu diğer bir ifadeyle abdest alarak vücudumuzu

¹⁴⁷ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, (Ankara: Gün Yayıncılık, 2001), 108.

¹⁴⁸ Bilgin-Selçuk, *Din Eğitimi*, 99.

temizler ve ibadete başlamadan önce hem maddi hem de manevi anlamda, psikolojik olarak bir hazırlık olacağı öğrencilere ifade edilir.

Abdest, namaza davet olan ezanı işiten mü'mini, Allah'ın huzuruna çıkmaya hazırlayarak maddi ve manevi kirlilerden temizlemektedir. Böylece mümin, kendini Allah'a yöneltecek ve yaklaştıracak olan namaz gibi bir ibadete başlangıç yaparak duygu ve düşünceleri, hal ve tavırlarıyla kulluğun gereği bir tutum ve davranış sergilemektedir. İbadet için temizlik ön kabulü ifade edildikten sonra abdest almakla aynı zamanda vücut temizliği olduğu ve bununla birlikte elbise temizliğinin de önem kazandığı, çocuklara bu kazanımlarla birlikte kavratılmalıdır. Ayrıca çocuklara vücut ve elbise temizliğinin önemli olduğu ve kendilerinin de bu temizliklere önem vermeleri, vermedikleri takdirde sağlıklarını kaybedip hasta olacakları, örnek etkinliklerle kavratılmalıdır.¹⁴⁹

Çocukların sağlıklarını korumaları için tek başına beden ve elbise temizliğinin yeterli olmadığı¹⁵⁰ aynı zamanda yaşadıkları çevrenin de temiz olmasının ve insan yaşamına uygun olması için bu sorumluluğun yine insanda olduğu kavratılarak okulu ve çevresini, yaşadıkları evleri ve kendi çevresini temiz tutmaları hedeflenmelidir. Bilhassa okulları temiz tutmakta zorlanan öğretmenler için bu kazanım, önemli bir rol üstlenmiş olur. Öğrenciler sağlık için beden ve çevre temizliğinin önemini kavramış olurlar.

Kuran-ı Kerim'de Allah'ın temiz olanları ve tövbe edenleri sevdiği bildirilmiştir. Tövbede bir temizliktir. Tövbe, yanlış davranışları bir daha yapmamaya söz vermek olduğu için insanı manevi bakımdan temizler. Temizlik sadece beden ve çevre temizliği ile yeterli olmayıp aynı zamanda vicdani¹⁵¹ bir yönü de vardır. Yani insanlara karşı beslenen duygularda da bir temizlik söz konusudur. Konu ile etkinlikler işlenirken öğrencilere buldurma yöntemiyle örnekler bulmaları istenebilir. Öğrencilere temizliğin zıddı olarak kirliliğin iki türlü olduğu, birinin dış kirlilik olduğu ve temizlenme ile giderildiği; diğerinin ise manevi,¹⁵² iç kirlilik

¹⁴⁹ Mustafa Önder, "İbadet Öğrenme Alanı", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, (Ankara: PegemA, 2016), 153–158.

¹⁵⁰ Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*, 91.

¹⁵¹ Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 99.

¹⁵² Bilgin-Selçuk, *Din Öğretimi*, 99.

olduğu ve bu kirliliğin temizlenme ile geçmediği fark ettirilmelidir. Müslüman'ın temiz olmasının gerektiği öğrencilere örneklerle kavratılmalıdır.

4.1.1.1. Din ve Temizlik Ünitesi Örnek Hikâye Etkinlikleri

4.1.1.1.1. Abdestle Temizlenmek

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati. (20dk.)
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4-1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4-2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Abdestle Temizlenmek.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Abdestin nasıl alındığı, uygulamalı olarak işlenir. Abdestin aynı zamanda manevi bir temizlik olduğu öğrencilere açıklanır. Abdestin, namaz için bir ön şart olduğu öğrencilere açıklanır. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve öğrencilere; “Niyet etmeden elimizi ve diğer uzuvlarımızı yıkarsak Abdest almış olur muyuz? En son ne zaman abdest aldınız?” Sorusu gibi ilgi çekici sorular, sorulabilir. Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya	

hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır. (Teravîh, Abdest)

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Abdest almanın önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Cami avlusuna gezmek için her gidişinde, şadırvanda abdest alanları izlerdi Selim. Ellerini, yüzlerini, ayaklarını yıkayan insanlara bakardı merakla. Evde de babasını, annesini görürdü abdest alırken. Annesi birkaç defa abdest aldırmişti ona. Hani o Ramazan günlerinde ailecek gidilen teravîh namazlarından birindeydi galiba. "Camiye girerken temiz olmalı insan" demişti, gülümseyerek. Namaz kılmayı henüz bilmiyordu, ama her namaz kılışında annesinin, babasının yanında durur; onlarla beraber eğilir, onlarla beraber kalkardı. Ama namaza durmadan önce onlar gibi abdest almak hiç aklına gelmemişti. Belki artık öğrense iyi olacaktı.

Annesine, babasına sorsa, onlar hemen öğretirlerdi. Ama Selim onlara bir sürpriz yapmaya karar verdi. Bu yüzden bisikletine binip doğruca şadırvana gitti. İkinci vakti yaklaşmak üzereydi. Şadırvanda abdest alan birkaç kişi vardı. Bir kenara çekilip, onları izlemeye koyuldu. Önce eller, sonra ağız, burun, yüz... Ama aklında tutamıyordu ki! Kollar baştan önce mi yıkanıyordu, sonra mı? Ağız mı yoksa burun mu daha önce temizleniyordu, kafası iyice karışmıştı. "En iyisi yeni baştan başlamak" diye düşündü. Ayakkabılarını çıkardı, kollarını sıvadı ve şadırvana oturdu. Şimdi abdest almaya gelen birini bekliyordu.

"Hah, biri geliyor. İnşallah abdest almaya gelmiştir. Ayakkabılarını çıkardı, kollarını sıvadı; evet evet abdest alacak!"

Ona bakarak, yaptıklarının aynısını yaparak abdest alabilirdi Selim. Onunla birlikte önce ellerini güzelce yıkadı, sonra ağzını, burnunu, yüzünü, kollarını, başını ve kulaklarını... En son da ayaklarını... Abdesti tastamam almıştı işte.

"Aslında o kadar da karışık değilmiş." dedi kendi kendine. "El, ağız, burun, yüz, kollar, baş, kulaklar ve ayaklar... İşte hepsi bu! Akşam annemle babam beni abdest alırken görünce, kim bilir nasıl mutlu olacaklar!"

Gerçekten de düşündüğü gibi oldu. Annesine ve babasına nasıl abdest aldığını göstermesi, ikisini de çok mutlu etmişti. Bir yandan da anlatıyordu: "Önce ellerimi iyice yıkıyorum Sonra ağzımı ve burnumu üç defa yıkıyorum. Üç kere de yüzümü yıkadıktan sonra önce sağ, sonra sol kolumu yıkıyorum. Başımı, kulaklarımı ve ayaklarımı da yıkadıktan sonra abdestim bitmiş oluyor.

"Aferin Selim!" diye kucaklayıp kaldırdı babası. "Söyle bakalım, kimden öğrendin abdest almayı?"

"Mahalle camisinin avlusuna gezmeye gitmiştim. O zaman abdest alanları seyrettim. Onlardan öğrendim."

Babası Selim'i kucağından yere indirdi: "Çok güzel. Şimdi de ben sana bir şey öğreteyim, ister misin?"

"Elbette babacığım."

"Biliyorsun, abdest almak temizlik demektir. Allah'ın huzuruna kirlerimizden arınmış olarak çıkmak için alırsın abdesti. Ama şunu da bilmelisin, abdest almak sadece görünen kirlere temizlenmek değildir; günahlardan da temizlenmektir. Sevgili Peygamberimiz: Mümin bir kul abdest aldı mı yüzünü yıkayınca, gözüyle bakarak işlediği bütün günahlar suyun son damlasıyla yüzünden dökülür iner. Ellerini yıkayınca elleriyle işlediği hatalar suyun son damlasıyla ellerinden dökülür iner. Ayaklarını yıkayınca da ayaklarıyla giderek işlediği bütün günahları suyun son damlasıyla dökülür iner. (Öyle ki abdest tamamlanınca) günahlarından arınmış olarak tertemiz çıkar, diye müjdelemiş bizi. Bu ne kadar güzel bir müjde değil mi?

"Evet, baba. Elimden kirlerin akması gibi, günahlarım da akacak öyle mi abdest alırken?" "Evet, aynı dediğin gibi."

Selim çok mutlu oldu. Artık namaza her duruşunda abdestini alacaktı. Çünkü Allah'ın huzuruna tertemiz çıkmak istiyordu. Top oynarken, misket yuvarlarken, bisiklet sürerken kirlenen eller yıkanmadan namaz kılınır mıydı hiç!”¹⁵³

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlamak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla abdest nasıl alınır? Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Etkinlik kâğıdına ne anladıkları yani sonuç çıkarmaları, çocuklara; Abdest almayı nereden öğrendiklerini ve Abdest almayı, sırasıyla yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.1.1.2. Günde Beş Kez Akan Irmaklar

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati. (20dk.)
Dersin Aşaması	Sonuç Bölümü.
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Günde Beş Kez Akan Irmaklar.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.

¹⁵³ Nazlı Hilal Kızılkaya, *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*, (İstanbul: Mavi Lale Kitapevi Yayınları, 2008), 105–111.

Etkinliğin Uygulama Bölümü

Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Abdestin nasıl alındığı, uygulamalı olarak işlenir. Abdestin aynı zamanda manevi bir temizlik olduğu; abdestin, namaz için bir ön şart olduğu; abdesti bozan durumlar, öğrencilere açıklanır.

Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Evinizin önünde bir nehir aksa ve o nehirden günde beş kez yıkansanız üzerinizde hiç kir kalır mı?” Gibi ilgi çekici sorular sorulabilir.

Dersin sonuç bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (abdest almanın şartları) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Okullar kapanmış karnelerimizi almıştık. Onurun da benim de karnem çok güzeldi. O altıncı sınıfa bense beşinci sınıfa geçtim. Okul kapanınca Onur ile bütün ders kitaplarımızı okul aile birliğine teslim ettik. İhtiyacı olan arkadaşlarımıza vermeleri için...

Tatil günlerim hep sıkıcı geçirdi. Bir an evvel okul açılrsa diye dua ederdim. Ama bu yaz çok eğleniyorum. Sokağımızdaki çocuklarla gün boyu oyunlar oynuyoruz, ezan okunduğunda camiye gidiyoruz. Kimi zaman tek başına kimi zaman cemaatle namaz kılıyoruz.

Onur ile namaza gittiğimiz bir gün:

"Şimdi hava güzel, abdest almak hoşumuza gidiyor. Fakat kışın nasıl abdest alacağız?" diye sordum. Onur;

"Ömer, abdest namazın farzlarından. Hangi mevsimde olursak olalım

namaz ve diğerk bazı ibadetlerimiz için abdest almalıyız. Kışın su çok soğuk oluyor haklısın ama bu da bizim Rabbimiz için yaptığımız bir fedakârlıktır. Karşılığı Allah katından olan bir fedakârlık!" dedi.

"Peki, Onur, abdest niye bu kadar önemlidir? Bazen içimden sabah bir kere abdest alsam da, akşama kadar onunla namaz kılsam diye geçmiyor değil hani" dedim. Onur;

Peygamber Efendimiz bir gün arkadaşlarına:

"Sizin evlerinizin önünden tertemiz bir ırmak aksa ve her gün beş kez orada yıkansanız temiz olmaz mısınız?" diye sormuş.

Onlarsa "Elbette temiz oluruz ya Resulallah" demişlerdir.

"İşte böyle Ömerciğim. Günde beş kez elimizi, yüzümüzü, kollarımızı, ayaklarımızı yıkadığımızda hem madden hem manen temizlenmiş, arınmış oluruz.

Benim ilk öğrendiğim hadis sevgili peygamberimizin 'temizlik imandandır' sözüdür. Biz insanlar abdestin genellikle vücudumuzun çeşitli organlarını mikroplardan arındırmak için olduğunu düşünürüz. Oysa abdest bizi bütün kötülüklerden uzaklaştıran bir koruyucu zırh gibidir" dedi.

Sohbet ederken camiye gelmiştik. Caminin müdavimlerinden bakkal Mehmet amca da bizi dinliyordu. Mehmet Amca;

"Çocuklar güzel sohbetinize ben de katılmak istiyorum. Ben her abdest aldığımda şöyle düşünürüm" dedi.

"Allah'ım, şu elimi kolumu bütün kötülüklerden, harama el uzatmaktan koru. Yüzümü yıkarken, Allah'ım bu yüzümü hep sana döndür, kıl. Ağzıma su aldığımda şu dilimle hep güzel sözler konuşmayı hiç kimseyi kırmamaya ve daime senin adını anmayı nasip eyle derim. Başımı mest ettiğimde Allah'ım bu aklımı hayırlı işler için kullanmamı kulaklarımın kötü sözlerden uzak olmasını, gözlerimin harama bakmamasını dilerim. Ayaklarımı yıkadığımda ise bu ayaklarımla iyilik yollarında yürümeyi nasip eylesini dilerim" dedi.

Mehmet amcanın söylediklerinden çok etkilenmiştim. İnsan her gün beş kez böyle düşünürse nasıl kötülük yapabilir ki. Mesela artık ben şu ellerimle kopya

çekemem, annemin sakladığı pastaları gizlice yiyemem. Babamın koleksiyonlarını da karıştıramam. Bahçelerden izinsiz erik alamam.

Mehmet amca:

"Gelin size birkaç soru sorayım" dedi. Çok heyecanlanmışım. Cevabı bilemez de mahcup olursam diye korkuyordum.

"Söyleyin bakalım abdestin farzları nelerdir?"

"Çok kolay ben sayarım. Yüzümüzü yıkamak, kolları dirseklerle birlikte yıkamak, başı mesh etmek, ayakları topuklarla birlikte yıkamak!"dedim.

"Aferin Ömer," dedi Mehmet amca.

"Peki, abdestin sünnetlerini kim sayar bakalım?"

"Eüzü besmele, abdest almaya niyet etmek, ağzımıza üç kez su vermek, burnumuza üç kez su vermek, boynumuzu ve kulaklarımız yıkamak.

"Peki, abdest i bozan şeyleri kim sayacak?"

"Küçük ve büyük tuvaletini yapmak, gaz çıkarmak, vücudumuzun her hangi bir yerinden kan çıkması, ağız dolusu kusmak, uyumak, bayılmak"

Mehmet amca:

"Çok güzel, küçük Müslümanlar. Şöyle kocaman iki külah dondurmaya hak ettiniz" dedi. Namazdan sonra hep birlikte dondurma yedik. Mehmet amcaya çok teşekkür ettik."¹⁵⁴

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlamak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla "Abdest nasıl bozulur?" Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Öğrencilere etkinlik kâğıdına, abdest aldığınızda vücudunuzda nasıl değişiklikler oluyor, kendinizi nasıl hissediyorsunuz diyerek ne anladıklarını yani çıkardıkları sonuçları yazmalarını; Abdesti bozan halleri yazmaları veya hikâyedeki abdestin alınışının anlatıldığı bölümün eksik bırakılıp öğrencilerden bu

¹⁵⁴ Fatma Börekçi, *Özgün Öykülerle Dinimi Öğreniyorum*, (İstanbul: Mavi Lale Yayınları, 2008), 101–107.

bölümü yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.1.1.3. Diş Fırçası ve Diş Macunu

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Giriş Bölümü. (20dk.)
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Diş Fırçası ve Diş Macunu.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Diş fırçası ve diş macunu hatta bir misvak ile sınıfa girilir. Öğretmen elimde getirdiğim şeyleri daha önce gördünüz mü diye sorar; “Bunlar ne işe yarar, sizin diş fırçanız var mı?” Gibi sorular sorularak dersin giriş bölümünde dikkat çekilir. Diş temizliğinin önemi öğrencilere anlatılır. Öğrencilere dişlerini fırçayla nasıl fırçalayacakları yansıtm yardımıyla kısaca gösterilebilir. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Ağzı kokan biriyle arkadaşlık yapmak ister misiniz?” Gibi ilgi çekici sorular sorulabilir. Dersin giriş bölümünde, aşağıdaki hikâye etkinliği, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya	

hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Diş temizliği) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez. İstekli öğrenciler arasından iki öğrenci seçilerek diş fırçası ve diş macunu arasındaki diyalog drama metoduyla uygulanması sağlanabilir.

Hikâye Etkinliği

“Fatma çok haylaz bir çocuktur. Kendi vücudu dikkate almaz ilgilenmez. Hele ki dişlerine hiç bakmayan bir çocuktur. İşte dişine bakmadığı için yakınan diş ve diş macununu dinliyoruz.

Diş fırçası offff offff sıkıntıdan patlamak üzereyim.

Diş macunu:

— Neden arkadaşım bu kadar üzgünsün canını sıkın nedir ben bak mutluyum.

Diş fırçası:

— Bu evin yaramaz çocuğu beni hiç kullanmıyor. O yüzden mikroplar üzerime yerleşti bak nasılda gülüyorlar. Dişlerini de çıkarmışlar artık onlardan kurtuluşum yok. Bir işe yaramadan burada kalmaktan sıkıldım. Her yerim toz içinde kaldı bak.

Diş macunu:

— Evet, gördüm senin için çok üzıldüm. Ama elimden bir şey gelmez ki beni de hiç kullanmıyor.

Diş fırçası:

— Senin için sorun yok hiç değilse tüpün var korunabiliyorsun mikroplardan ya bana bak mikrop yuvası oldum. Fatma bana hiç bakmıyor alındığımdan beri buradayım, bir işe yaramamdım. Aslında benim görevim çok

güzel insanların dişlerinin sağlıklı olmasını sağlıyorum senin yardımıyla ama beni kullanmadıklarında bir şey yapamıyorum.

Diş macunu:

— Öyle söyleme bak bende tüpün içindeyim korunuyorum ama bayatlama riskim var. Bayatlayınca da görevimi yerine getiremiyorum.

Diş fırçası:

— aaa ben bunu bilmiyordum bayatlayınca ne oluyor ki?

Diş macunu:

Bayat olunca dişleri koruyamıyorum ve dişlere zarar verebiliyorum.

Diş fırçası:

— Gerçekten çok şaşırdım. Peki, bu son kullanma tarihi ne demek arkadaşım ben onu bilmiyorum. Bana anlatır mısın?

Diş macunu:

— Tabii ki anlatırım son kullanma tarihi demek ne kadar zamanla kullanabileceğimizi insanlara gösteren tarih demek zamanımız geçtiğinde insanlara zarar verebiliyoruz. Eskiyoruz çünkü

— aaa ben bunları bilmiyordum teşekkür ederim arkadaşım.

— Fatma bizi hiç görmüyor hâlbuki ne kadar renkliyiz güzeliz değil mi?

— Evet, haklısın arkadaşım ama elimizden bir şey gelmiyor annesi de bunun farkında onun sözünü de hiç dinlemiyor.

Diş macunu:

Aslında dişlerde çok üzgünler bu duruma geçen yüzünü yıkarken gördüm dişleri çok mutsuzlardı.

Diş fırçası:

— Hımım neden ki?

— Fatma çikolata çok yiyormuş ve kola'yı da çok içiyormuş sonrada öylece bırakıyormuş bunlar dişlere yapıştıyormuş. Dişler bundan dolayı sararmışlar

solmuşlar.

Diş fırçası:

— Annesi çok uyarıyor ben duymuştum ama hiç dinlemiyordu. Fatma, akıllı çocuklar annelerinin sözünü dinlerler değil mi arkadaşım?

— Evet, arkadaşım bizler dinliyoruz.

Diş fırçası:

Artık istese de beni kullanamaz çünkü mikroplar bana yuva yaptılar. Benim gibi yeni temiz arkadaş almaları lazım.

Diş macunu:

— Beni kullanabilir daha zamanım var ama bu gidişle Fatma beni de kullanamayacak. Bu sırada Fatma ağlayarak içeri girer.

— Anneanneciğim nerdesin dişlerim çok ağrıyor. Baksana hepside çürümüş artık hem de hiç sağlam değiller. Çürümüş dişlerim artık güzel olmayacak mı? Anne der çıkar.

Diş macunu:

— Bak gördün mü arkadaşım artık dişler dayanamamış çürümeye başlamışlar.

Diş fırçası:

— Evet, çok üzıldüm çok da sızı yapıyor herhalde baksana Fatma nasıl da ağlıyordu. Ama çocuklar dişlerini düzenli olarak yemeklerden sonra fırçalamalılar ki dişleri böyle çürümesin ve ağrı yapmasın. Fatma da bundan sonra artık fırçalayacaktır.

Değil mi?

Diş fırçası:

— Evet, bence de yoksa tüm dişleri çürür ve dişsiz kalır. Akıllı çocuklar dişlerini yemekten sonra fırçalarlar. Değil mi çocuklar. Bak bak hepsinin dişleri ne çocuklar dişlerinizi gösterebilir misiniz? Bak arkadaşım hepside fırçalıyorlar herhalde fırçalamasalardı bundan sonra fırçalayacaklar değil mi çocuklar. Yoksa

sizde Fatma gibi dişlerinizi kaybedebilirsiniz.”¹⁵⁵

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlamak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla “Dişlerimizi neden fırçalanmalıyız?” Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Etkinlik kâğıdına ne anladıkları yani sonuç çıkarmaları, dişlerimizi fırçalamadığımız zaman başımıza neler gelebileceğini anlatmaları veya yazmaları, hikâyede geçen dişin yerine kendilerini koyup hikâyeyi yorumlamaları istenebilir.

Drama metoduyla hikâye canlandırılmış ise bu durum değerlendirilir ve öğrencilerin eksik yönleri varsa tamamlattılır.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.1.1.4. Su... Seni Severim Doğrusu

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Sonuç Bölümü. (15dk.)
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Su... Seni Severim Doğrusu!
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.

¹⁵⁵ Hikâyeler, “<https://glhanyrk.wordpress.com/hikâyeler/>”, (Erişim 08 06 2024).

Etkinliğin Uygulama Bölümü

Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Temizlik ve yaşam için suyun önemi öğrencilere açıklanır. Çevre temizliğinde ve vücut temizliğinde suyun önemine vurgu yapılır.

Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Su olmasaydı halimiz nasıl olurdu?” Gibi ilgi çekici sorular sorulabilir.

Dersin sonuç bölümünde, aşağıdaki hikâye etkinliği etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Anlaşılması güç olan kavramlar (Rahmet), etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatini hikâyenin ana fikrine (Çevre ve beden temizliği için suyun önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Bugün gün boyunca, suyun ne kadar değerli bir nimet olduğunu düşündüm durdum. İnsan çoğu zaman elindekinin kıymetini bilmiyor, ta ki onu kaybedince anlıyor ne kadar değerli olduğunu. Mesela susuz kalıncaya kadar belki suyun değerini tam olarak anlayamıyoruz. Oysaki yaz aylarının yakıp kavuran sıcaklarında, içecek bir bardak su bulamasaydık, ne olurdu halimiz! İnsan açlığa daha uzun süre dayanabilirmiş, susuzluğa ise ancak birkaç gün...

Su olmasaydı, kirlenen ellerimizi neyle yıkardık acaba dedim, kendi kendime. Bir düşmeyle kirlenen, toza toprağa karışan kıyafetlerimizi su olmasaydı hiç yıkayamaz, kirli kirli mi giyerdik? Peki, su olmasaydı bahçeler, tarlalar, meyve ağaçları sulanabilir miydi? Sulanamazdı dedi içimdeki ses. O zaman şimdi tadına doyamadan yediğin birçok yiyeceği, meyveyi bulamazdın.

Hani bazen gökyüzü kapkara bulutlarla dolar, sonra şimşekler, gök gürültüleri derken, ardından damla damla su düşmeye başlar yeryüzüne. Büyükler

Rahmet yağıyor derler yağmur için. Evet, Rabbimiz insanlar tatlı tatlı içsin diye, bahçeler, tarlalar sulansın; insanlar çıkan buğdaylardan ekmek yapsın, patatesleri, domatesleri toplansın diye; göller, akarsular dolsun diye sonsuz merhametiyle bize gökten su gönderiyor. Bir damlacık yağmur sularıyla, okyanusları, denizleri, gölleri dolduruyor.

Bütün bunların karşılığında bizden istediği ise yalnızca bir teşekkür. Bir bardak suyla susuzluğumuzu giderdiğimiz zaman; yağmur sokakları caddeleri yıkayıp, bitkileri yeşerttiği zaman; ırmaklar, göller, denizler dolduğu zaman Sana şükürler olsun Allah'ım dememiz, Rabbimizin bizden hoşnut olması için yeterli. Güzel Peygamberimiz de böyle söylemiş zaten: “Su içerken besmele çekin, bitirince de Allah'a şükredin...”¹⁵⁶

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlanmak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla “Hayatımız için su neden önemlidir?” Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Etkinlik kâğıdına ne anladıkları yani sonuç çıkarmaları, hikâyeden yola çıkarak su olmadığında yaşantımızın nasıl olacağı sorularak durum analizi yapmaları, evlerinde uzun süreli su kesintisi olduğunda veya susuz bir ortamda uzun süre yaşadıklarında ne yaptıkları sorularak probleme karşı çözüm üretmeleri istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.1.1.5. Kocaman Hazine Mi Daha Değerli, Yoksa Su Mu?

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Giriş Bölümü. (5dk.)
Ünite	Din ve Temizlik.

¹⁵⁶ Kızılkaya, *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*, 113–116.

Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Kocaman Hazineleer Mi Daha Değerli, Yoksa Su Mu?
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Suyun önemi öğrencilere anlatılır. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Suyun faydaları nelerdir? Su kesildiğinde hayatınızda neler değişiyor?” Gibi, ilgi çekici sorular sorulabilir. Dersin giriş bölümünde, aşağıdaki hikâye etkinliği imkân kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır. Anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır. Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.	
Hikâye Etkinliği	
“Eski zamanlarda Şakik Belhi adında bir evliya vardı. Bir gün Bağdat'a gzmeye gitmişti. Onun şehre geldiğini öğrenen Halife Harun Reşid, kendisiyle görüşmeyi çok istiyordu. Sonunda bir görüşme imkânı bulduğunda, bu değerli Allah dostundan kendisine nasihat etmesini istedi. Çünkü Şakik Belhi gibi Allah dostları hiç boş konuşmazlar ve insana her zaman doğruları söylerlerdi. Şakik	

Belhi, Harun Reşid'in bu isteğine şöyle cevap verdi:

"Düşün ki bir çölün ortasında susuz kaldın. O kadar susadın ki, susuzluktan ölmek üzeresin. Birisi sana o sırada bir bardak su getirirse, bu suyu kaç para alırsın?"

"O kişi ne kadar istiyorsa hiç düşünmeden verir, suyu satın alırım."

Şakik Belhi tekrar sordu: "Elinde bir bardak su bulunan adam senden servetinin hepsini istese, yine de verir misin?"

"Evet, veririm. Çünkü susuzluk çok kötü bir şey!"

"Öyleyse karşılığında bütün servetini feda edebileceğin su, dünyadaki bütün zenginliklerden daha değerli değil mi? Susayınca bir içim su kadar değeri olmayan servetine sakın güvenme. Bir kimseye karşı da bununla övünme!"

Harun Reşid, bu nasihatten çok şey öğrenmişti. Allah'ın çok zengin ve insanın çok fakir olduğunu ve Allah'ın insanlara verdiği nimete çok şükredilmesi gerektiğini mesela.

Biz de her içtiğimiz bir yudum su için, gökten düşen her bir damla yağmur için Yüce Rabbimize teşekkür etmeyi unutmayalım, tamam mı?"¹⁵⁷

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlamak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla "Su israfı nasıl olur?", "Haberlerde, Barajlardaki su seviyesi tehlikeli duruma geldi, denildiğinde sizin tepkiniz ne olur, kendinizi nasıl hissedersiniz?" Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Öğrencilerden etkinlik kâğıdına ne anladıkları yani sonuç çıkarmaları, hikâyeden yola çıkarak su olmadığında yaşantımızın nasıl olacağı sorularak durum analizi yapmaları, evlerinde uzun süreli su kesintisi olduğunda veya susuz bir ortamda uzun süre yaşadıklarında ne yaptıkları sorularak, probleme karşı çözüm üretmeleri istenebilir. Suyu israf ettiğimizde nasıl bir hayat karşımıza çıkacağını anlatmaları veya yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

¹⁵⁷ Kızılkaya, *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*, 117–119.

4.1.1.1.6. Allah Temiz Olanı Sever

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati. (20dk.)
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Allah Temiz Olanı Sever.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Çevre temizliğinin ve beden temizliğinin önemi öğrencilere açıklanır. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Bir ay yıkanmayan birisinin yanında kokudan durabilir misiniz? Odanızı toplamazsanız ne olur?” Gibi ilgi çekici sorular sorulabilir. Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır. Anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır. Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Çevre ve beden temizliği) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.	

Hikâye Etkinliği

“Bu kadar da dağınık olunmaz ki! Odasını bir görseniz, hiçbir şey yerinde değil. İçine girsek, biz de kayboluruz alimallah. Eşofmanlar bir yanda çıkarılıp, fırlatılmış. Ders kitapları, uçları kıvrılmış kirli defterler çalışma masasında duracağı yerde, yerlere serilmiş; okul çantası bir yana atılmış. Boya kutusu bomboş, çünkü boyaların her biri odanın muhtelif köşelerinde... Okul kıyafeti çıkarıldığı yerde öylece kalmış. Çoraplar yatağın altında gün gelip de aranıp bulunacakları mutlu günlerini bekliyorlar.

Evet, karşınızda Kerem'in odası... Oda kendisi dağınıklıktan utanıyor, saklanmak istiyor, ama bizim Kerem hiç aldıriş etmiyor. Yemeğini yiyip ellerini bile yıkamadan televizyonun karşısına geçmiş, çizgi film seyrediyor.

Annesi her gün "Yavrum biraz düzenli, temiz ol, odanı temiz tut" dese de, Kerem bu öğütleri hiç duymuyor gibi... Duysa biraz belli olur değil mi?

"Yatarken dişlerini fırala, tırnaklarını temiz tut, yemekten sonra ellerini yıka, yerlere çöpe atma, kıyafetlerini kirletme, vs. vs..."

Kerem ise;

"Kim, ben mi? Hadi canım sende, şimdi kim uğraşacak bunlarla! Sokakta öp kutusu mu ara- yayım, yere atmak varken... Tırnaklarını kes demesi kolay, o kadar çabuk uzuyorlar ki, kesmeye yetişemiyorum. En iyisi kesmemek, nasıl olsa tekrar uzayacaklar. Sonra bir de her yemekten önce ve sonra ellerini yıka diyorlar, yahu buna adam mı dayanır! Günde bir kere yıkarsın, bütün güne yeter de artar bile... Bir de odanı dağıtma diyorlar. Ben dağıtmıyorum ki, onlar kendileri dağılıyorlar. Kaç kere söyledim kıyafetlerime, dolaba girin diye ama hiç yerlerinden kımıldamadılar. Demek ki benim suçum değil."

Bak sen yaramaza, neler de uyduruyor suçunu bastırmak için. Bahane de bol bizimkinde. Ama durun bakalım neler olacak?

"Aaa! O da ne, kim attı kafama bunu?" Uykudan gözlerini zorlukla açtığı vakit, pencereden içeriye çöp yağdığını gördü. Buruşturulmuş kâğıtlar, elma çöpleri, portakal kabukları, çikolata, çiklet, bisküvi ambalajları, bir bir odanın içerisine atılıyordu. Korku ve şaşkınlık içinde yataktan fırlayıp, pencereye koştı: "Kim atıyor bütün bunları odama!" diye bağırdı. Sokakta kimse gözükmiyordu. Birden bir ses duydu: "Ben atıyorum!"

"Sen de kimsin, ben kimseyi göremiyorum."

"Ben, yeryüzüyüm. Hani şu acımasızca kirlettiğin yeryüzü. Caddelerimi, sokaklarımı, kaldırımlarımı kirletirsen, ben de her sabah çöplerini sana geri gönderirim. Yere attığın her bir çikolata kabının bana ne kadar acı verdiğini, onu yok etmek için ne kadar uzun yıllar çalıştığımı bilmiyorsun galiba. Ayrıca pis bir halde olmak beni çok üzüyor, ben her zaman temiz olmak istiyorum, anladın mı?"

Kerem neye uğradığını şaşırmişti. Bu bir rüya mı? Kolunu çimdikledi, acıyor. Demek ki rüya değil. Aman Allah'ım, neler oluyor?

"Anladım" diye seslendi yeryüzüne. "Söz, bir daha sana hiç çöp atmayacağım, yeter ki sen bir daha kızma bana. Her yerde çöp kutusu varken, çöpleri yere atmak hiç de hoş değil açıkçası." Yeryüzü söylediğini söylemişti. Kerem cevap vermedi.

Kerem derin bir "Ohhh!" çekerek pencereyi kapatıp, odasına döndü. Aman Allah'ım! O da ne! Bütün odası canlanmış, karşısında duruyordu. "Ama... ama bütün bunlar nasıl oluyor?"

İlk önce çorapları sinirli sinirli konuşmaya başladı: "Beni bir daha yatağın altına atarsan ufaklık, çekip giderim ve bütün kış boyu ayakların soğuktan donar!"

Oyuncak arabası, hareket ederek üzerine doğru yürümeye başladı. "Bizim de bir yerimiz var, oyuncak sepeti. O sepet süs değil, değil mi? Beni ortada bıraktığın an, ayaklarını ezerim senin!"

Kerem korkuyla köşeye büzüştü. Eşofmanları, kıyafetleri, atıldıkları yerden kalkarak: "Bizi bundan sonra katlayarak dolaba koyacaksın!" diye üzerine yürümeye başladılar. Boyaları, hepsi sanki küçük birer adammış gibi, odada geziniyor, Kerem'in ayaklarının üstüne çıkıyorlardı. Çöp sepetine basket atmayı denediği, ama hiç başaramadığı buruşturulmuş kâğıt parçaları, kitapları, defterleri sanki bir rüzgâr çıkmışçasına, odanın içinde uçuşuyor; hepsi bir ağızdan: "Bizi artık yerimize koy, bıttık senin dağınıklığından" diye, Kerem sesleniyorlardı.

Birden tırnaklarının arasında gezinen mikroplar fark etti. Onlar da Kerem'le alay ediyor: "Eğer bizi burada bırakırsan çok güzel olur, biz de seni hasta ederiz. Zaten istediğimiz de bu değil mi arkadaşlar! Ha, ha, ha" diye katılarak gülüyorlardı.

Bu bir kâbustu ve Kerem ter içinde yatağından fırladı. Elleri baktı,

tırnaklarında bir hareket yok. Odanın içine kimse çöp atmamış. Her şey eskisi gibi, karmakarışık duruyor. Ne çoraplar, ne kıyafetler, ne de boyalar atıldıkları köşeden kalkmış. Derin bir "Ohhh!" çekti, demek sadece rüyaymış. Ama ne rüya! Düşünmesi bile içini ürpertti. Doğrusu attığı çöplerin doğaya zarar verdiğini hiç düşünmemişti. Uzun tırnaklarının mikropalara ev sahipliği yaptığını da.

Gördüğü bu rüya, ona iyi bir ders olmuştu. Kalkıp odasını toplamaya başladı; oyuncaklar sepete, kıyafetler dolaba, boyalar kutusuna, çöpler çöp kutusuna... Yatağını düzeltti, kitaplarını da düzgün bir şekilde kitaplığa yerleştirdi. Bu iş o kadar da zor değilmiş, hem şimdi oda daha bir güzel olmadı mı? Her şey yerli yerinde, ne ararsan kolayca bulursun.

Banyoya gidip elini yüzünü bir güzel yıkadı. Sonra tırnaklarını kesti. Şimdi o gülüyordu mikropalara: "Görün bakalım şimdi beni hasta etmeyi!"

Bir an annesinin şaşkın şaşkın kendisine baktığını fark etti: "Kerem, sen iyi misin? Ben günlerce söylemeden tırnaklarını kestiğini hiç görmemiştim. Hem odanı da toplamışsın, gözlerinle inanamadım. Kafana taş düşmüş galiba senin."

"Kafama taş düşmedi ama aklım başıma geldi anne. Artık temiz bir çocuk olmaya karar verdim. Kıyafetlerimin bir daha üzerime üzerime yüzmesini istemiyorum."

"Nasıl yani?"

"Boş ver... Bu benimle odam arasında bir sır."

"Aferin, bir gün gelip akıllanacağını biliyordum. Bir Müslüman'a da pis olmak asla yakışmaz zaten, değil mi? Çünkü dinimiz her zaman temiz olmayı emreder. Bak Peygamberimiz de çok temiz bir insandı. Her zaman temiz giyinir, dişlerini misvaklar, saçlarını tarar, gül gibi kokardı. Çevresine de hep temiz olmalarını söyler, 'Allah temizdir, temiz olanı sever' derdi. Şimdi o böyle diyorken, bize pis olmak yakışır mı hiç?"

"Haklısın anneciğim, yakışmaz. Artık yere çöp atmayacağım, odamı dağıtmayacağım, yemeklerden sonra ellerimi yıkayıp, dişlerimi fırçalaya-cağım. Tırnaklarımı da hiç uzun görmeyeceksin artık." Siz temiz çocuklarsınız biliyorum, ama yine de odanızı, evinizi, sınıfınızı, çevrenizi daha temiz tutmak için bir söz de siz verin haydi."¹⁵⁸

¹⁵⁸ Kızılkaya, *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*, 121–131.

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlanmak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla “Çevremizi temiz tutmazsak neler olur?” Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Etkinlik kâğıdına çevre temizliğinin ve önemini anlatan bir kompozisyon yazmaları, yaşadığımız alanları kirletmemizin sonuçlarının neler doğuracağını açıklamaları veya yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.1.1.7. Peygamberimizin Arkadaşı, Abdullah b. Amr’ın Merakı

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	4
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Din ve Temizlik.
Kazanımlar	4–1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir. (İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilir. Ahlâkî güzellik ile manevi temizlik arasında ilişki kurulur.) 4–2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir. (Ev, okul ve çevre temizliğinin yanı sıra öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirecek; yemek öncesi ve sonrası el ve ağız temizliği, beden, giysi temizliği gibi konular üzerinde durulur.)
Hikâyenin Adı	Peygamberimizin Arkadaşı, Abdullah b. Amr’ın Merakı
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Din ve Temizlik ünitesi ile ilgili ders konusu işlenir. Maddi ve manevi temizlik öğrencilere açıklanır. İnsanlara iyilik yapmanın, onlara kin gütmemenin, manevi temizlik olduğunu öğrenciler kavrar.	
Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve	

“Cenneti kazanmak çok zor mudur?” gibi ilgi çekici sorular sorulabilir.

Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Anlaşılması güç olan kavramlar (Kin, Hased, Sahabe), etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Manevi temizlik) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Peygamber Efendimize on yıl boyunca hizmet eden ve Allah Resulü’nün terbiyesinde yetişen Enes b. Mâlik radiyallahu anh anlatıyor:

“Resulü Ekrem Efendimiz ile oturuyorduk. Allah Resulü: ‘Birazdan yanınıza cennetlik bir adam gelecek, onu görmek ister misiniz?’ buyurdu. Çok geçmeden Medineli bir sahabe çıkageldi. Ayakkabılarını elinde tutuyor, yeni abdest aldığı için sakalından sular damlıyordu.

Ertesi gün Efendimiz sözlerini tekrarladığında aynı sahabe mescidin kapısında beliriverdi. Bu durum üçüncü gün yine aynı şekilde yaşandığında ashabı kiramdan ilme ve ibadete düşkünlüğü ile tanınan genç sahabe Abdullah b. Amr, Medineli sahabenin peşine düştü.

Bu sahabe, hangi ibadeti ya da hangi özelliği sayesinde cennetle müjdeleniyor, Allah Resulü bu müjdeyi neden üç gün boyunca tekrarlıyordu? Abdullah b. Amr bunu öğrenmeli ve Medineli sahabeyi cennete götürecek ameli kendisi de hayata geçirmeliydi. Medineli sahabenin kapısını çalarak, kalacak bir yerinin olmadığını, bir süre kendisini misafir etmesini rica etti. İsteği kabul edilince de üç gece bu sahabenin evinde kaldı ve onunla aynı odada yatıp uyudu.

Abdullah bu süre zarfında adamın davranışlarında bir farklılık göremedi. Gün boyu diğer Müslümanların yapmadığı ve sadece bu zatın yaptığı özel bir şey yoktu. Gece yarısı uyanıp ev sahibinin ne yapacağını merak etti. Acaba kaç rekât

gece namazı kılacak, Rabbine yalvarırken neler söyleyecek, gözünden nasıl yaşlar dökülecekti?

Geceler boyu boşuna bekleyip durdu. Ev sahibi, geceleri kalkıp ibadet etmiyor, sabah namazına dek uyuyor, sadece uyanıp yatağında sağına soluna dönerken Allah'ı zikrediyor, tekbir getiriyordu. Büyük bir serveti olmadığı için sadaka dağıtmıyor ancak konuşmasına çok dikkat ediyor, dilinden hayırlı ve güzel sözler dökülüyordu.

Abdullah nihayet üçüncü günün sonunda işin aslını ev sahibine anlatarak şöyle dedi: “Hz. Peygamber üç gün üst üste ‘Birazdan yanınıza cennet halkından birisi gelecektir.’ buyurdu. Efendimizin bu sözlerinden sonra her defasında sen çıkageldin. Bunun üzerine ben de birkaç gün senin yanında kalarak seni cennet halkından yapan amelini öğrenip onu işlemek istedim. Fakat bu üç gün içerisinde büyük bir amel yaptığını görmedim. Acaba seni bu mertebeye hangi amelin ulaştırmış olabilir?”

Sahabe, Abdullah'a şu cevabı verdi: “Senin gördüğünden başka yaptığım bir ibadetim yok.”

“Ben Hiçbir Müslüman’a Kin Gütmem.

Allah'ın Bir Başkasına Verdiği Nimeti Asla Kıskanmam.”

Abdullah gitmek üzere ayağa kalktı. Aradığı cevabı bulamamıştı. Resulü Ekrem bu adamı neden hem de üç kez üst üste Cennetle müjdelemişti. Bu adamda olup da kendinde ve diğer kimselerde olmayan özellik hangisiydi? Bunları düşündüğü sırada Medineli sahabenin sesini duydu: ‘Dur yeğenim, söylediğim gibi gördüğünün dışında benim hiçbir amelim yoktur, ancak şu var ki ben hiçbir Müslüman’a kin gütmem ve Allah'ın bir başkasına verdiği nimeti asla kıskanmam.’

Abdullah bunun üzerine: ‘Seni Cennetlik yapan ve bizim sahip olamadığımız şey işte budur.’ dedi.”

Medineli sahabe belki pek çoğumuz için sıradan bir kimse idi. Fakat o ağızdan çıkan kelimelere dikkat eden ve güzel konuşan bir Müslüman'dı. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir mümin olarak ya hayırlı bir söz söylüyor ya da

susmayı tercih ediyordu. O, müminlere düşmanca davranmıyor, kin güderek, haset ederek güzel amellerini heba etmiyordu. Allah ve Resulü bütün Müslümanlara haset etmeyi haram kılmıştı.

“Haset etmekten sakının. Zira ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi haset de iyilikleri yer bitirir.”

Kin tutmak, Allah’ın nimet verdiği bir kimseyi kıskanmak, haset etmek insanları mutsuz ve huzursuz kılar. Kin tutanlar, yüreğinde nefret taşıyanlar, hırslarının ve nefislerinin kölesi olurlar. Cennete sadece yüreği özgür olanlar girebilirler.

Enes b. Malik, Efendimizin şöyle buyurduğunu bizlere haber verir: “Birbirinize kin tutmayınız, haset etmeyiniz, sırt dönmeyiniz ve ilginizi kesmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz.”¹⁵⁹

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlamak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla “Manevi temizlik nasıl olur?” Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Öğrencilerin, etkinlik kâğıdına hikâyeden hareketle manevi temizliği açıklamasını ve örnek vererek yazmaları, manevi temizliğe İslam dinin verdiği önemi hikâyeden hareketle yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.1.2. Din ve Temizlik Ünitesi Örnek Hikâye Etkinliklerinin Değerlendirilmesi

DKAB dersi ibadet öğrenme alanında yer alan Din ve Temizlik ünitesi ilkokul 4. sınıf öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Öğretim programında kazanılması beklenen iki kazanım tespit edilmiştir. Tespit edilen kazanımlara dikkat edildiğinde ibadet alanına bir hazırlık oluşturan maddi ve manevi temizlik üzerinde

¹⁵⁹ Molla Cami (MC), “<http://kitap.mollacami.com>.”, (Erişim 06 03 2024).

durulduğu görülmektedir. Bu alışmamızda kazanımı gerçekleştirecek hikâyeler tespit edilmiş veya oluşturulmuş olup bu hikâyeler bir plan dâhilinde dersin çeşitli bölümlerinde sunulmak üzere hazırlanmıştır. Özellikle bu sınıf seviyesindeki öğrencilere hitap etmesi açısından hikâyeler kazanımlara uygun şekilde verilmiştir. Ancak hikâyelerde konu ile ilgili birçok husus anlatıldığı için bazen birden çok kazanımı aynı anda gerçekleştirdiği görlmştir.

Etkinlik planlarına dikkat edildiğinde planların çok detaylı olduğu ve öğretmene ders esnasında yol göstereceği görülecektir. Planın birinci bölümünde dersin adı, etkinliğin süresi, dersin hangi aşamasında etkinliğin uygulanacağı, ünitenin adı, kazandırılmak istenen davranış, hikâyenin adı, kullanılacak yöntem ve teknikler, kullanılacak araç ve gereçlerden bahsettiği görülecektir. Planın ikinci bölümünde ise etkinlik planının hikâye kısmı bulunmaktadır. Hikâye çeşitli yöntem ve araçlarla uygulanabilir. Planın nc bölümünde ise etkinliğin nasıl uygulanacağı ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler örnek olduğu için ğretmen bu örneklere uyacağı gibi kendisi de farklı uygulamalarda bulunabilir. Etkinliğin son bölümünde ise değerlendirme bölümü yer almaktadır. Bu bölümde ğretmen kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediğini çeşitli yöntemlerle ölçecek ve duruma göre bir çözüm yolu üretecektir. Öğretmen bu bölümde lme ve değerlendirme işleminde bulunacaktır. Kısacası alışmamızda hazırladığımız örnek hikâye etkinlikleri ğretim programında gerçekleşmesi istenilen kazanımlara ve öğrencilerde beklendik davranış oluşturmaya uygun olduğu söylenebilir.

4.2. Ramazan ve Oruç nitesi

5. sınıf seviyesinde Ramazan ve Oruç nitesi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken beş kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar şunlardır:

- Ramazan ayı ve orucun önemini fark eder. (Ramazan ayının aynı zamanda bir Kur'an ayı olduğuna vurgu yapılır ve Kadir Gecesinde önemine değinilir. Oruçlunun dikkat etmesi gereken hususlara da değinilir. Farz, vacip, sünnet ve müstehap kavramlarına seviye göz önünde bulundurularak kısaca değinilir.)

- Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklar. (Ramazan ve oruçla ilgili sahur, imsak, iftar, teravîh ve fitre kavramları açıklanır. Düzeye uygun iftar dualarına yer verilir.)
- Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanıır. (Mukabele okuma, mahya, hırka-i şerîf ziyareti, diş kirası, tekne orucu gibi konulara yer verilir. Ramazan ve oruçla ilgili örneklerde çocuk diline yerleşmiş ifadelerin yer verilmesine özen gösterilir.)
- Hz. Davud'un (a.s.) hayatını özetler. (Kazanım, sahîh kaynaklarda yer alan rivayetler ışığında ayrıntıya girilmeden ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak ele alınır.)
- Rabbena dualarını okur, anlamını söyler. (Rabbena duaları ile ilgili kısa açıklamalara, duaların Kur'an'da geçtiğı yerlere ve nerelerde okunduğunu içeren bilgilere öğrenci seviyesine göre yer verilir.)

4.2.1. Ramazan ve Oruç Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar

Oruç ibadeti, çocukların namazla beraber ve muhtemelen namazdan önce keşfettikleri bir ibadettir. Oruç ibadeti belki de çocukların en hoşlandıkları ibadettir. Çünkü bu ibadetin içinde, sahur, iftar etme, teravîh namazı gibi unsurlar vardır ve bunlar çocuklar için hoş vakit geçirebilecekleri vakitlerdir. Temel eğitim çağı olan bu çağda, çocukların bu ibadete karşı olumlu tutumları, ders öğretmeni için bulunmaz bir fırsat olabilir. Çünkü çocuk bu bilgileri almaya açık ve kabule hazırdır. Oruç ibadeti konusunu işlerken öğretmen, bu hazır bulunuşluluğu kullanarak dersi bu ön bilgilerin üzerine yığabilir, bu bilgilerden yanlış olanları düzeltebilir.

Oruç ibadetini kavram olarak öğretirken, oruç ibadetin yerine getirildiğı ay olan Ramazan ayının önemi de işlenmelidir. Oruç ibadetinin her zaman yapılmadığı, belli bir zaman diliminde (Ramazan ayında) gerçekleştirildiğı ve bu ayın önemi, örnek etkinliklerle anlatılabilir. Yıllık ders planı hazırlanırken, eğer Ramazan ayı eğitim-öğretim yılı içine denk geliyorsa, plan bu döneme göre ayarlanarak, bu ünite öne alınarak veya ileriye ertelenerek işlenebilir. Bu sayede çocuklar, Ramazan ayı ve orucu yaşadıkları için daha etkili bir öğrenme süreci geçireceklerdir.

Orucun ne olduğunu, kimlerin oruç tutmakla yükümlü olduğunu öğrenen öğrenci, orucun anlamını, Müslüman olmayan bir kimseye anlatabilir hale gelmelidir. Türk geleneklerinde Ramazan’a verilen değer, ona on bir ayın sultanı denilmesi yorumlanmalıdır.

Ders öğretmeni Ramazan ayında, bazı zararlı ve kötü alışkanlıkları olanların bile, bu alışkanlıklarını terk etmeye yahut azaltmaya gayret etmekte olduklarını, bu ayın bereketi olduğunu hayattan örnek veya hikâye etkinlikleriyle anlatılması uygun olacaktır. Orucun sırf Allah Teâlâ emrettiği için ve onun rızasını kazanmak maksadıyla tutulması gerektiği vurgulanmalıdır. Yapılan açıklamalar neticesinde çocuklar orucun, yalnızca gün boyu aç kalmak demek olmadığını kavrayabilmelidir. Ayrıca ders esnasında hiç oruç tutmamış veya oruç ibadetine karşı tavır alanlar olabilir, bu tip öğrencilere için daha önce oruç tutmuş öğrencilere bu ibadet ve yaşantıları anlattırılabilir veya bu öğrencilere oruç tutmayı denemeleri ve bu şekilde Allah’ın onlara sabır vereceği söylenmelidir.

Ramazan ayında oruçla birlikte Kuran-ı Kerim’in indirilmesi olayı üzerinde durulmalıdır. Bu ayda Müslümanların Kuran-ı Kerim’i okumaları, hatmetmeleri ve mukabele etmeleri anlatılmalı, ancak burada bir husus üzerinde durulmalıdır. Kuran-ı Kerim’i okumalarının tek başına yeterli olmadığı onun en büyük amacının insanlığa ışık kaynağı olması ve onları aydınlatmasıdır. İnsanlara getirdiği mesajların ne olduğunun anlaşılmasının önemi üzerinde durulmalıdır.

Orucun ve Ramazan ayının önemi, bu şekilde işlendikten sonra, orucu tutan kimsenin oruçluyken, orucun sadece bir susuzluk ve açlıktan ibaret olmadığı, bu ibadetin insanın nefsinin ve arzularının kontrol altına alınması olduğu yani bir nefis terbiyesi olduğu ve insanın duygu, düşünce ve göz, kulak gibi organlarını kontrol etmelerini, Allah’ın istediği için bu ibadeti farz kıldığı işlenmelidir. Kısacası oruç ibadetinin kişinin iradesinin güçlendirilmesi için bir eylem olduğu üzerinde durulabilir.

Okulda, öğretmenler ve evde aileler, çocukları oruç tutmaları için zorlamamalıdır. Zorlamak çocukların oruç ibadetine karşı tavır almalarına ve oruç ibadetinden soğumalarına sebep olabilir.

Oruç tutan kimsenin oruçluyken dikkat etmesi gereken durumlar, orucu bozan ve bozmayan haller, kısaca şartları öğrencilere kavratılmalıdır. Ancak burada öğretmenin dikkat edileceği bir durumda orucu bozan durumlar anlatılırken cinsel ilişkin orucu bozma durumunu anlatmak anlamsızdır, bu atlanarak konu işlenebilir.

Orucun toplumsal özelliği üzerinde durulması gerekir. Oruç tutmanın aynı zamanda fakirlikten aç kalan ve muhtaç olan insanların hallerini anlamak açısından çok önemli bir ibadet olduğu, yaşanmış hikâyelerle öğrencilere anlatılabilir. Çünkü oruç tutmak bu gibi insanların ne zorluklar çektiği ve nasıl bir hayat sürdükleri konusunda onlarla duygudaşlık yapmasını sağlar ve imkânı olanların bu tip kişilere yardım yapmaları isteğini doğurur, bu durumda onların şefkat, merhamet duygularının artmasına vesile olması üzerinde durulmalıdır.

4.2.1.1. Ramazan ve Oruç Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

4.2.1.1.1. Oruç Ayı Geldi

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	5
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati (20dk.)
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Ramazan ve Oruç.
Kazanımlar	5–1. Ramazan ayı ve orucun önemini fark eder. (Ramazan ayının aynı zamanda bir Kur'an ayı olduğuna vurgu yapılır ve Kadir Gecesi'nin önemine değinilir. Oruçlunun dikkat etmesi gereken hususlara da değinilir. Farz, vacip, sünnet ve müstehap kavramlarına seviye göz önünde bulundurularak kısaca değinilir.) 5–2. Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklar. (Mukabele okuma, mahya, hırka-i şerif ziyareti, diş kirası, tekne orucu gibi konulara yer verilir. Ramazan ve oruçla ilgili örneklerde çocuk diline yerleşmiş ifadelerin yer verilmesine özen gösterilir.)
Hikâyenin Adı	Oruç Ayı Geldi.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.

Etkinliğin Uygulama Bölümü

Ramazan ve Oruç ilgili ders konusu işlenir. Ramazan ayı ve Oruç ibadetinin önemi ve oruçla ilgili unsurlar öğrencilere açıklanır. Ramazan ayının insan davranışlarındaki olumlu etkisi ve Ramazan ayında suç oranlarının düştüğü öğrencilere açıklanır.

Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Oruç hangi ayda tutulur?”, gibi ilgi çekici sorular sorulur.

Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, imkân varsa, etkinlik kâğıtları çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır.

Hikâyede geçen anlaşılması güç olan kavramlar (Sahur, İftar gibi), etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Ramazan ayının önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Enver annesinin seslenmesiyle gözlerini açtı. Henüz etraf karanlıktı sabah olmamıştı. Birden bugün Ramazan ayının başladığını hatırladı. Teşekkür ederek annesine sarıldı. Sahura kaldırdın beni değil mi anne? Diye sevinçle sordu:

— Evet, yavrum hadi birlikte sahur yapalım, sana sürprizlerimiz var, dedi annesi.

Enver çok meraklanmıştı. Acaba sürprizler neydi? Doğruca gidip yüzünü yıkadı. Çok heyecanlıydı. Artık o da sahur yapacak ve Ramazan ayı boyunca oruç tutacaktı.

Sahur yapacakları odaya girince gördüklerinden çok mutlu oldu. Babası;

— Nasıl? Beğendin mi yavrum? Bu odayı senin oruç tutmanı kutlamak için süsledim. Güzel olmuş mu? Diye sordu. Enver:

— Evet babacığım. Harika olmuş. Çok beğendim. Ellerine sağlık, diyerek babasına sarıldı. Bu sürprize bayılmıştı. Birlikte sahur yemeklerini yediler. Oruç tutmak için güzelce niyet ettiler. Babası Enver'e:

— Enverciğim, Ramazan ayı çok önemli ve biz insanlar için çok güzel bir aydır. Bol bol sevap kazanma, bol bol günahlardan arınma ayıdır. Huzur ayıdır. Ramazan ayında şeytanlar bağlandığı için, kötü davranışlardan uzak kalmak çok daha kolay olur. Yaptığımız her iyiliğe kat kat fazlasıyla sevap vardır. Ramazan ayının kıymetini iyi bilmemiz gerekir, dedi. Enver, önceki Ramazanları hatırladı. Anne ve babasının huzur içinde olmalarından çok büyük mutluluk duydu, babasına.

— Sen merak etme babacığım. Ben bu Ramazan ayının değerini çok iyi biliyorum. Arkadaşlarımla her zamankinden çok daha iyi geçiniyorum. Orucumu da çok güzel tutacağım. Rabbim neleri yapmamı istiyorsa onları yapacağım, neleri yapmamamı istemiyorsa, onları da yapmayacağım, dedi. Babası Enver'in Ramazan ayına verdiği değerden çok mutlu oldu. Enver'e o zaman annen bizim bu ilk sahurumuzun fotoğrafını çeksin. Akşam da dedenleri iftara davet edeceğiz. Onlarla da fotoğraf çektiririz. Böylece senin bu ilk Ramazan ayını oruçlu geçirmenin bir fotoğraf albümünü oluşturunuz, dedi. Enver bu fikirden çok mutlu oldu. Bu Ramazan ayı iftarlar ve sahurlarla çok zevkli geçecekti. Babası;

— Enver, şu kütüphanedeki kumbarayı getirir misin, dedi. Enver kütüphaneden kumbarayı aldı. İlk defa görüyordu

— Baba bu kumbara da ne? Diye sordu. Babası:

— O bir yardım kumbarası. Ben de annen de Ramazan ayı boyunca, ihtiyaç sahipleri için ayıracağımız parayı bu kumbarada biriktireceğiz. Çünkü Ramazan ayı bitiminde bayram geliyor biliyorsun. Biriktirdiğimiz bu parayı bayramdan bir gün önce bir ihtiyaç sahibine vereceğiz. Böylece o kişi de bayramını biraz güzel geçirsin. Eğer sen de istersen yardımlarını bu kumbarada biriktirebilirsin, dedi. Enver, ihtiyaç sahiplerine en azından ufak bir yardım yapacağı için çok mutlu olmuştu.

— Tabi ki babacığım. Seve seve ben de yardım edeceğim. Hatta akşam iftara dedemler geldiğinde onlara da bu kumbarayı hatırlatayım da onlar da yardımlarını bu kumbaraya atsın, dedi. Enver bu ilk sahur yemeğinde birçok sürprizle karşılaşmıştı. Çok mutluydu. Şimdiden bu Ramazan ayının çok güzel geçeceği belli oluyordu.”¹⁶⁰

¹⁶⁰ Mürşide Güney, *Şirin Öyküler*, (İstanbul: Mavi Lale Yayınları, 2011), 23–26.

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlanmak üzere hikâyeden ne anladıklarını ölçmek amacıyla “Manevi temizlik nasıl olur?” Gibi sorular, soru-cevap yöntemiyle sorulur.

Öğrencilerin, etkinlik kâğıdına hikâyeden hareketle manevi temizliği açıklamasını ve örnek vererek yazmaları, manevi temizliğe İslam dinin verdiği önemi hikâyeden hareketle yazmaları istenebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.3. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

6. sınıf seviyesinde Namaz ünitesi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken beş kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar şunlardır:

- İslam’da namaz ibadetinin önemini, ayet ve hadislerden örneklerle açıklar. (Namazın insanın ahlâkî gelişimi üzerindeki etkisine de değinilir.)
- Namazları, çeşitlerine göre sınıflandırır. (Farz, vacip ve nafile namazlar kısaca ele alınır.)
- Namazın kılınışına örnekler verir. (Namazın farzları, ezan ve kamet kısaca ele alınır. Namazların kılınışında beş vakit, cuma, bayram, cenaze ve teravih namazlarına yer verilir. Camilerin toplumsal fonksiyonuna ve cemaatle namazın önemine de kısaca değinilir.)
- Hz. Zekeriya’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.
- Fil suresini okur, anlamını söyler. (Fil suresi ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir; surede verilen mesajlar belirlenir.)

4.3.1. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar

Namaz konusu işlenirken çocukların evlerinde ve çevrelerinde namazla ilgili olarak yaşamış olabilecekleri görgü ve tecrübelerin değerlendirilmesi, derse bir başlama noktasını oluşturabilir. Çocukların çevrelerinde bulunanların evde namaz kılmaları, tespih çekmeleri, onlar için gözlem noktasını oluşturur ve bu durum ders öğretmeni tarafından kullanılıp hazır bulunuşluluk açısından değerlendirilerek dersi bunun üzerine inşa etmek, hem çocukların ilgisini çekecek hem de onların derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlayacaktır. Derse giriş esnasında soru-cevap ile dersin işlenmesi aynı zamanda çocukların bilgileri kontrol edilerek, eksik bilgiler tamamlanmalı, yanlışlıklar düzeltilmelidir.

Çocuklara namaz ibadetinin niçin yapılması gerekliliği örneklerle işlendikten sonra namaza hazırlık şartları, yani Abdest ve Boy Abdesti teferruatlı bir şekilde işlenmelidir. Hatta gösteri araçlarıyla abdestin nasıl alınacağı gösterilmeli, dersin son zamanına doğru lavaboya çocuklar götürülüp abdest almayı bilen bir iki öğrenciye uygulama yaptırılmalıdır. Bu kazanımla birlikte temizlik konusuna abdestin önemiyle birlikte kısaca değinilebilir.

Ders işlenirken her fırsatta namazın Hz. Peygamber miraçtayken emredildiği ve müminin miracı olarak Allah ile hiçbir aracı olmadan direkt irtibat kurduğu bir önemli ibadet olduğu ve günde 5 defa yapılarak bu ibadet aracılığı ile her an Allah Teâlâ'nın kendisini hatırlattığı ve Hz. Peygamber'den örneklerle namaza verdiği önem çocuklara hatırlatılmalıdır.

Namazın hazırlık ve kılınış şartları, kılınışı ve mümkünse namazı bozan durumlar, öğrencilere görsel araçlarla desteklenerek öğretilebilir. Öğretmen, dersleri bu şekilde işleyebilir ve sınıf ortamında vakit buldukça veya plan ve izin dâhilinde öğrencileri camiye götürebilir. Öğrencilere performans ödevi veya isteyen öğrencilere proje ödevi verilerek, namazın nasıl kılındığını araştırmaları ve ders ortamında anlatmaları istenebilir. Ayrıca, namaz ibadetinin nasıl yapıldığı konusunda bir gözlem ödevi de verilebilir. Namazların ne zaman ve nasıl kılındıkları ayrıntılı olarak işlenmelidir. Teravih, Cuma ve Bayram namazları gibi kendine has olan özel namazlar da ayrıca işlenmelidir.

Nnamazın toplumsal yönü ders işlerken öğrencilere vurgulanmalıdır. İnancı insanların beş vakit omuz omuza namaza çağırılması, mahalle ve köy halkının günde beş kez bir araya gelip yakın ilişkiler kurmasını mümkün kılar. Bu yakınlık sayesinde insanlar birbirlerinin sevinçlerinden ve kederlerinden haberdar olur. Yardıma ihtiyacı olanlar yalnız kalmazlar. Cuma hutbesini dinlemek üzere kasaba ve şehirlerdeki büyük camilere gitmek sevabı daha büyük bir ibadettir. Cuma namazları büyük yerleşme bölgelerinde kılınır. Hutbe dinleyen kişiler bölgelerinin ve ülkelerinin durumundan haberdar olurlar. Mahalle ve köy halkı olarak kendilerine düşen görevleri öğrenirler. Böylece büyük bir cemaat birbirine yaklaşmış birbirinin sorunlarından haber almış olurlar ve böylece kendilerine düşeni yapabilirler. Namazın camide cemaatle kılınmasının bu sonuçları derste öğrencilere örnekler vermek suretiyle işlemek, öğrencilere namaz ibadetinin sosyal yönünü, öğretmen vurgulamış olur.

Namazı bu seviyede öğretirken, teferruata girilmemelidir. Özellikle namazda mutlaka dikkat edilmesi ve yapılması gerekenlerin öğretilmesi yeterlidir. Ayrıntılı bir şekilde vacipleri ve sünnetleri gibi konulara girilmemeli ana hatları ile namazın kılınışı, namazın birleştiriciliği, kötülüklerden uzak tutması ve insanın hayatına bir disiplin getirmesi gibi konulara ağırlık verilerek ders işlenmelidir.

4.3.1.1. Namaz Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

4.3.1.1.1. Seccadenin Hikâyesi

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	6
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Namaz
Kazanımlar	6–1. İslam’da namaz ibadetinin önemini, ayet ve hadislerden örneklerle açıklar. (Namazın insanın ahlâkî gelişimi üzerindeki etkisine de değinilir.) 6–2. Namazları, çeşitlerine göre sınıflandırır. (Farz, vacip ve nafil namazlar kısaca ele alınır.) 6–3. Namazın kılınışına örnekler verir. (Namazın farzları, ezan ve kamet kısaca ele alınır. Namazların kılınışında beş vakit, cuma, bayram, cenaze ve teravih namazlarına yer verilir. Camilerin toplumsal fonksiyonuna ve cemaatle namazın önemine de kısaca değinilir.)
Hikâyenin Adı	Seccadenin Hikâyesi.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Namaz Ünitesi ilgili ders konusu işlenir. Namaz ibadetinin önemi ve sürekliliği öğrencilere açıklanır. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “İbadetler niçin sürekli yapılmalıdır?”, gibi ilgi çekici sorular sorulur. Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, imkân varsa, etkinlik kâğıtları, çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır. Hikâyede geçen anlaşılması güç olan (Seccade, Tespih, Kible, Cemaat gibi) kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır. Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur. Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine	

(Namaz ibadetinin sürekli olmasının önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Artık havalar iyiden iyiye ısınmıştı. Dallarda kirazlar salkım saçaktı. Dut ağacı “dutlarımı toplayın” der gibiydi. Bu çağrıya kulak verilmezse bir süre sonra dut ağacı artık iyice ballanıp ağırlaşan, dutlarını tutamaz ve patır patır yerlere bırakır bilirsiniz.

Seccade işte böyle bir havada sandıktaki yerinden çıkarılıp havalansın diye, balkondaki iplere asıldı. Ilık rüzgâr onu en yumuşak nefesiyle incitmeden silkeledi. Nar ağacı eğilip güzel çiçekli dallarıyla selamladı onu. Gülfidanı seccadenin üstündeki gül motiflerini tanıyıp eski bir dostu görmüş gibi uzaktan fakat içten bir selam gönderdi. Serçeler balkon ipinde çabuk ve ürkek gezintiler yaparak incelediler onu. Sadece en açgözlü olan bir tanesi seccadenin parlak saçaklarından çekiştirdi. Sonra yalnızlığından korkarak uçup gitti. Hiçbir serçeyi yalnız yakalamak mümkün değildir, zaten.

Ne görmüş geçirmiş bir seccadeydi bu. Kimler koymamıştı alnını ona. Severdi hepsini. Ama en çok alnını secdede uzun tutan bir çocuk vardı. Onu sevmişti. Çocuk sonra büyümüş ve kim bilir nerelere gitmişti. O gittikten sonra namaz kılan da pek kalmamıştı. Seccade, katlandığı yerde mahzun mahzun mübarek ramazanı beklerdi. Bayramın ilk günü de çok mutlu olurdu. O zaman onu koltuk altlarına sıkıştırıp camiye koşarlar; daracık da olsa bir yere sererlerdi. Bayılırdı seccade cemaate.

Bazı mübarek günlerde evin hanımı onu alır kibleye doğru serip üzerinde tesbih çekerdi. Sanki o zaman okyanusa bir pencere açılmış gibi ferahlardı seccade. Yüzünü kibleye çevirip yatmanın sükûnetiyle o da zikrederdi. Kibleden esen aydınlık rüzgârla ürperir, insan olup başı secdede olmayı isterdi. Fakat bilirdi ki zordu insan olmak. İnsanlar daima öylesine bir telâşe ya da dalgınlık içindeydiler ki. Belki de bu yüzden seccade uzun süre sandıktan çıkmamıştı. Orada sevgili arkadaşı tespihle birlikte aylarca beklemişlerdi.

Tespihin parlak yeşil tanelerinin her biri zikreden parmaklarla iyice

ışıldamıştı. Tam tepesinde bir tavus kuşunun kuyruğunu andıran uzun ve renkli bir saçağı da vardı. Tesbih bu saçağıyla övünür gibiydi biraz. Ama seccade gereksiz bulurdu bu süsü. Zikir nurdan bir süs olarak yeterliydi zaten onun üzerinde. Birlikte bekleştikleri bu ilkyaz gününde sandıktan çıkarıldıklarında çok sevinmişlerdi. Tesbih seccadenin arasından kayıp yere düştüğünde evin büyük kızı atılıp onu hemen almıştı yerden. Seccadenin “bu ne edep” demesine kalmadan tespihi boynuna geçirivermiş, püskülünü aşağıya sarkıtmıştı. Zavallı tesbih o günden sonra bir kolyeye dönüşmüştü. Fakat bu onu çok üzmüş, taneleri gün geçtikçe solmuş ve kararmıştı. Sonunda kızın boynundan çıkarıp, çöpe atacağı kadar çirkinleşmişti. Seccade sallandığı yerden geçmiş günlerini hatırlayıp hüzünlendi. Artık akıbetinin ne olacağını pek kestiremiyordu. “Tesbih kolye olduysa beni de paspas yaparlar belki” diye düşündü. Zaten evdeki Kuran’a bile dantelden bir çanta örülmüş, duvara asılmıştı. Perşembe geceleri bile açılıp okunmuyordu artık Yasin suresi. Evdeki duvarlar da bu sesi duymayı beklerken sıkıntıdan çatlayacak gibi olduklarını söylemişlerdi, ona. Koltuklarda hastalıklı bir yeis, yerdeki halıda bile gergin bir hava vardı.

Duvardaki kederli saat, çok değerli vaktin sürekli, hiç durmadan geçtiğini haber veriyordu. Saat başı çaldığı acı “gonk”larla insanlara sesleniyordu. Fakat bundan ders alan yoktu. Vakit insanların üzerinden bir su gibi akıp gidiyordu. Saatin üzerindeki akreple yelkovan, birbirini çok seven ama pek nadir kavuşan iki arkadaş olarak vaktin darlığını pekiyi bilmekteydiler. Seccade onların bir gün içinde tam on ikide, biri beş geçe, ikiyi on geçe, üçü çeyrek geçe, dördü yirmi geçe, beşi yirmi beş geçe, altı buçuk, yediye yirmi beş kala, sekizi yirmi kala, dokuza çeyrek kala, ona on kala, on bire beş kala ikişer dakikalığına buluştuklarını birçok defa görmüştü. Hemen her buluşmalarında vaktin ne kadar azaldığını haber verirlerdi birbirlerine. Başları akan zamanın uğultusu içinde dönen değirmen taşları gibi dönerdi. Ama her buluşmalarında uyanır, “en değerli şey vakit” diye seslenirlerdi, birbirlerine.

Seccade onların dakikliğinden etkilenir, onlara büyük saygı duyardı. Kendisine saygı gösterilmezse “akrebin iğnesi gibi sokar insanı zaman” diye düşünürdü. “Ama saygı duyarsak yelkovan kuşunun kanadı gibi havayı, incecik yararak ilerleriz zamanda. Tarar kanattan radarlar boşluğu. Bu boşlukta radara

ışıldayan en değerli şey nedir bir zikirten başka. Yıldızlar gibi yanıp söneriz yerküreden. Onların bizi selamlaması gibi yukardan.”

Seccade, “zaman üzerine bir şiir mi yazmaya başlıyorum yoksa” dedi. Ayrıca yelkovanın zaman gibi esip geçen bir rüzgârı kovaladığını da düşünmeye başlamıştı. O sırada ezan okunmaya başladı. Seccade, göğsünü gererek dalgalanan bir bayrağın dinlediği marş gibi gururla dinledi onu. Evrende dağılan bu ses boşluğun ağırlığını dağıttı, hafifletti. Serçeler yerdeki bir su birikintisinde neşeyle yıkandılar. Bahçedeki dut ağacı birkaç olgun meyve damlattı yere.

Böylece aradan günler geçti. Seccade balkondaki ipte unutulmuştu. Güneş onun artık zayıflayan kumaşını iyiden iyiye ağartmış, renklerini soldurmuştu. Çamaşır asmak için balkona çıkan evin hanımı onu gördüğünde de tanınmayacak hale gelmişti. “Hay Allah! Bu da burada kalmış” dedi sadece. Naylon poşete koyup kapı önüne bırakıverdiler seccadeyi. Kaderine boyun eğmiş seccade pek üzgün değildi. Namaz için imal edilmiş olmaktan memnun olduğunu düşünüyordu. Yüce bir vazifesi vardı ve bunu çok kolay yerine getirmişti. Ya ölüm, vazifesini yerine getirmeyen ve zamanın değerini bilmeyen bir kimse olduğu sırada başına gelseydi.

Bir eşyanın çöpe atılması onun ölümü sayılır. Fakat bu seccade için pek de öyle olmadı. Çöpleri toplayan temizlik işçisi onu fark ederek kamyonun bir kenarına koydu. Evine gidince torbayı açıp onu incelediğinde bir seccade olduğunu şaşkınlıkla gördü. “Artık seccadeleri de atıyorlar” diye kızdı. Sonra onu şöyle bir silkeleyip duvardaki iki çivinin arasına gerdi.

Seccade, solmuş rengine rağmen kendisine bu hürmeti gösteren çöpçüyü çok sevmişti. Bir süre sonra eski arkadaşı tesbih de donuk kirli tanelerine ve yıpranmış püskülüne rağmen başucundaki çiviye asıldı. İkisi de çöpçünün onu alıp kullanacağı günü umutla bekleyip durdular.”¹⁶¹

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinin sonunda, önce istekli öğrencilerden başlanmak üzere hikâyeden ne anladıkları soru-cevap yöntemiyle sorulur. Etkinlik kâğıdına, Namaza çağrılmada neden diğer dinlerin kullandıkları çağrı işaretlerini kullanmayıp da farklı bir çağrı metodunun kullanıldığı, öğrencilere sorularak ne anladıkları yani sonuç

¹⁶¹ Ayla Abak, *Doğrucu Davut*, (İstanbul: Salıncak Yayınları, 2006), 53.

çıkarmaları istenilebilir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.4. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

7. sınıf seviyesinde Hac ve Kurban ünitesi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken altı kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar şunlardır:

- İslam’da hac ibadetinin önemini ayet ve hadisler ışığında yorumlar. (Haccın Müslümanların ahlâkî gelişimlerine ve Müslümanlar arası iletişim ve etkileşime yaptığı katkılara da vurgu yapılır.)
- Haccın yapılışını özetler. [Hac ile ilgili kavramlar (ihram, şavt, tavaf, sa’y, vakfe, zemzem, Hacerü'l-Esved) ve mekânlar (Kâbe, Safa Merve, Mina, Müzdelife, Arafat) öğrenci düzeyi gözetilerek ayrıntıya girmeden ele alınır. Haccın çeşitlerine girilmez.]
- Umre ibadeti ve önemini açıklar. (Hac ile umre arasındaki farklara da yer verilir.)
- Kurban ibadetini İslam’ın yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önem açısından değerlendirir. [Kurban ibadetinin hikmetine, kurban ile ilgili hükümlere; kurbanın kültürümüzdeki örneklerine (adak (nezir), akika gibi) kısaca değinilir. Alevi Bektaşî geleneğindeki “Kurban Tığlama Duası”na da yer verilir.]
- Hz. İsmail’in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır. (Hz. İsmail’in (a.s.) Kâbe’nin inşasındaki rolüne değinilir. Kazanım, sahih kaynaklarda yer alan rivayetler ışığında ayrıntıya girilmeden ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak ele alınır.)
- En’âm suresi 162. ayeti okur, anlamını söyler. (Ayette ilgili kısa açıklamalara yer verilir; ayette verilen mesajlar belirlenir.)

4.4.1. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar

Bu sınıf seviyesinde öğretilmesi hedeflenen ibadet ünitelerinden biri de Hac ve Kurban ünitesidir. Hac, bir Müslüman'ın ömründe bir defa yerine getirmesi gereken bir ibadettir. Öğrenciler, kutsal şehir Mekke'nin dünya üzerindeki yerini, oradaki Kâbe'nin Müslümanlar arası dayanışmadaki önemini öğreneceklerdir. Haccın, Müslümanların hayatındaki en önemli dinî olay olduğunu bileceklerdir. Müminler, Allah'a saygılarını ve itaatlerini hac ile en yüksek seviyede belirtmektedirler. Bunu anlamak için, haccın şartlarını bilmek, hac yolculuğunu coğrafya ve zaman bakımından tanımak, haccın kabulü için yerine getirilmesi gereken kuralları öğrenmek gerekir.

Hac konusu işlenirken, imkân dâhilinde yansıtım ve bilgisayar yardımı ile öğrencilere sunular yapılmalı ve bir hac filmi izlettirilmelidir. Çünkü hacda birçok kavram ve yabancı ifade yer almaktadır. Bu kavramların öğrencilerin zihninde yer edebilmesi konunun somutlaştırılmasına bağlıdır.

Hac konusu anlatılırken dikkat edilmesi gereken bir husus da çok ayrıntıya girilmemesidir. Çünkü çocuklar, hac ibadeti ile ilgili kavramlara yabancı oldukları için bu kavramlar onlarda bir algı oluşturmaz. Ancak, hac konusunda daha çok durulması gereken konu, Müslümanların niçin hacca gitmeleri gerektiğini kavrayabilmektir.

Hacca giden Müslümanlar, aynı zamanda dünyanın çeşitli yerlerinden gelen diğer Müslümanlarla karşılaşmakta ve onlarla iletişim kurmaktadır. Etkileşim sonucunda farklı milletlerden olanlar kaynaşmakta ve birbirlerinden etkilenmektedirler. Bu durum, Müslümanların birlik ve kardeşliğini pekiştirmektedir. Öğrencilere bu durum kavratılmalıdır.

Hacca kimlerin ve ne zaman gitmesi gerektiği öğrencilere anlatıldıktan sonra, insan, toplum, İslam âlemi ve topyekûn insanlık için sağlayacağı yararlar basit ve yalın ifadelerle anlatılmalıdır. Çünkü hacca giden bir Müslüman, sosyal yaşamda ne iş yaparsa yapsın, mevkisi ve makamı ne olursa olsun, beyaz ve dikişsiz bir kumaştan ihram adı verilen elbiseyi giydikten sonra sanki ahirette Allah Teâlâ'nın huzurunda herkes eşit bir şekilde çıkıyormuş gibi olur. Bu durum, İslam dininin eşitliğe ve

adalete verdiği önemi anlatması bakımından öğrencilere aktarılması gereken en önemli husustur.

Allah için dünyada ilk defa yapılan mescit olan Kâbe anlatılırken kableden ve onun namaz için öneminden bahsedilmelidir. Hatta bir etkinlik olarak sınıfa bir pusula getirilerek öğrencilerden kibleyi bulmaları istenebilir. Konu işlenirken, öğrencilerin duygusal yönlerine hitap etmesi açısından hacca gitmiş olan bir hacıdan, orada yaşananları anlatması için sınıfa davet edilebilir.

Hac konusun ardından Umreden de bahsedilmelidir. Hac ile Umre arasındaki farklar öğrencilere kavratılmalıdır.

Hac konusunun akabinde kurban ve Kurban Bayramı'ndan bahsedilmeli ve kurban ibadetinin Müslüman toplumu için fitre ve zekât ibadeti gibi bir görev üstlendiği anlatılmalıdır. Öğrenciler, kurban ibadetinin toplum için önemini kavramalıdır. Kurban Bayramı ile yıl boyunca et ihtiyacını karşılayamamış olan fakirler için kurban bayramı tam anlamıyla bir bayramdır. Zengin Müslümanların Allah için kurban kesip ihtiyacı olan insanlara dağıtması, İslam dininin en önemli toplumsal dayanışma örneklerinden biridir. Kurban ibadeti anlatılırken, kimlerin kurban kesebileceği, hangi hayvanlardan ve ne şartlarla kurban kesileceği ve kurban edilen hayvanın nasıl paylaşılacağı kısaca anlatılmalıdır.

4.4.1.1. Hac ve Kurban Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

4.4.1.1.1. Yeryüzündeki En Güzel Ev

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	7
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati.
Dersin Aşaması	Giriş Bölümü. (20 dk.)
Ünite	Hac ve Kurban.
Kazanımlar	7-1. İslam’da hac ibadetinin önemini ayet ve hadisler ışığında yorumlar. (Haccın Müslümanların ahlâkî gelişimlerine ve Müslümanlar arası iletişim ve etkileşime yaptığı katkılara da vurgu yapılır.) 7-2. Haccın yapılışını özetler. [Hac ile ilgili kavramlar (ihram, şavt, tavaf, sa’y, vakfe, zemzem, Hacerülesved) ve mekânlar (Kâbe, Safa Merve, Mina, Müzdelife, Arafat) öğrenci düzeyi gözetilerek ayrıntıya girmeden ele alınır. Haccın çeşitlerine girilmez.]
Hikâyenin Adı	Yeryüzündeki En Güzel Ev.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Hac ve Kurban ünitesi ilgili ders konusu işlenir. Allah için yeryüzünde yapılan ilk mabedin Kâbe olduğu ve Kâbe’yi yapanların kimler olduğu ve ne için yaptıkları öğrencilere anlatılır. Kâbe’nin Müslümanlar için öneminden bahsedilir. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Kâbe’yi gördünüz mü?”, gibi ilgi çekici sorular sorulur. Dersin giriş bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, imkân varsa, etkinlik kâğıtları, çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır. Hikâyede geçen anlaşılması güç olan kavramlar, etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır. Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur.	

Öğrencilerin dikkatinin hikâyesinin ana fikrine (Kâbe'nin önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

"Benden topraklarımda yapılan ilk mescidi, yani Kâbe'yi, anlatmamı istemişsiniz. O günler çok geride kaldı, milyonlarca yıl önce de ve ben çok yorgunum. Ama yine de hatırladığım kadarıyla anlatmaya çalışacağım.

Daha önce anlatmıştım, Âdem ve Havva'nın bana nasıl geldiklerini. Benim ilk misafirlerimdi, onlar. Issız ve sessiz bir gezegenken, onların gelmesiyle bir anda şenlenmiştim. Onlardan önce hiçbir insan topraklarıma ayak basmamış, hiçbir insan gözü beni seyretmemişti. Ben o an sadece ikisi için vardım.

Bir gün Âdem'in Allah'a şöyle dediğini işittim:

"Allah'ım, ben dünyada yapayalnız kaldım. Burada da cennetteki gibi ibadet etmek istiyorum. Fakat nasıl yapacağımı bilemiyorum."

"Sen de gökteki meleklerin mescidi gibi, yeryüzünde bir mescit inşa et ve melekler gibi sen de ibadetini yap." Evet, böyle demişti Allah Teâlâ ona.

Mescidi yapacağı yer bugünkü Mekke şehriydi. Bu emri alınca bir an endişe duydu: "Oraya nasıl giderim, hem ben tek başıma bir mabedi nasıl yaparım!" diye kara kara düşünmeye başladı. Bir çözüm bulması gerekiyordu.

Allah, hiçbir insana gücünün yetmeyeceği bir görev vermez. Bu yüzden Âdem'e bir melek gönderdi ve onu Mekke'nin olduğu yere yönlendirdi. Âdem, bu meleğin yardımıyla uçsuz bucaksız çölleri, denizleri, ormanları aştı. Sonunda Mekke'ye, Kâbe'nin şimdi bulunduğu yere ulaştı. Burası öyle bir yerdi ki, sanki kalbim orada atıyor gibiydi.

Binanın temelini kazmak için görevli bir meleğin geldiğine şahit oldum. Âdemde, beş ayrı dağdan getirdiği taşlarla Kâbe'yi yapmaya başladı. Yanında Cennetten çıkarken aldığı bir Cennet taşı vardı. Bu Cennet taşını da, diğer taşların arasına yerleştirdi. Sonradan duydum ki, bu taş Cennetteyken bembeyaz bir taşmış. Yeryüzüne inip de, Kâbe'ye konduğu zaman, gittikçe siyahlaşmaya başlamış. "Hacerü'l-Esved" yani, "siyah taş" ismini de sonradan almış.

Kâbe'nin yapımı bitince, sıra ibadete gelmişti. Âdem, Cennet'te Allah'ın arşının çevresinde dönerek ibadet ederdi. Benim üzerimde de Kâbe'nin etrafında dönerek ibadet etti. O gün bu gündür insanlar hâlâ etrafımda dönerek, beni tavaf ederler.”¹⁶²

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliği okunduktan sonra, önce istekli öğrencilerden başlanarak, hikâyeden ne anladıkları soru-cevap yöntemiyle sorulur. Öğrencilerden, etkinlik kâğıdına hikâyeden ve daha önceki bilgilerinden hareketle Kâbe'nin krokisini çizmeleri istenir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşılamayıp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

4.5. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

8. sınıf seviyesinde Zekât ve Sadaka ünitesi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken beş kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar şunlardır:

- İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında yorumlar.
- Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklar. (Zekâtın nisap miktarı, zekât verecek ve zekât verilecek kişiler fıkhî ayrıntılara girilmeden öğrenci seviyesi gözetilerek ele alınır.)
- Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark eder. (İnfak kültürünün önemine, Zekâtın fakirlik ve sosyal adaletsizliğin çözüm yollarından biri olduğuna değinilir.)
- Hz. Şuayb'in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır. (Hz. Şuayb'in, (a.s.) “ölçü ve tartıda hile yapmama” konusunda ortaya koyduğu duyarlılıkla ilgili Kur'an-ı Kerim'den örneklerle yer verilir. Kazanım, sahih kaynaklarda yer alan rivayetler ışığında ayrıntıya girilmeden ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak ele alınır.)

¹⁶² Nazlı Hilal Kızılkaya, *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*, 49–58.

- Maûn suresini okur, anlamını söyler. (Maûn suresi ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir; surede verilen mesajlar belirlenir.)

4.5.1. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinliklerinin Planlanması ve Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar

Zekât konusuna geçmeden önce Ramazan ayında verilen fitre sadakasından bahsedilmelidir. Çünkü fitre konusu, zekât konusunun başlangıcı sayılabilir. Fitre sadakası, Müslümanların bayram namazından önce ihtiyaç sahibi olanlara bayramlık ihtiyaçlarını karşılamaları için verilen, sevinç ve mutluluk kaynağı oluşturan bir ibadettir. Bu ibadet kavratıldıktan sonra zekât konusuna geçilmesi uygun olacaktır.

Öğrencilere Allah'ın zekât emri ile müminlerin mallarından bir kısmının alınarak ihtiyaç sahibi olanlara verilmesi, böylece Müslüman toplumun güçlendirilmesinin hedeflendiği öğretilmelidir. Bu durumun öğrencilere kavratılması gerekmektedir.

Çocuklara bu ibadet anlatılırken zekâtın ayrıntılarına çok dalmadan, şartları yani; zekâtı kimler verir, zekât kimlere verilir, zekât nelerden verilir, zekât ne zaman verilir gibi hususlar işlendikten sonra, İslam dininin zekâta yüklediği toplumsal görev üzerinde yoğun bir şekilde durulmalıdır. Böylece çocuklar, bu ve benzeri ibadetleri içselleştirip mükellef olduklarında hayatlarında zorlanmadan uygulayacakları bir ibadet olarak öğrenebilirler. Müslüman toplumun kuvvetlendirilmesini istediğini öğrenen öğrenciler, bu görevi yerine getirmeye istek duyar hale gelmelidirler.

Diğer ünitelerde de işlendiği gibi, öğrencilerin somut yaşantılarından hareketle ders bu somut yaşantılar üzerine inşa edilebilir. Böyle yapmak çocukların konuyu daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Sokakta görülen dilenciler, fakir komşuya verilen para, cami için yapılan bağış, sadaka ve zekât terimleriyle kurulmuş cümleler ve anlamlarından yararlanmak daha isabetli olacaktır.

Öğrenciler, zekâtın ve sadakanın fakirlere, Allah rızası için ve Allah sevgisi ile verilmesi gerektiğini öğreneceklerdir. Allah'ın zekât veren ve diğer kuralları yerine getiren müminleri hem bu dünyada hem ahirette ödüllendireceğini kavrayacaklardır.

Zenginler açısından olaya bakarsak, öğrenciler zekâtın, müminlere Allah'ın kendilerine vermiş olduğu nimetlere karşılık şükretmek için verildiğini anlamalıdır. Tabiat kuvvetleri, yer altı ve yer üstü kaynakları, insanların hazır buldukları nimetlerdir ve bunlar, insanlarla birlikte bütün canlıların ortak malıdır. Bunları işleterek zenginlik sağlayanlar, diğer insanların ve canlıların onlardaki payını elbette zekât veya vergi şeklinde vermek durumundadırlar. Ayrıca dinimizin, her zengin Müslüman'a toplumsal bir görev üstlenme zorunluluğu getirdiği zekât ile anlatılmalıdır. Zengin ve imkânı olanların her fırsatta zayıfların, güçsüzlerin, yoksulların, kimsesizlerin korunması ve onlara yardım edilmesi için tavsiyelerde bulunulması derste işlenmelidir.

Zekât, zengin Müslümanları cimrilikten, fakirleri ise yoksulluktan kurtarır. Zengin Müslümanların, malı ve parayı kendilerine Allah'a şükretme anlayışını kuvvetlendirmesi ve malını Allah adına fakirlere dağıtarak temizlemesi durumu öğrencilere örneklerle anlatılmalıdır. Zekât vermekle, malın geçici olarak biraz eksilebileceği ancak gerçekte eksilme olmayacağı, çünkü meyveli bir ağacın meyvesi toplandıktan sonra diğer mevsimde daha fazla olabileceği öğrencilere anlatılmalıdır.

Zekât vermekle hem fakir Müslümanlar hem de zengin Müslümanlar arasında bir kardeşlik ve sevgi bağı oluşur. Bu durum aynı zamanda toplumda barışı ve huzuru getirir, kin ve nefreti yok eder. Ne fakirin gözü zenginin malında kalır ne de zenginin aklı kendi malında kalır. İki taraf da huzurlu yaşar. Yeri gelmişken öğrencilere şu durumdan da bahsedilmelidir: zekâtı veren kişi, zekâtı verirken fakirin gururunu incitmeden, onu kırmadan hareket etmelidir.

Zekât ve sadaka konusunda öğrencileri vermeye alıştırmak için, aralarında fakir bölge ve ülkelere gönderilmesi amacıyla bir fon kurulması veya okullarındaki fakir öğrencilerin bu fon sayesinde ihtiyaçlarının karşılanması veya para yardımıyla bulunulması istenebilir. Bu şekilde yardım yapmaya özendirilebilirler.

Ayrıca ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumlarının tanıtılması bu üniteye bir kazanım olarak yerleştirilmiştir. Öğrenciler bu kurumları ve görevlerini kavrarlar. Hatta bu kurumlara düzenlenecek bir gezi ile tanıtım yapılması, öğrencilerde kalıcı etki yapacaktır.

4.5.1.1. Zekât ve Sadaka Ünitesi Hikâye Etkinlikleri

4.5.1.1.1. Tertemiz Bir Dünya İçin

Hikâye Etkinlik Planı	
Ders	DKAB Dersi.
Sınıf	8
Yaklaşık Süre	Bir Ders Saati. (20 dk.)
Dersin Aşaması	Gelişme Bölümü.
Ünite	Zekât ve Sadaka.
Kazanımlar	8–1. İslam’ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında yorumlar. 8–2. Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklar. (Zekâtın nisap miktarı, zekât verecek ve zekât verilecek kişiler fıkhî ayrıntılara girilmeden öğrenci seviyesi gözetilerek ele alınır.) 8–3. Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark eder. (İnfak kültürünün önemine, Zekâtın fakirlik ve sosyal adaletsizliğin çözüm yollarından biri olduğuna değinilir.)
Hikâyenin Adı	Tertemiz Bir Dünya İçin.
Kullanılabilecek Yöntem/Metot ve Teknikler	Anlatım (Sunuş Yolu), Soru-Cevap, Grup Çalışması, Gösteri, Geri Plandaki Düşünceleri Bulma, Örnek Olay Analizi, Problem Çözme, Örnek Verme, Sonuç Çıkarma, Dramatizasyon, Hikâye Yazma veya Tamamlama vb.
Araç, Gereç ve Materyaller	Projeksiyon Cihazı, Bilgisayar, Etkinlik Kâğıtları vb.
Etkinliğin Uygulama Bölümü	
Zekât ve Sadaka ünitesi ilgili ders konusu işlenir. Paylaşmanın önemi öğrencilere açıklanır. Zekât ve Sadaka ibadetinin anlamı öğrencilere açıklanır. Zekât ve Sadaka verirken sadece Allah rızasının gözetilmesi gerektiği, öğrencilere hatırlatılır. Zekât ibadetinin İslam’ın şartlarından biri olduğu ve toplumsal barışı ve huzuru sağlamada önemli bir görev üstlendiği öğrencilere anlatılır. Zekât vermenin şartları öğrencilere anlatılır. Derse karşı ilgilerini artırmak için hikâyenin adı öğrencilere söylenir ve “Zekât ve sadaka nasıl ve kimlere verilir?”, gibi ilgi çekici sorular sorulur. Dersin gelişme bölümünde aşağıdaki hikâye etkinliği, imkân varsa, etkinlik kâğıtları, çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır ve hikâye öğretmen tarafından okunur veya hikâyenin sunu hali mevcut ise bilgisayar ve yansıtım yardımıyla kullanılır. Hikâyede geçen anlaşılması güç olan kavramlar (İnfak), etkinlik esnasında veya öncesinde tahtaya yazılır ve açıklanır.	

Etkinlik kâğıdındaki açıklama ihtiyacı duyulan alanlar varsa öğretmen tarafından açıklamalarda bulunulur.

Öğrencilerin dikkatinin hikâyenin ana fikrine (Zekât ve Sadaka ibadetini önemi) yoğunlaşmaları sağlanır. Öğrencilere anlaşılmayan bir durumun olup olmadığı sorulur, yanlış anlaşılmalara meydan verilmez.

Hikâye Etkinliği

“Annem benimle konuşmuyor. Onu küstürdüm. Kaç kere de uyarmıştı, beni. Ne yapayım bazen böyle aksiliğim tutuyor işte. Tam da bayrama üç gün kala hiç anne oğluna küser mi? Küsmemeli ama ben de aslına bakarsanız hak ettim biraz.

Annemle, bayram alış verişine gitmiştik. Bana bayramlık aldık. Sonra, çok güzel bir spor ayakkabısı gördüm, zaten ne olduysa ondan sonra oldu. Bu ayakkabıyı almak için ısrar ettim. Fakat annem şu an ihtiyacım olmadığını, aynı zamanda yeteri kadar paramız olmadığını söyledi. Tam razı gelip mızızlanmayı kesecektim ki annem ne yaptı biliyor musunuz? Evet, az evvel paramız yok diyen annem yukarı mahalledeki iki çocuğa kıyafet aldı...

Şaşkınlığım geçince daha öncekinden daha da ısrarlı mızıldanmaya başladım." Hani paramız yoktu" diye. Annem: "Oğlum fazladan bir spor ayakkabısı alacak paramız yok. Bu para daha evvelden yetim olan çocuklara kıyafet almak için ayrılmıştı" dedi.

Bir anne, kendi oğluna harcamadığı parayı neden başkasına ayırır ki. Benim huysuzluğum uzayınca annem: "Emre bu konuyu daha sonra konuşalım" dedi. Sesi çok ciddiye. Annem gerçekten onu çok üzdüğümde böyle söyler. İşte her şey böyle oldu. Annemin gönlünü nasıl alacağımı düşünürken babam eve geldi. Tam babama şu spor ayakkabılarında söz edecekken: " Hadi hanım bu akşam çok önemli bir işimiz var" dedi babam.

"Hayırdır!" Dedi annem ben de merakla kulak kabartmış onları dinliyordum. Babam; "Şu bizim evin zekâtını ayarladım, bir koşu gidelim yetimlere verelim. Bayram öncesi ihtiyaçlarını karşılarlar çocuklar" dedi. Yine yetim iki kardeş karşıma çıkmıştı.

Annem, babam ve ben, o gece, yetim iki kardeşin yaşadığı evin kapısını

çaldık. Annem, onları mahcup edecek bir şey yapmamamız konusunda bizi uyardı. Anne ve babasını kaybetmiş olan bu iki kardeş bizi görünce çok şaşırdılar. Amacımız hem yardım etmek, hem de bu iki yalnız çocuğa arkadaşlık edip sahip çıkmakmış. Babam öyle söyledi. Onları görünce ne yalan söyleyeyim gündüz yaptıklarımın çok utandım. Annemin aldığı bayramlıklara çok sevindiler. Babam ve mahalleli onların ev kirasını ödüyor, evlerini ekmeksiz bırakmıyormuş. Komşularımız zekâtlarını, sadakalarını ve zaman zaman verdikleri yardımlarını onlara ayırıyorlarmış. Bütün bunları o gece eve dönerken öğrendim. O gece daha neler neler öğrendim.

"Babacığım zekât nedir?" diye sordum. Kesin iyi bir şeydi, ama doğrusu ne olduğunu tam olarak bilmiyordum. Babam; "Zekât İslam'ın beş şartından biridir. Müslüman olarak bizlere farzdır. Dinimizce yeterli mal varlığı bulunan ya da zengin kabul edilen Müslümanların mallarının belli bir oranını Kuran'da belirtilen yerlere vermesidir. Zekâtın kelime anlamı çok ilginçtir. Temizlenmek, arınmak, çoğalıp artmak, bereketli olmaktır' dedi.

Biz zekâtımızı verdiğimizde temizlenmiş, aynı zamanda malımızı çoğaltmış oluyormuşuz. Ne güzel verdikçe çoğalan bir mülke ancak zekâtla sahip olunur.

"İnfak nedir?" Babacığım diye sordum. Çünkü annem her ay maaşını alınca "bu ayki infakımız" der ve bir miktar para ayırır.

"İnfak, bir insanın sahip olduğu malını ve imkânlarını Allah yolunda kullanması demektir. Örneğin annem her ay aldığı maaşından bir miktar parayı yoksullara, hastalara ya da zorda kalmışlara ayırarak, infak görevini yerine getirmiş olur. Arabamızla bir hastayı hastaneye götürmek, arabamızın infakıdır. Evimizde misafir ağırlamak, kimsesizlere kucak açmak, onları yedirmek içirmek evimizin infakıdır" dedi, babam. Babamı dinlerken aklıma çok güzel bir fikir geldi. Benim matematiğim süperdir. Arkadaşlarım çözemedikleri problemleri hep bana sorarlar. Ben de onlara yardım ederek infak yapabilirim. Bisikletimi paylaşarak, bisikletimin infakını vermiş olurum. Ne güzel artık benim de infaklarım var.

Annem o akşam bana, niçin zekât vermemiz gerektiğini anlattı: "Zekâtın bir anlamı da temizlenmektir. Zekât vererek yoksulluk sonucu oluşabilecek pek çok

ahlâkî kirliliği engellemiş oluruz. Aynı zamanda insan mal sahibi olunca kolayca kibre düşebilir. Benim evim, benim arabam, benim... Oysa sahip olduğumuz her şeyi cömert olan Rabbimiz bize vermiştir. O dilerse her şeyimizi bir saniyede kaybederiz. İnsanın sahip olduklarıyla şımarması ve cimrilik, bencillik, etmesi çok çirkin bir davranıştır. Zekât bize sunulmuş bir fırsattır. Yüce Rabbimizin, sahip olduğumuz her şeyin gerçek sahibi olduğunu hatırlatan bir fırsattır" dedi.

Daha neler neler sadakadır?

Şükretmek, teşekkür etmek.

Savaşa, kavgaya, kırıngılığa son vermek, barışı sağlamak.

Güzel söz söylemek, dinleyebilmek.

Cenazesi olana yardım etmek, kabre kadar eşlik etmek.

İlim öğrenmek, ibadet etmek için yollara düşmek zaman harcamak.

İnsanlara topluma zararı olacak bir şeyi ortadan kaldırmak engellemek.

İyiliği yaymak, kötülükten uzaklaştırmak.

Helal şeyleri yapmak, haramdan uzak durmak.

Mümin kardeşine karşı hoşgörölü ve fedakâr olmak.

Sürekli Allah'ı anmak.

Elhamdülillah, Allahuekber, la ilahe illallah, sözlerini tekrarlamak..."¹⁶³

Etkinliğin Değerlendirme Bölümü

Hikâye etkinliğinden sonra, önce istekli öğrencilerden başlanmak üzere hikâyeden ne anladıkları soru-cevap yöntemiyle sorulur. Öğrencilere etkinlik kâğıdına, hikâyeden hareketle Zekât ve sadakanın kimlere ve nasıl verileceğini, yazmaları istenir.

Hedefe ulaşıp kazanım gerçekleşmiş ise etkinlik sonlandırılır.

Hedefe ulaşamayp kazanım gerçekleşmemiş ise eksikler öğretmen tarafından görülür ve onun üzerinde durularak eksiklerin tamamlanması sağlanır.

¹⁶³ Fatma Börekci, *Özgün Öykülerle Dinimi Öğreniyorum*, 143–154.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Değişimin hızla yaşandığı günümüz dünyasında, birçok alanda meydana gelen gelişmeler eğitim alanını da derinden etkilemiş ve eğitim programlarının anlayışlarını kökten değiştirmiştir. Bu durum, öğretim sürecini doğrudan etkileyerek öğrenci ve öğretmen rollerinin yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Eğitimde, davranışçı öğrenme anlayışından bilişsel öğrenme anlayışına, oradan da yapılandırmacı öğrenme anlayışına geçiş yaşanmıştır.

Davranışçı öğrenme anlayışında, öğrenme süreci daha çok dışsal ödül ve cezalara dayalı olarak gerçekleşirken, bilişsel öğrenme anlayışında öğrencilerin zihinsel süreçleri ve bilgi işleme becerileri ön plana çıkmıştır. Ancak, yapılandırmacı öğrenme anlayışı ile eğitimde, öğrencilerin bilgiyi aktif olarak inşa ettikleri ve kendi öğrenme süreçlerini yönlendirdikleri bir model benimsenmiştir. Bu değişim, öğretmenlerin de rolünü köklü bir şekilde değiştirmiştir. Artık öğretmenler, bilgiyi aktaran kişiler olmaktan çok, öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştıran rehberler olarak konumlanmaktadır.

Eğitim alanında meydana gelen bu değişimler, öğretim süreçlerini daha dinamik, öğrenci merkezli ve etkileşimli hale getirmiştir. Bu değişimler, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin rollerini yeniden tanımlarken, eğitimde kalitenin artmasına ve öğrencilerin daha donanımlı bireyler olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.

Bu değişimlerin sonucu olarak, öğrenci merkezli eğitim modelleri yaygınlaşmış ve öğrenme-öğretmen süreci, öğretim materyalleri, teknoloji ve interaktif yöntemlerle zenginleştirilmiştir. Özellikle din eğitimi gibi alanlarda, yapılandırmacı yaklaşımın uygulanması, öğrencilerin dinî ve ahlakî değerleri daha iyi anlamalarını ve içselleştirmelerini sağlamaktadır. Eğitim programları, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi hedeflemekte, bu da onların sadece bilgi tüketicileri değil, bilgi üreticileri olmalarını teşvik etmektedir.

Bu kapsamda, okullardakin eğitimi kapsamında değerlendirilen derslerde hikâye anlatımı gibi etkinliklerin kullanılması, öğrencilerin ilgisini çekmek ve zor

kavramları daha anlaşılır hale getirmek için etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Düünden bugüne, İslamî ilkeleri yaşatmak, dinî değerleri akılda tutmak ve hayata uyumunu kolaylaştırmak amacıyla din eğitiminde hikâye anlatma tekniklerinden yararlanılmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de hikâye anlatımına sıkça yer verilmiştir. Çünkü hikâye anlatımı, insanın öğüt almasını, hayal kurmasını ve düşünmesini sağlayan önemli bir öğretim metodudur. Hikâyeler, öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırmalarına yardımcı olurken, aynı zamanda dinî ve ahlakî değerleri içselleştirmelerini kolaylaştırmaktadır. Öğretmenlerin bu süreçte hikâye etkinliklerini kullanmaları, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını artırmakta ve derslerin daha etkili geçmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, din eğitimi faaliyetlerinde kullanılan hikâye etkinliklerinin farklı öğrenme alanlarındaki kazanımların gerçekleşmesine önemli ölçüde katkı sağlayabileceği ve yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğrenme süreçlerinin oluşturulmasına olumlu etkilerde bulunacağı söylenebilir. Bu bağlamda, 4. sınıf DKAB dersi Din ve Temizlik ünitesinin tamamında ve 5., 6., 7. ve 8. sınıflar ibadet alanı ünitelerinde sunulan hikâye etkinliklerinin kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki önerileri sunmaktayız;

- *DKAB Ders Kitaplarının Gözden Geçirilmesi:* Araştırma esnasında, eğitim programlarının temelini oluşturan kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayacak hikâye etkinliklerine DKAB ders kitaplarında yeterince yer verilmediği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, ders kitaplarının kapsamı gözden geçirilmeli ve eksiklikler tespit edilmelidir.
- *Etkinlik ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Hazırlanması:* DKAB derslerinin kazanımlarına yönelik ayrı etkinlik veya öğrenci çalışma kitapları hazırlanmalıdır. Bu kitaplar, konuların pekişmesi için gerekli etkinlikleri içermeli ve ders kitaplarının hacmini artırmadan öğrencilere sunulmalıdır.
- *Hikâye Etkinlikleri/Hikâye Etkinlik Kitapları:* DKAB derslerinin kazanımlarını gerçekleştirmek için belli özellikler göz önünde bulundurularak, sınıf seviyesine uygun bir şekilde planlanmış hikâye etkinlikleri ve bu etkinliklerinden oluşan özel hikâye etkinlik veya

öğrenci çalışma kitapları hazırlanmalıdır. Bu kitaplar, öğrencilerin kazanımlarını desteklemek için etkili bir araç olacaktır.

- *Hak ve Sorumluluk Dengesi:* Ders kitaplarının genel olarak insani değerlere önem verilerek hazırlandığı takdir edilmekle birlikte, öğrencilere hak ve özgürlüklerin öğretilmesi kadar, bu hak ve özgürlüklerin vazgeçilmez ikizi olan sorumlulukların da öğretilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ders kitaplarında hak ve sorumlulukların dengeli bir şekilde yer alması sağlanmalıdır.
- *Toplumsal Sorumluluk Bilincinin Artırılması:* Öğrencilerin sadece hak ve özgürlüklerini bilmekle kalmayıp, toplumsal sorumluluk bilincini de kazanmaları gerektiği vurgulanmalıdır. Bu doğrultuda, ders kitapları ve eğitim materyalleri tekrar gözden geçirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abak, Ayla, Doğrucu Davut. İstanbul: Salıncak Yayınları, 2006.
- Acuner, H. Yusuf-Güneş, Âdem. "Din ve Dinler Öğrenme Alanı", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Açıkgöz, Kamile Ün. *Aktif Öğrenme*. İzmir: Biliş Yayınları, Ocak 2007.
- Akyürek, Süleyman. *Din Öğretimi*. İstanbul: Nobel Yayınları, 2009.
- Altaş, Nurullah. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2001.
- Altaş, Nurullah. *Öğretmen El Kitabı (Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi)*. İstanbul: Dem Yayınları, 2007.
- Arpacı, Mücahit. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Yapılandırmacı Öğrenme Ortamları", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 12/3 (2012), 151–174.
- Atık, Aslıhan. "Çocukluk Dönemi Din Eğitime Bilimsel Temelli Bir Yaklaşım Denemesi", *Dini Araştırmalar*. 22/56 (2019), 353–369.
- Atık, Aslıhan. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Ders Planları ile İlgili Görüşleri ve Ders Planlarında Kullandıkları Öğretim Stratejileri", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 10/2 (2021), 226–240.
- Ay, Mehmet Emin. *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?*. İstanbul: Timaş Yayınları, 15. Baskı, 2002.
- Ayata, Halise Kader. "Oyun Yoluyla Öğrenme", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Aybey, Salih. "6–14 Yaş Arası Çocuğun Dinî Gelişim Dönemi Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11/5 (2016), 69–84.
- Aydın, Hasan. *Felsefi Temelleri Işığında Yapılandırmacılık*. Ankara: Nobel Yayınları, 2007.
- Aydın, Mehmet Zeki. *Din Öğretiminde Yöntemler*. Ankara: Nobel Yayınevi, 2009.

- Aydın, Yusuf. "Mikdat Yalçın'ın Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri", *Din ve Bilim–Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*. 6/1 (2023), 93–109.
- Ayhan, Halis. *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Şule Yayınları, 1995.
- Bağcı, Hatice Fakioğlu. "Din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi (4–8. sınıflar) öğretim programının yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımı açısından değerlendirilmesi", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 15 (2023), 105–126.
- Baltacı, Ali-Coşkun, Mehmet Kamil. "Din Kültürü Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Tutumları İle Eğitime Olan İnançları Arasındaki İlişki", *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 7/14 (Güz 2019), 469–487.
- Bayrakdar, Nazım-Aksu, Halil İbrahim. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Kültürlerarası Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", *ODÜSOBİAD*. 11/2 (2021), 563–580.
- Bilen, Mürüvvet. *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Sistem Ofset, 1990.
- Bilgin, Beyza. "Eğitimin İmkânı ve Sınırları Üzerine". *Din Öğretimi Dergisi*. 4 (1985), 211–217.
- Bilgin, Beyza. "Ahlâk Terbiyesinde Dini Hikayeler". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. (1994), 51-74.
- Bilgin, Beyza-Selçuk, Mualla. *Din Öğretimi*. Ankara: Gün Yayıncılık, 2000.
- Bilgin, Beyza. *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara: Gün Yayıncılık, 2001.
- Bilgin, Beyza. *İslam ve Çocuk*. Ankara: DİBY, 2004.
- Binbaşoğlu, Cavit. *Genel Öğretim Bilgisi*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınları, 1981.
- Börekçi, Fatma. *Özgün Öykülerle Dinimi Öğreniyorum*. İstanbul: Mavi Lale Çocuk Yayınları, 2008.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-şahîh*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 8 Cilt. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 2. Basım, 1422/2001.
- Cantimer, Gülşah Gerez-Şengül, Sare. "Eğitimde Örnek Olay Yöntemi Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi", *Pearson Journal*. 7/17 (2022), 148–171.
- Ceylan, Yusuf. "Din Öğretiminde Radikal Yapılandırmacılığa Yöneltilen Eleştiriler: Eleştirel Realist Bir Yaklaşım", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 38 (Şubat 2013), 161–174.

- Ceylan, Yusuf. “Yapılandırmacı Din Öğretimi Modeli: Grimmitt Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 38 (Şubat 2013), 175–190.
- Coşkun, Mehmet Kamil. "DKAB Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yöntem Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 1/4–29 (Kasım 2012), 267–268.
- Çakan, Zeki-Karateke, Tuncay. “Ortaokulda Okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 8/1 (Haziran 2021), 393–415.
- Çandar, Habibe-Şahin, Ali. "Yapılandırmacı Yaklaşımın Sınıf Yönetimine Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri", *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 44 (2013), 109–119.
- Çetin Mustafa-Nazıroğlu, Bayramali. “Bankacı Eğitim Kavramı Bağlamında Türkiye’de Din Eğitiminin Eleştirel Analizi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (Aralık 2021), 201–226.
- Çelebi, Ahmed-Yardım, Ali. *İslam’da Eğitim-Öğretim Tarihi*. İstanbul: Damla Yayınevi, 1998.
- Demir, Ömer-Göçmen, Fatma. “Öz Düzenlemeli Din Eğitimi”, *Turkish Studies-Religion*. 18/2 (2023), 119–140.
- Demir, Selçuk Beşir-Akengin, Hamza. *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2014.
- Demirel, Melek-Koç, Gürcü Erdamar. "Davranışlıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 27 (2004), 174-180.
- Demirel, Özcan, *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2003.
- DDY, Din Dersi Yayınları. Erişim 06 03 2024. “<http://www.dindersi.com>.”
- DİBY. *Dini Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: DİBY-Tavaslı Matbaacılık, 2009.
- Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB.Yay., 2018.
- Dodurgalı, Abdurrahman. *Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*. İstanbul: MÜİFVY., 1999.
- Doğan, Recai-Tosun, Cemal. *İlköğretim 4 ve 5. sınıflar için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yay., 2002.

- Doğan, Hıfzı. "Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7/14 (1974), 361-385.
- Doğan, Hıfzı. *Analiz ve Program Hazırlama*. Ankara: AÜEFY, 1979.
- Doğru, Çetin-Sağlam, İsmail. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Din Eğitimi Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Araştırma (Iğdır İli Örneği)", *Dicle İlahiyat Dergisi*. 26/2 (2023), 268–291.
- Dökmen, Üstün. *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2008.
- Ege, Remziye. "Duygusal Zekâ ve Din Öğretimi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi ve Duygusal Zekâ Gelişimi İlişkisi", *Dini Araştırmalar*. 40/15 (2012), 47–64.
- Ege, Remziye. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine ve Kendilerine Yönelik Algı ve Beklentileri Üzerine Bazı Düşünceler", *Journal of Islamic Research*. 33/1 (2022), 334–346.
- Ege, Remziye, vd., "Din Öğretiminde İçerik Hazırlama Süreci İçin Bir Bakış Açısı Önerisi: Şükür Konusu Örneği," *Dini Araştırmalar*. 26/64 (2023), 99–124.
- Eggleston, Margaret W., *The Use Of The Story In Religious Education*. New York-USA: George H. Doran Company, 1920.
- Erginer, Ergin. *Öğretimi Planlama, uygulama ve Değerlendirme*, Ankara: Anı Yayınları, 2000.
- Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan, 1982.
- Ev, Halit. "İlköğretim İkinci Kademesinde Okutulan DKAB Müfredatı İle İlgili Bazı Tespitler ve Teklifler", *DEÜİF Dergisi*. (1998), 93–117.
- Ev, Halit. "İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı Hakkında Bir Değerlendirme", *DEÜİFD*. 32 (2010), 139–167.
- Fersahoğlu, Yaşar. "Din Eğitim ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye", *EKEV Akademi Dergisi*. (2003), 121–130.
- Gelici, Zehra. "4–6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 24/45 (2022), 85–115.
- Gençtürk, Ahmet. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Hikâye Etkinlikleri", *18th İnternational Scientific Research Congress Social and Educational Sciences (UBAK)*. (2023), 278–294.

- Göğüş, Beşir. *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi, 1978.
- Gövsa, İbrahim Alaettin. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Hayat Yayınevi, 1998.
- Güneş, Firdevs. *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Ocak Yayınları, 2004.
- Güneş, Özlem-Türk, Esra. “Mantıku’t-tayr (Kuş Masalları) Projesinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. 14(1) (2024), 1–24.
- Güney, Mürşide. *Şirin Öyküler*. İstanbul: Mavi Lale Yayınları, 2011.
- Hayta, Akif. *İbadetler ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.
- Hikayeler. Erişim 08 06 2024. <https://glhanyrk.wordpress.com/hikâyeler/>
- Işıkdoğan, Davud. “Din Eğitiminde Hikâye ve Said Nursi de Temsil Metodunun Kullanımı” *Muhakemat Uluslararası Risale-i Nur Araştırmaları Dergisi*. 1/2 (2022), 6–22.
- Izutsu, Toshihiko. *Kuran’da Dini ve Ahlâkî Kavramlar*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2010.
- İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi (4,5,6,7,ve 8 sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: MEB.Yayınları, 2010.
- Kabapınar, Yücel. "İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Açısından Türkiye ve İngiltere Örnekleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. (2002), 249–270.
- Kabapınar, Yücel. "Uygulama ve Değerlendirme Ölçütleriyle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Empati", *Değerler Eğitimi Dergisi*. (2005), 119–142.
- Kalkan, Ümit, vd., "Din Dersine Yönelik Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi: KKTC Örneği", *Turkish Studies*. 16/1 (2021), 17-31.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi, 1999.
- Karasu, Teceli. “Din Eğitiminde Eleştirel Düşünme ve Öz Eleştiri”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (İDEKTA)*. 9 (2021), 169–178.
- Kaya, Mevlüt. "Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlâk Eğitiminde Kullanılması", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (1996), 135–155.

- Kaya, Fatih. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinde Kıssa ve Menkıbe Kullanımının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 11 (Yaz 2020), 31–69.
- Kaymakcan, Recep. "AİHM Din Dersi Kararı Nasıl Anlaşılmalı?", *DEM Dergisi*. 1/2 (2007), 60–71.
- Kaymakcan, Recep. *Din Kültürü Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri, Yeni Eğilimler: Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık*. İstanbul: Dem Yayınları, 2009.
- Kaymakcan, Recep. "Türkiye’de Din Eğitiminde Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık: Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programı Bağlamında Bir Değerlendirme", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. (2007), 177-210.
- Kaymakcan, Recep-Meydan, Hasan. "Demokratik Vatandaşlık ve Din Öğretimi: Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye’de DKAB Dersleri Bağlamında Bir Değerlendirme", *İÜİFD*. 1 (Bahar 2010), 38–39.
- Keyifli, Şükrü. “Eğitim ve Din Eğitimi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 13/2 (2013), 103–126.
- Kıntar, Nurten ve Cemal Tosun. "İlgili Seven Anne Baba Tutumları ile Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine", *Dini Araştırmalar*. 18/46 (Ocak Haziran 2015), 9–44.
- Kılıç, Abdurrahman-Seven, Serdal. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.
- Kızılabdullah, Yıldız. "Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (2008), 197-215.
- Kızılabdullah, Yıldız-Kızılabdullah, Şahin. "Din Öğretiminde Planlama ve Ölçme-Değerlendirme", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Kızılabdullah, Yıldız. "Okul Öncesi Din, Değer ve Ahlâk Eğitiminde Montessori Metodu-Indiana Örneği", *Dini Araştırmalar Dergisi*. 24 (2021), 9–33.
- Kızılkaya, Nazlı Hilal. *Çocuğumla 1 Ayet, 1 Hadis, 1 Hikâye*. İstanbul: Mavi Lale Kitapevi Yayınları, 2008.
- Kocabaş, Şakir. *İfadelerin Gramatik Yapısı*. İstanbul: Küre Yayınları, 2002.
- Koç, Ahmet. “Din Öğretiminde Teknoloji Destekli Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri”, *Talim*. 7.1 (2023), 7–36.

- Korkmaz, Mehmet-Yobaş, Hacer Çayan. “04-06 Yaş Grubu Kur an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Tokat İlmîyat Dergisi*. 10.2 (2022), 657–682.
- Korukçu, Âdem-Işıkdoğan, Davut. "Kavram Öğretimi", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Kozan, Nazlı-Keyifli, Şükrü. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin DKAB Dersi İle İlgili Görüşlerinin Tespit Edilmesi (Ege Bölgesi Örneği)”, *Türk Akademik Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 6/1 (2023), 76–90.
- Kur’ân-ı Kerîm Meâli, çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Küçükahmet, Leyla. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ankara Ün. Basımevi, 1986.
- Küçükahmet, Leyla. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayınları, 2001.
- Köprülü, Gülşah. “Uluslararası Hukuk Bağlamında Din ve Vicdan Hürriyetinin Korunması”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2019), 80–91.
- Köylü, Mustafa. *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi Nobel Yayınları*. Ankara: Nobel Yayınları, 2010.
- Oğuzkan, A. Ferhan. *Yerli ve Yabancı Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Emel Matbaacılık, 1983.
- Oktay, Ayla. *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Pegem Akademi Yayınları, 2010.
- Okumuşlar, Muhiddin. "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. (2006), 237-252.
- Okumuşlar, Muhiddin. "5E Yapılandırmacı Öğretim Modeli ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi İşleniş Örneği", *SÜİFD*. 24 (2007), 171–184.
- Okumuşlar, Muhiddin. *Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Eğitimi*. Konya: Yediveren Kitap, 2008.
- Öcal, Mustafa. *Din Eğitim ve Öğretiminde Metotlar*. Ankara: TDVY, 2001.
- Önder, Mustafa. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminin Temelleri Üzerine”, *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1/1/1 (Bahar 2013), 24–40.

- Önder, Mustafa. "İbadet Öğrenme Alanı", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Özdemir, Saadettin. "İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinde Kullanılması", *Marife Bilimsel Birikim*, 11/3 (2011), 145–162.
- Özdemir, Saadettin-Gıynaşlı, Ahmet Yusuf. "Metaverse ve Din Eğitimi." *Turkish Academic Research Review*. 7/4 (2022), 1078–1111.
- Özdemir, Saadettin-Yıldırım, Mehmet. "Özel Eğitim Sınıfında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretiminde Öğretmen Öğrenci ve Veli Tutumlarından Hareketle İşbirlikli Öğrenme Yöntemi", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 10/2 (2023), 14–40.
- Özden, Yüksel. *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.
- Peker, Hüseyin. *Din ve Ahlâk Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*. Samsun: Eser Matbaası, 1991.
- Polat, Mizrap, "Din-Ahlâk Öğretiminin Alanı ve Hedefleri", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Polat, Mizrap-Tosun, Aybiçe. "Kıssa, Öykü ve Şiir İle Öğrenme", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Ramsden, Ashley-Hollingsworth Su. *Hikâye Anlatma Sanatı*. çev. Ali Bucak, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- Samancı, Yusuf Sami-Özer, Merve. "Ahlâkî Kimliğin İnşasında Kısa Hikâyelerin Kullanımı ve Necip Mahfuz'un "El-Cebbar/Zorba" Adlı Kısa Hikâyesindeki Ahlâkî Önergeler", *4. Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. 9 (2020), 377–390.
- Selçuk, Mualla. *Din Öğretiminin Kurumsal Temelleri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Meb Yayınları, 2000.
- Selçuk, Mualla. "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?" *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. (2000), 207–224.
- Selçuk, Mualla. "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri: Zihin Gelişimi Açısından Bir Deneme", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 4 (1997), 145–159.
- Selçuk, Ziya, vd., *Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayınları, Şubat-2003.
- Süheyli, (Ahmet Bin Hemdem). *Türk İslam Tarihinden (Nevadir-i Süheyli)*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

- Şimşek, Nurettin. "Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretime Eleştirel Bir Yaklaşım", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*. 3/5 2004, 115–139.
- Şimşek, Vahdettin-Tosun, Cemal. "Zor Konuların Öğretiminde DKAB Öğretmeni: Ölüm Konusu Örneği", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 29 (Aralık 2022), 274–310.
- Tarhan, Murat, vd., "Din Eğitiminde Girişimcilik Becerisinin Etkinliklerle Kazandırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 12/5 (2023), 2928–2950.
- Tavukçuoğlu, Mustafa. "DKAB Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler", *OYDEÖP*. (1998), 158-159.
- Tekin, Halil. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları, 2023.
- TDK. *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.
- Türkçe Sözlük*. Erişim 25 Ocak 2024. <http://tdkterim.gov.tr/bts/>
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2001.
- Tosun, Cemal, vd., *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*. ed. Leyla Küçükahmet, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Tosun, Cemal. *İlköğretim 6,7,ve 8. Sınıflar İçin DKAB Öğretmeni (Özel Öğretim Yöntemleri)*. Ankara: Pegem A, 2003.
- Tosun, Cemal-Doğan, Recai. *İlköğretim 6,7 ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritaları*. Ankara: Öğreti Yayınları, 2005.
- Tosun, Cemal, vd., "Metinle Aktif Öğrenme", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Tosun, Cemal. *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*. ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Tosun, Cemal. "Din Eğitimi-Öğretimi ve Mezhep," *Journal of Islamic Research*. 29/2 (2018), 257–267.
- Tosun, Cemal, vd., "Üstün Zekalı Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi," *Amasya İlahiyat Dergisi*. 15 (2020), 43–76.
- Tosun, Aybiçe-Yıldız, Kübra. "Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", *Amasya İlahiyat Dergisi*. 12 (2019), 121–151.

- Turgut, Fuat-Baykul, Yaşar. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2021.
- Uçak, Habibe Erva-Doğan, Recai. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Kavram Öğretimi Sürecinde Tercih Ettikleri Yöntemler”, *Dini Araştırmalar*. 23/59 (2020), 321–347.
- Ulaş, Halim-Zengin, Erdal. “Sınıf Eğitimi 4. Sınıf Öğretmen Adaylarının Din Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Ekev Akademi Dergisi*. 74 (2018), 81–96.
- Varış, Fatma. *Eğitimde program geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayınları, 1994.
- Yapıcı, Asım-Yörük, Tuğrul. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim Programının İncelenmesi", *Ortaokul 5 8 Düşünen Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, ed. Cemal Tosun, Ankara: PegemA, 2016.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999.
- Yıldız, Mehmet. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4-8 Öğretim Programındaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 19/19 (2021), 307–342.
- Yurdakul, Bünyamin. "Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Sosyal-Bilişsel Bağlamda Bilgiyi Oluşturmaya Katkısı", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2008, 39–67.
- Yürük, Tuğrul. “Farklı Din Anlayışlarına Ayrılan Yer Açısından Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Programları”, *International Journal of Cultural and Social Studies*. (Ağustos 2016), 305–320.
- Yürük, Tuğrul-Topchubaev, Kubatalı. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi”, *ÇÜİFD*. 22/1 (2022), 415–436.
- Yürük, Süleyman Eren-Atıcı, Bünyamin. “Dijital Öykü Temelli Değerler Eğitimi Materyallerinin Öğrencilerin Değer Kazanımına Etkisi”, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7/1 (2017), 56–74.
- Zengin, Mahmut. *Yapılandırmacılık ve Din Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010, 121–160.
- Zengin, Mahmut. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları”, *SÜİFD*. 15/27, (Ocak 2013), 1–28.

Zengin, Mahmut. *Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Prograları ve Ders Kitaplarında Dinler, İnançlar ve İslam Düşüncesinde Yorumlar*, İstanbul: DEM Yayınları, 2017.

Zengin, Zeki Salih-Yapıcı, Asım. “İlköğretim Okullarındaki DKAB Dersleri İçin Öğretmen Yetiştirilmesi ve Eğitim Fakülteleri: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği”, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 4/11 (2006), 137–153.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Ahmet GENÇTÜRK

Eğitim Durumu

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yüksek Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı (Devam Ediyor)

İş Deneyimi

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı – Şube Müdürü

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi

1. Arapça : İyi

2. İngilizce : İyi

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar

Gençtürk, Ahmet. “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Hikâye Etkinlikleri”, *18th İntenational Scientific Research Congress Social and Educational Sciences (UBAK)*. (2023), 278–294.